

ZIELONA TRANSFORMACJA BIZNESU: OD TEORII DO PRAKTYKI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

POD REDAKCJĄ
MAGDALENY KOWALSKIEJ I ANNY MISZTAŁ

**Zielona transformacja biznesu:
od teorii do praktyki
zrównoważonego rozwoju**

Zielona transformacja biznesu: od teorii do praktyki zrównoważonego rozwoju

**Pod redakcją
Magdaleny Kowalskiej i Anny Misztal**

Poznań 2024

Projekt okładki:
Wydawnictwo Rys

Recenzent:
dr hab. inż. Bożena Szczucka-Lasota, prof. PŚ

Copyright by:
Anna Misztal
Magdalena Kowalska

Copyright by:
Wydawnictwo Rys

Wydanie I
Poznań 2024

ISBN 978-83-68006-77-3

DOI: 10.48226/978-83-68006-77-3

Wydanie:

Wydawnictwo Rys
ul. Kolejowa 41
62-070 Dąbrówka
tel. 600 44 55 80
e-mail: tomasz.paluszynski@wydawnictworys.com
www.wydawnictworys.com

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Dr Magdalena Kowalska

Rozdział I

Zrównoważona przedsiębiorczość jako kluczowy czynnik transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju	15
1. Wstęp.....	15
2. Zrównoważona przedsiębiorczość a wyzwania globalne.....	16
3. Wpływ zrównoważonej przedsiębiorczości na zmniejszanie nierówności społecznych i ochronę środowiska naturalnego.....	17
4. Rola technologii i innowacji w zrównoważonej przedsiębiorczości.....	19
5. Zakończenie.....	21
Bibliografia	22

Dr Magdalena Kowalska

Rozdział II

Pomiar zrównoważonej przedsiębiorczości jako narzędzie kształtowania strategii odpowiedzialnego i przyszłościowego biznesu	25
1. Wstęp.....	25
2. Wskaźnikowa ocena zrównoważonej przedsiębiorczości.....	26
3. Narzędzia zrównoważonej przedsiębiorczości.....	27
4. Etapy implementacji zrównoważonego rozwoju w strategii biznesowej i jej znaczenie dla tworzenia wartości.....	29
5. Zakończenie.....	31
Bibliografia	31

Dr Magdalena Kowalska

Rozdział III

Bilans jako źródło informacji o strukturze finansowej przedsiębiorstw sekcji transport i gospodarka magazynowa	33
1. Wstęp.....	33
2. Sprawozdanie finansowe – podstawa teoretyczna.....	34
3. Bilans jako narzędzie do oceny struktury finansowej przedsiębiorstwa.....	35
4. Bilans jako źródło informacji o strukturze finansowej – przedsiębiorstwa sekcji transport i gospodarka magazynowa.....	37
5. Przykładowa analiza porównawcza struktury finansowej przedsiębiorstw sekcji transport i gospodarka magazynowa	39
6. Zakończenie	40
Bibliografia	41

Dr hab. Anna Misztal, Dr Magdalena Kowalska

Rozdział IV

Analiza wpływu otoczenia makroekonomicznego na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w latach 2008-2021	43
1. Wstęp.....	43
2. Zrównoważona przedsiębiorczość w kontekście makroekonomicznym ...	44
3. Metodyka badania.....	47
4. Wyniki badania	48
5. Zakończenie	54
Bibliografia	55

Dr hab. Anna Misztal

Rozdział V

Rola sztucznej inteligencji w optymalizacji zrównoważonych wyników finansowych i niefinansowych przedsiębiorstw	57
1. Wstęp.....	57
2. Sztuczna inteligencja a wyniki przedsiębiorstw.....	58
3. Strategia wdrożenia sztucznej inteligencji w przedsiębiorstwie	60
4. Kierunki wpływu AI na biznes w przyszłości	61
5. Zakończenie.....	62
Bibliografia	63

Dr hab. Anna Misztal

Rozdział VI

Globalne megatrendy ekonomiczne jako katalizatory zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw	65
1. Wstęp.....	65
2. Megatrendy ekonomiczne- przegląd wybranych zagadnień	66
3. Megatrendy ekonomiczne a zrównoważone strategie i modele biznesowe	69
4. Zakończenie.....	72
Bibliografia	73

Dr hab. Anna Misztal

Rozdział VII

Zielone finanse na rzecz zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw – możliwości i wyzwania.....	75
1. Wstęp.....	75
2. Zielone finanse w przedsiębiorstwie	76
3. Korzyści, wyzwania i bariery z wdrażania zielonych finansów.....	78
4. Zakończenie.....	80
Bibliografia	81

Dr Agata Gniadkowska – Szymańska

Rozdział VIII

Zrównoważony rozwój polskich przedsiębiorstw na polskim rynku

kapitałowym – aspekty teoretyczne	83
1. Wstęp.....	83
2. Kluczowe obszary zrównoważonego rozwoju	83
3. Cele polityki zrównoważonego rozwoju	85
4. Regulacje prawne i ramy instytucjonalne dotyczące polityki CSR i ESG	87
5. Analiza korzyści i wyzwań wynikających z wdrożenia polityki CSR/ESG.....	89
6. Zakończenie.....	92
Bibliografia	92

Dr Agata Gniadkowska-Szymańska

Rozdział IX

Uwarunkowania makroekonomiczne i społeczne sektora TLS .....

1. Wstęp.....	95
2. Uwarunkowania makroekonomiczne i społeczne przedsiębiorstwa	96
3. Zrównoważony rozwoju sektora TSL	97
4. Uwarunkowania makroekonomiczne i społeczne rozwoju sektora TSL ...	99
5. Zakończenie.....	101
Bibliografia	102

Dr Michał Comperek

Rozdział X

Raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji marketingowej

spółek publicznych.....	105
1. Wstęp.....	105
2. Istota i narzędzia komunikacji marketingowej spółek publicznych.....	106
3. Scenariusze i zakres sprawozdawczej komunikacji zewnętrznej w spółkach publicznych	109
4. Jakość raportowanych danych niefinansowych	111
5. Zakończenie.....	113
Bibliografia	114

Dr Michał Comperek

Rozdział XI

Trójwymiarowa analiza relacji między ESG, rentownością

i kształtowaniem wyników w spółkach publicznych	117
1. Wstęp.....	117
2. Dokonania w ramach ESG a rentowność spółek publicznych	118

3. ESG a kształtowanie wyniku finansowego	120
4. Rentowność a kształtowanie wyniku finansowego w spółkach giełdowych.....	122
5. Zakończenie.....	124
Bibliografia	125

Dr Marzena Papiernik-Wojdera

Rozdział XII

Pozycja kredytowa przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce w latach 2017-2023	129
1. Wstęp.....	129
2. Kredyt handlowy w działalności współczesnych przedsiębiorstw – ocena pozycji kredytowej	130
3. Zmiany pozycji kredytowej przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce w latach 2017-2023	134
4. Zakończenie.....	137
Bibliografia	138

Dr Marzena Papiernik-Wojdera

Rozdział XIII

Znaczenie i uwarunkowania płynności finansowej przedsiębiorstwach sektora logistycznego w Polsce	141
1. Wstęp.....	141
2. Znaczenie płynności finansowej w działalności przedsiębiorstwa.....	141
3. Uwarunkowania płynności finansowej przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce.....	146
4. Zakończenie.....	149
Bibliografia	149

Dr Renata Pisarek-Bartoszewska

Rozdział XIV

Giełdy transportowe w Unii Europejskiej jako przedsiębiorstwa świadczące usługi logistyczne	153
1. Wstęp.....	153
2. Giełdy transportowe – istota i rodzaje.....	154
3. Determinanty rozwoju giełd transportowych.....	155
4. Rola i funkcjonowanie wybranych giełd transportowych w UE.....	158
5. Zakończenie.....	161
Bibliografia	162

Dr Renata Pisarek-Bartoszewska

Rozdział XV

Polityka transportowa Unii Europejskiej i zielona transformacja w kontekście zrównoważonego rozwoju	165
1. Wstęp	165
2. Cele i zasady polityki transportowej Unii Europejskiej w Białych Księgach	166
3. Polityka klimatyczna Zielony Ład i pakiet „Fit for 55” w sektorze transportu.....	170
2. System EU ETS w transporcie	172
5. Zakończenie.....	174
Bibliografia	174

Wstęp

W obliczu dynamicznych przemian gospodarczych i rosnącej świadomości ekologicznej, zrównoważony rozwój przestaje być jedynie ideą czy modnym hasłem, a staje się priorytetem zarówno dla rządów, jak i przedsiębiorstw na całym świecie. Przedsiębiorstwa, które pragną odnaleźć się w nowej rzeczywistości, muszą zrozumieć, że długofalowy sukces nie zależy wyłącznie od wyników finansowych, ale również od zdolności do harmonijnego współistnienia z otoczeniem i budowania trwałej wartości społecznej.

Niniejsza książka, *Zielona transformacja biznesu: od teorii do praktyki zrównoważonego rozwoju*, to przewodnik dla liderów, menedżerów i przedsiębiorców, którzy poszukują skutecznych sposobów na wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju w swoich organizacjach. Stanowi kompendium wiedzy na temat łączenia działań proekologicznych z efektywnością operacyjną i ekonomiczną, uwzględniając kluczowe obszary, takie jak finanse i logistyka.

Finanse odgrywają w zrównoważonym rozwoju szczególną rolę. Odpowiednie zarządzanie kapitałem, inwestowanie w zielone technologie czy emisja obligacji wspierających projekty środowiskowe to narzędzia, które umożliwiają nie tylko ograniczenie ryzyka, ale również zdobycie przewagi konkurencyjnej na rynku. Coraz większe znaczenie mają także zrównoważone modele biznesowe, które integrują odpowiedzialność społeczną i środowiskową z osiągnięciem zysków.

Równie istotnym elementem tej transformacji jest logistyka, która znajduje się w samym sercu każdego łańcucha dostaw. Optymalizacja procesów transportowych, redukcja emisji gazów cieplarnianych czy wdrażanie rozwiązań opartych na gospodarce o obiegu zamkniętym to tylko niektóre z przykładów działań, które pomagają firmom działać bardziej ekologicznie, a jednocześnie efektywnie.

Celem tej publikacji jest nie tylko dostarczenie wiedzy teoretycznej, ale przede wszystkim praktycznych wskazówek i inspiracji, które pomogą czytelnikowi wprowadzić realne zmiany w swojej organizacji. Wierzymy, że zielona transformacja biznesu to nie tylko wyzwanie, ale także szansa na stworzenie bardziej innowacyjnego, odpornego i odpowiedzialnego środowiska pracy.

Rozdział I, *Zrównoważona przedsiębiorczość jako kluczowy czynnik transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju*, autorstwa dr Magdaleny Kowalskiej analizuje, jak przedsiębiorczość oparta na zasadach zrównoważonego rozwoju może napędzać transformację gospodarczą, promując równowagę między wzrostem ekonomicznym, ochroną środowiska a odpowiedzialnością społeczną.

Rozdział II, *Pomiar zrównoważonej przedsiębiorczości jako narzędzie kształtowania strategii odpowiedzialnego i przyszłościowego biznesu*, również autorstwa dr Magdaleny Kowalskiej, prezentuje metody oceny zrównoważonej przedsiębiorczości, które wspierają firmy w tworzeniu strategii biznesowych uwzględniających długoterminowe cele środowiskowe i społeczne.

Rozdział III, *Bilans jako źródło informacji o strukturze finansowej przedsiębiorstw sekcji transport i gospodarka magazynowa*, autorstwa dr Magdaleny Kowalskiej odnosi się do teoretycznych i praktycznych aspektów związanych z bilansem jako źródłem informacji o strukturze finansowej przedsiębiorstw sekcji transport i gospodarka magazynowa.

Rozdział IV, *Analiza wpływu otoczenia makroekonomicznego na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w latach 2008-2021*, autorstwa dr hab. Anna Misztal oraz dr Magdaleny Kowalskiej porusza kwestie związane z wpływem czynników makroekonomicznych na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w latach 2008-2021.

Rozdział V, *Rola sztucznej inteligencji w optymalizacji zrównoważonych wyników finansowych i niefinansowych przedsiębiorstw*, dr hab. Anna Misztal bada zastosowanie technologii AI w poprawie efektywności operacyjnej firm, umożliwiając lepsze zarządzanie zasobami i minimalizację wpływu na środowisko.

Rozdział VI, *Globalne megatrendy ekonomiczne jako katalizatory zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw*, również autorstwa dr hab. Anna Misztal, omawia, w jaki sposób światowe tendencje, takie jak digitalizacja czy zmiany demograficzne, wpływają na strategie zrównoważonego rozwoju w biznesie.

Rozdział VII, *Zielone finanse na rzecz zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw – możliwości i wyzwania*, dr hab. Anny Misztal analizuje instrumenty finansowe wspierające ekologiczne inicjatywy biznesowe oraz wyzwania związane z ich implementacją.

Rozdział VIII, *Zrównoważony rozwój polskich przedsiębiorstw na polskim rynku kapitałowym – aspekty teoretyczne*, dr Agaty Gniadkowskiej-Szymańskiej przedstawia teoretyczne podstawy integracji zasad zrównoważonego rozwoju przez polskie firmy notowane na giełdzie, analizując ich podejście do inwestycji odpowiedzialnych społecznie.

Rozdział IX, *Uwarunkowania makroekonomiczne i społeczne sektora TLS*, również autorstwa dr Agaty Gniadkowskiej-Szymańskiej, analizuje czynniki wpływające na sektor transportu, logistyki i spedycji w Polsce, podkreślając znaczenie zrównoważonych praktyk w tym obszarze.

Rozdział X, *Raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji marketingowej spółek publicznych*, dr Michała Comporka omawia znaczenie transparentności w zakresie działań środowiskowych i społecznych firm oraz jej wpływ na wizerunek i relacje z interesariuszami.

Rozdział XI, *Trójwymiarowa analiza relacji między ESG, rentownością i kształtowaniem wyników w spółkach publicznych*, również autorstwa dr Michała Comporka, bada zależności między czynnikami środowiskowymi, społecznymi i ładu korporacyjnego a wynikami finansowymi przedsiębiorstw.

Rozdział XII, *Pozycja kredytowa przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce w latach 2017-2023*, dr Marzeny Papiernik-Wojdery analizuje zdolność kredytową firm logistycznych, uwzględniając wpływ zrównoważonych praktyk na ich wiarygodność finansową.

Rozdział XIII, *Znaczenie i uwarunkowania płynności finansowej w przedsiębiorstwach sektora logistycznego w Polsce*, również autorstwa dr Marzeny Papiernik-Wojdery, bada czynniki determinujące płynność finansową w firmach logistycznych, podkreślając rolę odpowiedniego zarządzania finansami.

Rozdział XIV, *Giełdy transportowe w Unii Europejskiej jako przedsiębiorstwa świadczące usługi logistyczne*, dr Renaty Pisarek-Bartoszewskiej przedstawia funkcjonowanie platform transportowych w UE, analizując ich rolę w promowaniu efektywnych rozwiązań logistycznych.

Rozdział XV, *Polityka transportowa Unii Europejskiej i zielona transformacja w kontekście zrównoważonego rozwoju*, również autorstwa dr Pisarek-Bartoszewskiej, omawia unijne strategie transportowe

ukierunkowane na redukcję emisji i promowanie ekologicznych środków transportu.

Publikacja ta stanowi kompleksowe źródło wiedzy dla naukowców, praktyków biznesu oraz decydentów zainteresowanych integracją zrównoważonych praktyk w działalności gospodarczej, z szczególnym uwzględnieniem aspektów finansowych i logistycznych.

Rozdział I

Zrównoważona przedsiębiorczość jako kluczowy czynnik transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju

Dr Magdalena Kowalska

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

W obliczu globalnych wyzwań, takich jak kryzysy gospodarcze, konflikty geopolityczne, zmiany klimatyczne, wyczerpywanie się zasobów naturalnych czy rosnące nierówności społeczne, przedsiębiorczość odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu nowoczesnej gospodarki. Zmiany klimatyczne zmuszają przedsiębiorstwa do ograniczania emisji gazów cieplarnianych i dostosowania się do regulacji ekologicznych. Wyczerpywanie zasobów naturalnych skłania firmy do efektywnego zarządzania surowcami, co wspiera modele gospodarki o obiegu zamkniętym, generując oszczędności i nowe możliwości. Nierówności społeczne wymagają od firm działań na rzecz integracji społecznej, równych szans i wspierania lokalnych społeczności.

Zrównoważona przedsiębiorczość, jako połączenie innowacyjności, odpowiedzialności społecznej i dbałości o środowisko, staje się nie tylko trendem, ale koniecznością w budowaniu przyszłości opartej na harmonijnym i trwałym rozwoju. Współczesne przedsiębiorstwa, wdrażając zrównoważone strategie biznesowe, mogą nie tylko przyczynić się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju, ale również zyskać przewagę konkurencyjną i długoterminową stabilność ekonomiczną.

W niniejszym rozdziale przeanalizowano rolę zrównoważonej przedsiębiorczości jako czynnika transformującego gospodarkę, ze szczególnym uwzględnieniem jej wpływu na środowisko, społeczeństwo oraz efektywność ekonomiczną.

2. Zrównoważona przedsiębiorczość a wyzwania globalne

Zrównoważona przedsiębiorczość to termin stosunkowo nowy, u którego podstaw leżą cele i założenia zrównoważonego rozwoju. Jej mianem można określić zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej, która będzie uwzględniała trzy rodzaje celów: ekonomiczne, społeczne i środowiskowe¹. Celem przedsiębiorstw jest generowanie zysków przy jednoczesnej minimalizacji negatywnego wpływu na środowisko naturalne oraz wsparcie dla rozwoju pracowników, ich rodzin i lokalnych społeczności.

Zrównoważona przedsiębiorczość odbywa się w określonych ramach, może obejmować różne sektory gospodarki, niekonieczne te związane z tzw. zielonym sektorem. Zrównoważoną przedsiębiorczość można charakteryzować przez pryzmat następujących cech²:

- wdrażanie rozwiązań istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska naturalnego i odpowiedzialności wobec niego, między innymi przez ograniczenie emisji szkodliwych substancji do środowiska naturalnego;
- dbanie o rozwój społeczny, poprzez wdrażanie zasad społecznej odpowiedzialności biznesu, w tym poprawę warunków pracy, rozwój badań i nauki, lokalnych społeczności;
- innowacyjność, rozwój eko-innowacji;
- długoterminowej perspektywy, konieczność uwzględnienia zasad i wyzwań na rzecz trwałego i stabilnego rozwoju.

Zrównoważona przedsiębiorczość odbywa się w określonych warunkach społeczno-gospodarczych. Otoczenie zewnętrzne może wpływać na nią pozytywnie lub negatywnie. Jednym z warunków przetrwania przedsiębiorstw na rynku jest zdolność do adaptacji, wdrażania innowacyjności, elastyczności, dialogu z interesariuszami, aby skutecznie realizować cele zrównoważonego rozwoju³.

¹ Kowalska M., Misztal A. (2023). *Zrównoważona przedsiębiorczość i jej determinanty – przypadek Polski*. Wydawnictwo Rys, Poznań.

² Korsgaard, S., Anderson, A.R., Gaddefors, J. (2016). Entrepreneurship as re-sourcing: Towards a new image of entrepreneurship in a time of financial, economic and socio-spatial crisis. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 10(2), 178–202.

³ Shepherd, D.A., Patzelt, H. (2011). The New Field of Sustainable Entrepreneurship: Studying Entrepreneurial Action Linking “What Is to Be Sustained” With “What Is to Be Developed”. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 35(1).

Do najważniejszych wyzwań globalnych, które powinny być uwzględniane w przypadku prowadzenia zrównoważonej przedsiębiorczości, należą⁴:

- zmiany klimatyczne oraz degradacja środowiska naturalnego i konieczność dostosowania działań do bardziej rygorystycznych norm ekologicznych;
- wyczerpywanie zasobów naturalnych, co wymaga wprowadzenia inwestycji i zmian technologicznych, aby móc sprostać wyzwaniom gospodarki obiegu zamkniętego;
- nierówności społeczne na świecie;
- presja finansowa i ograniczenia inwestycyjne, konieczność uwzględnienia celów długoterminowych, których realizacja wymaga zmniejszenia zysków w krótkim okresie czasu;
- brak spójnej, światowej polityki ochrony środowiska naturalnego;
- postęp technologiczny i nakłady na badania i rozwój, otwarte innowacje;
- zmieniające się preferencje konsumentów;
- globalne kryzysy, w tym pandemie, konflikty geopolityczne.

Zrównoważona przedsiębiorczość napotyka wyzwania, takie jak zmiany klimatyczne, wyczerpywanie zasobów, nierówności społeczne, presja finansowa i brak spójnych regulacji. Firmy muszą dostosować się do zmieniających się wymagań konsumentów, reagować na kryzysy globalne i inwestować w innowacje, aby osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju.

3. Wpływ zrównoważonej przedsiębiorczości na zmniejszanie nierówności społecznych i ochronę środowiska naturalnego

Zrównoważona przedsiębiorczość odgrywa kluczową rolę w ograniczaniu wyzwań globalnych, oferując rozwiązania, które nie tylko chronią środowisko, ale także poprawiają jakość życia ludzi i stabilność gospodarki. Przedsiębiorstwa oparte na zasadach zrównoważonego

---

⁴ Zgrzywa-Ziemiak A. (2019). *Model zrównoważenia przedsiębiorstwa*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej Wrocław.

rozwoju aktywnie angażują się w walkę ze zmianami klimatycznymi, podejmując działania mające na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych⁵. Wdrażanie innowacyjnych, ekologicznych technologii, a także efektywne zarządzanie zasobami, przedsiębiorstwa mają znacząco zmniejszać negatywny wpływ na środowisko naturalne⁶. Dodatkowo mają one na celu zmniejszenie ilości generowanych odpadów oraz ich ponowne wykorzystywanie. Owe praktyki pomagają w łagodzeniu skutków globalnego ocieplenia, poprawiają jakość powietrza i wody, co ma bezpośredni, pozytywny wpływ na zdrowie ludzkie oraz zachowanie równowagi w ekosystemach⁷.

Ważnym zadaniem zrównoważonej przedsiębiorczości jest wprowadzanie odnawialnych źródeł energii, odejście od paliw kopalnianych w kierunku energii wiatrowej lub solarnej. To umożliwi z kolei zapewnienie długoterminowej stabilności ekonomicznej i energetycznej, co jest kluczowe w obliczu rosnącego zapotrzebowania na energię na świecie.

Zrównoważona przedsiębiorczość może odegrać kluczową rolę w walce z nierównościami społecznymi. Firmy, które działają zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, mają potencjał do tworzenia miejsc pracy, zwłaszcza w regionach dotkniętych ubóstwem. Inwestując w rozwój lokalnych społeczności, angażując się w projekty społecznie odpowiedzialne i promując różnorodność, przedsiębiorstwa mogą zmniejszać nierówności. Dzięki politykom inkluzywnym i wspieraniu równych szans, firmy pomagają budować sprawiedliwe społeczeństwa, w których każdy ma dostęp do godziwych warunków życia i pracy⁸.

---

⁵ Teczek J., Buła P. (2017). *Strategia adaptacji społecznej odpowiedzialności biznesu w okresie społeczno-gospodarczej destabilizacji*. Cracow University of Economics, Kraków.

⁶ Schaltegger, S., Lüdeke-Freund, F., & Hansen, E. G. (2016). Business Models for Sustainability: A Co-Evolutionary Analysis of Sustainable Entrepreneurship, Innovation, and Transformation. *Organization & Environment*, 29(3), 264-289.

⁷ Tukker A., Emmert S., Charter M., Vezzoli C., Sto E., Andersen M.M., Geerken T., Tischner U., Lahlou S. (2008). Fostering change to sustainable consumption and production: an evidence based view, *Journal of Cleaner Production*, 16 (11).

⁸ Fuerst S., Sanchez-Dominguez O., Rodriguez-Montes M.A. (2023). The Role of Digital Technology within the Business Model of Sustainable Entrepreneurship. *Sustainability*, 15, 10923.

Zrównoważona przedsiębiorczość kształtuje postawy konsumentów, promując odpowiedzialne wybory, produkty ekologiczne i etyczne. Firmy, które stawiają na transparentność i jakość, zachęcają do świadomych decyzji, wpływających na środowisko i społeczeństwo. Zmiany te mogą wyrzucić presję na inne firmy, by także wdrażały zrównoważone rozwiązania.

Zrównoważona przedsiębiorczość wyróżnia się zdolnością do szybkiej adaptacji w obliczu globalnych kryzysów, takich jak pandemia czy kryzysy gospodarcze. Firmy, które inwestują w innowacje, cyfryzację i elastyczne modele biznesowe, mogą sprawniej reagować na zmiany rynkowe. Dzięki temu lepiej dostosowują swoje działania do nowych warunków, zapewniając stabilność i wspierając odbudowę po kryzysach⁹.

Zrównoważona przedsiębiorczość przyczynia się do łagodzenia globalnych wyzwań, pozytywnie wpływając na środowisko, społeczeństwo i gospodarkę, a jej praktyki pomagają budować bardziej sprawiedliwy i odporny świat.

4. Rola technologii i innowacji w zrównoważonej przedsiębiorczości

Technologia i innowacje są kluczowe dla zrównoważonej przedsiębiorczości. Pomagają tworzyć modele biznesowe, które odpowiadają na wyzwania związane z ochroną środowiska i odpowiedzialnością społeczną. Nowoczesne technologie pozwalają firmom wdrażać ekologiczne rozwiązania. Należą do nich odnawialne źródła energii, technologie zmniejszające emisję gazów cieplarnianych oraz systemy zarządzania odpadami oparte na gospodarce o obiegu zamkniętym¹⁰. Dzięki tym innowacjom firmy mogą zmniejszyć negatywny wpływ na środowisko.

---

⁹ Manea D.I., Istudor N., Dinu V., Paraschiv D.M. (2021). Circular Economy and Innovative Entrepreneurship, Prerequisites for Social Progress. *J. Bus. Econ. Manag.*, 22.

¹⁰ Matindike S., Mago S., Modiba F.S., Van den Berg A. (2023). *Green Entrepreneurship as Environmental Commitment and Eco-innovation Among International Businesses: A Review and Research Agenda*. In: Arte, P., Wang, Y., Dowie, C., Elo, M., Laasonen, S. (eds) Sustainable International Business.

W ten sposób wspierają walkę ze zmianami klimatycznymi i ochronę zasobów naturalnych.

Innowacje w zakresie produktów i usług umożliwiają tworzenie bardziej efektywnych, długotrwałych rozwiązań, które odpowiadają na rosnące oczekiwania konsumentów dotyczące odpowiedzialności ekologicznej.

Technologie cyfrowe, takie jak sztuczna inteligencja, Internet of Things i blockchain, wpływają na rozwój zrównoważonej przedsiębiorczości. Sztuczna inteligencja optymalizuje produkcję oraz zarządza zużyciem energii i zasobów. IoT pozwala na monitorowanie działalności firmy w czasie rzeczywistym, co wspiera lepsze zarządzanie wpływem na środowisko. Blockchain zapewnia transparentność i możliwość śledzenia cyklu życia produktów, zwiększając odpowiedzialność firm¹¹.

Inwestowanie w innowacyjne technologie jest kluczowe dla budowania przewagi konkurencyjnej. Firmy, które wprowadzają zrównoważone rozwiązania, przyciągają świadomych konsumentów i zyskują pozycję na rynku. Innowacje w zakresie zrównoważonego rozwoju mogą prowadzić do nowych modeli biznesowych, które łączą zysk z korzyściami dla społeczeństwa i środowiska, wspierając długoterminowy rozwój gospodarczy.

Przedsiębiorcy mogą wdrażać następujące innowacje ekologiczne, które przyczyniają się do realizacji zadań ochrony środowiska naturalnego¹²:

- panele słoneczne i fotowoltaika;
- elektromobilność;
- gospodarka o obiegu zamkniętym;
- efektywne technologie oszczędzania wody;
- biodegradowalne materiały;
- zrównoważone rolnictwo;
- inteligentne sieci energetyczne (smart grids);
- zero-waste packaging;
- biotechnologia w produkcji żywności;

---

¹¹ Paramesha M., Rane N.L., Rane J. (2024). Big Data Analytics, Artificial Intelligence, Machine Learning, Internet of Things, and Blockchain for Enhanced Business Intelligence. *Partners Universal Multidisciplinary Research Journal*, 1(2), 110–133.

¹² Vig S. (2023). Sustainable development through sustainable entrepreneurship and innovation: a single-case approach. *Social Responsibility Journal*, 19, 7.

- systemy odzyskiwania energii z odpadów.

Innowacje społeczne w przedsiębiorstwach to rozwiązania, które łączą cele biznesowe z poprawą jakości życia społeczności i rozwiązywaniem problemów społecznych. Do innowacyjnych społecznych rozwiązań można zaliczyć¹³:

- modele biznesowe oparte na gospodarce współdzielenia;
- programy wolontariatu korporacyjnego;
- edukacja i rozwój pracowników;
- współpraca z organizacjami non-profit;
- praca elastyczna i zdalna;
- programy zdrowia psychicznego dla pracowników;
- innowacyjne modele zatrudnienia;
- programy mentoringowe i coachingowe.

5. Zakończenie

Zrównoważona przedsiębiorczość jest kluczowym czynnikiem w transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju, ponieważ łączy cele ekonomiczne, społeczne i ekologiczne. Dzięki innowacjom technologicznym, odpowiedzialnym decyzjom biznesowym oraz adaptacji do zmian rynkowych, firmy mogą nie tylko osiągać zyski, ale również przyczyniać się do poprawy jakości życia, ochrony środowiska i rozwiązywania problemów społecznych.

Wdrażanie zrównoważonych modeli biznesowych, takich jak gospodarka o obiegu zamkniętym, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz promowanie równości społecznej, stanowi fundament długofalowego rozwoju.

Zrównoważona przedsiębiorczość ma potencjał do stania się fundamentem przyszłej gospodarki, która łączy zysk z odpowiedzialnością społeczną i ekologiczną. Przyszłe badania powinny koncentrować się na doskonaleniu istniejących modeli oraz odkrywaniu nowych rozwiązań, które będą wspierać globalną transformację w kierunku zrównoważonego rozwoju.

---

¹³ Kamaludin M. F., Xavier J. A., Amin M. (2021). Social Entrepreneurship and Sustainability: A Conceptual Framework. *Journal of Social Entrepreneurship*, 15(1).

Badania nad zrównoważoną przedsiębiorczością można rozwinąć, koncentrując się na innowacjach technologicznych, roli przedsiębiorczości w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych i ekologicznych, tworzeniu zrównoważonych modeli biznesowych, czy zarządzaniu ryzykiem środowiskowym.

Bibliografia

- Fuerst S., Sanchez-Dominguez O., Rodriguez-Montes M.A. (2023). The Role of Digital Technology within the Business Model of Sustainable Entrepreneurship. *Sustainability*, 15, 10923.
- Kamaludin M. F., Xavier J. A., Amin M. (2021). Social Entrepreneurship and Sustainability: A Conceptual Framework. *Journal of Social Entrepreneurship*, 15(1).
- Korsgaard, S., Anderson, A.R., Gaddefors, J. (2016). Entrepreneurship as re-sourcing: Towards a new image of entrepreneurship in a time of financial, economic and socio-spatial crisis. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 10(2).
- Kowalska M., Misztal A. (2023). *Zrównoważona przedsiębiorczość i jej determinanty – przypadek Polski*. Wydawnictwo Rys, Poznań.
- Manea D.I., Istudor N., Dinu V., Paraschiv D.M. (2021). Circular Economy and Innovative Entrepreneurship, Prerequisites for Social Progress. *J. Bus. Econ. Manag.*, 22.
- Matindike S., Mago S., Modiba F.S., Van den Berg A. (2023). *Green Entrepreneurship as Environmental Commitment and Eco-innovation Among International Businesses: A Review and Research Agenda*. In: Arte, P., Wang, Y., Dowie, C., Elo, M., Laasonen, S. (eds) *Sustainable International Business*.
- Paramesha M., Rane N.L., Rane J. (2024). Big Data Analytics, Artificial Intelligence, Machine Learning, Internet of Things, and Blockchain for Enhanced Business Intelligence. *Partners Universal Multidisciplinary Research Journal*, 1(2).
- Schaltegger, S., Lüdeke-Freund, F., & Hansen, E. G. (2016). Business Models for Sustainability: A Co-Evolutionary Analysis of Sustainable Entrepreneurship, Innovation, and Transformation. *Organization & Environment*, 29(3).
- Shepherd, D.A., Patzelt, H. (2011). The New Field of Sustainable Entrepreneurship: Studying Entrepreneurial Action Linking “What Is to Be

- Sustained” With ‘What Is to Be Developed’. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 35(1).
- Teczke J., Buła P. (2017). *Strategia adaptacji społecznej odpowiedzialności biznesu w okresie społeczno-gospodarczej destabilizacji*. Cracow University of Economics, Kraków.
- Tukker A., Emmert S., Charter M., Vezzoli C., Sto E., Andersen M.M., Geerken T., Tischner U., Lahlou S. (2008). Fostering change to sustainable consumption and production: an evidence based view, *Journal of Cleaner Production*, 16 (11).
- Vig S. (2023). Sustainable development through sustainable entrepreneurship and innovation: a single-case approach. *Social Responsibility Journal*, 19, 7.
- Zgrzywa-Ziemiak A. (2019). *Model zrównoważenia przedsiębiorstwa*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej Wrocław.

Rozdział II

Pomiar zrównoważonej przedsiębiorczości jako narzędzie kształtowania strategii odpowiedzialnego i przyszłościowego biznesu

Dr Magdalena Kowalska

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Zrównoważona przedsiębiorczość odgrywa kluczową rolę w tworzeniu wartości dla przedsiębiorstw, społeczeństwa i środowiska. W obliczu globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne, nierówności społeczne czy nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych, rośnie potrzeba wprowadzenia skutecznych narzędzi, które pozwolą na kompleksową ocenę działalności przedsiębiorstw pod kątem ich zrównoważonego charakteru.

Pomiar zrównoważonej przedsiębiorczości umożliwia identyfikację obszarów wymagających poprawy, monitorowanie postępów oraz podejmowanie decyzji strategicznych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju. Kluczowym elementem tego procesu jest zastosowanie wskaźników, które integrują trzy filary: ekonomiczny, społeczny i środowiskowy. Dzięki nim przedsiębiorstwa mogą ocenić zarówno swoje osiągnięcia biznesowe, jak i ich wpływ na społeczeństwo i środowisko.

Celem niniejszego rozdziału jest omówienie metod i narzędzi pomiaru zrównoważonej przedsiębiorczości. Zaprezentowano praktyczne rozwiązania wspierające przedsiębiorstwa w integrowaniu zrównoważonego rozwoju z ich strategią biznesową oraz w tworzeniu wartości przyczyniającej się do zrównoważonego rozwoju gospodarki i społeczeństwa.

2. Wskaźnikowa ocena zrównoważonej przedsiębiorczości

Analiza wskaźników zrównoważonej przedsiębiorczości pozwala na bieżąco monitorować wszystkie kluczowe obszary funkcjonowania przedsiębiorstwa, w tym monitorować wpływ prowadzonej działalności gospodarczej na środowisko naturalne, monitorować obszary szczególnie ważne i wymagające poprawy, a także wdrażać strategię przyjazne środowisku naturalnemu.

W praktyce biznesowej można wyróżnić trzy filary, w których prowadzona jest analiza¹⁴:

- ekonomiczny, odnoszący się do wyników ekonomicznych i finansowych uzyskiwanych przez przedsiębiorstwa; można wówczas wyróżnić wskaźniki dotyczące poziomu aktywów, udziału ich poszczególnych składników w sumie bilansowej, poziomu zadłużenia; wskaźniki w tym filarze można podzielić na następujące grupy:
  - płynności, w tym bieżącej i podwyższonej płynności finansowej;
  - rentowności, w tym rentowności aktywów, kapitałów własnych, sprzedaży;
  - poziomu zadłużenia, w tym zadłużenia ogólnego;
  - sprawności działania;
  - przychodów i wyników finansowych, w tym ich dynamiki;
  - innowacyjności, w tym nakładów na badania i rozwój (R&D), liczbę wprowadzonych nowych produktów lub usług oraz zdolność do adaptacji do zmieniających się warunków rynkowych;
- społeczne, opisujące relacje właścicieli przedsiębiorstwa z pracownikami, klientami oraz lokalnymi społecznościami, można tu wyróżnić:
  - odpowiedzialność społeczna, dotyczy działań firmy na rzecz poprawy jakości życia społeczności, w tym zaangażowania w programy edukacyjne, zdrowotne czy kulturalne;
  - równość szans, obejmująca działania i polityki wspierające różnorodność oraz włączanie wszystkich grup społecznych, zapewniające

---

¹⁴ Bajdor P., Pawełoszek I. (2020). Data Mining Approach in Evaluation of Sustainable Entrepreneurship. *Procedia Computer Science*, 176.; Kowalska M., Misztal A. (2023). *Zrównoważona przedsiębiorczość i jej determinanty – przypadek Polski*. Wydawnictwo Rys, Poznań.

- sprawiedliwe traktowanie pracowników niezależnie od ich płci, wieku, pochodzenia, orientacji seksualnej czy niepełnosprawności;
- jakość miejsc pracy, poziom wynagrodzeń, dostępność do szkoleń oraz dbanie o zdrowie i bezpieczeństwo pracowników;
  - zaangażowanie w lokalne inicjatywy, mierzy współpracę firmy z lokalnymi organizacjami i wspieranie społeczności poprzez działania charytatywne czy inwestycje;
  - środowiskowe, opisujące wyniki uzyskiwane przez przedsiębiorstwa w zakresie wdrażania reguł i norm ochrony środowiska naturalnego, w tym:
    - emisje gazów cieplarnianych, co pozwala ocenić proces dekarbonizacji przedsiębiorstw;
    - efektywność energetyczna – odnosi się do zużycia energii w procesach produkcyjnych i jej źródła (odnawialne lub nieodnawialne);
    - gospodarka odpadami – obejmuje działania związane z redukcją ilości odpadów, ich recyklingiem oraz wdrażaniem zasad gospodarki obiegu zamkniętego;
    - zarządzanie zasobami naturalnymi – dotyczy sposobu korzystania z surowców, ochrony różnorodności biologicznej i wprowadzania rozwiązań wspierających zrównoważone wykorzystanie zasobów.

3. Narzędzia zrównoważonej przedsiębiorczości

Mianem narzędzi zrównoważonej przedsiębiorczości określić należy metody, które pomagają przedsiębiorcom na mierzenie, monitorowanie oraz poprawę wyników finansowych i niefinansowych. Można tu wyróżnić¹⁵:

- raportowanie danych niefinansowych, przykładem mogą być tu raporty ESG (Środowisko, społeczeństwo, ład korporacyjny), których zadaniem jest kompleksowa i ustandaryzowana ocena rezultatów firm;

---

¹⁵ Sarango-Lalangui P., Santos J.L.S., Hormiga, E. (2018). The Development of Sustainable Entrepreneurship Research Field. *Sustainability*, 10, 2005; Moya-Clemente I., Ribes-Giner G., Pantoja-Díaz O. (2020). Identifying environmental and economic development factors in sustainable entrepreneurship over time by partial least squares (PLS). *PLoS ONE* 15(9): e0238462.

- zintegrowane raportowanie, łączące informacje finansowe i niefinansowe;
- wskaźniki zrównoważonego rozwoju, które pozwalają ocenić, które cele zrównoważonego rozwoju zostały zrealizowane;
- certyfikaty ekologiczne i społeczne, przykładem może być tu ISO 1400;
- analiza cyklu życia (LCA), pozwalająca na ewaluację wpływu produktów i/lub usług na środowisko naturalne w całym okresie ich życia;
- gospodarka o obiegu zamkniętym, gdzie promowane jest ponowne wykorzystanie zasobów, recykling oraz minimalizowanie wytwarzania zasobów;
- audyt zrównoważonego rozwoju, którego regularne przeprowadzanie pozwala firmom ocenić ich działania w zakresie ochrony środowiska, odpowiedzialności społecznej oraz efektywności ekonomicznej;
- kalkulatory śladu węglowego, pozwalające na obliczenie całkowitej emisji gazów cieplarnianych związanej z ich działalnością.

Narzędzia zrównoważonej przedsiębiorczości pozwalają więc na tworzenie wartości w sposób, który jest korzystny zarówno dla przedsiębiorstw, jak i dla ich interesariuszy oraz dla całej planety. Przekłada się to na długoterminowy sukces, który oparty jest na równowadze między celami ekonomicznymi, społecznymi i środowiskowymi. Przedsiębiorstwa, które skutecznie wdrażają te narzędzia, nie tylko przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju, ale również stają się liderami w swojej branży, inspirując inne firmy do podjęcia podobnych działań¹⁶.

---

¹⁶ Bajdor P., Pawełoszek I., Fidlerova H. (2021). Analysis and Assessment of Sustainable Entrepreneurship Practices in Polish Small and Medium Enterprises. *Sustainability*, 13(7):3595; Fidlerová H., Stareček A., Vraňáková N., Bulut C., Keaney M. (2022). Sustainable Entrepreneurship for Business Opportunity Recognition: Analysis of an Awareness Questionnaire among Organisations. *Energies*, 15(3):849.

4. Etapy implementacji zrównoważonego rozwoju w strategii biznesowej i jej znaczenie dla tworzenia wartości

Przedsiębiorstwa, które integrują zrównoważony rozwój ze strategią biznesową, mogą nie tylko przyczynić się do ochrony środowiska i społeczeństwa, ale także osiągnąć korzyści ekonomiczne i pozaekonomiczne.

Kluczowe praktyczne rozwiązania obejmują m.in. raportowanie ESG, analizę cyklu życia produktów, wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym, zarządzanie odpowiedzialnym łańcuchem dostaw oraz inwestowanie w innowacje ekologiczne.

Przedsiębiorcy mogą również angażować się w lokalne inicjatywy społeczne, wspierać rozwój pracowników i podejmować odpowiedzialne decyzje w zakresie zaopatrzenia. Tego typu działania tworzą wartość zarówno dla przedsiębiorstw, jak i dla gospodarki oraz społeczeństwa, przyczyniając się do długoterminowego sukcesu zrównoważonego rozwoju.

Podstawowe etapy wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju w strategii przedsiębiorstw obejmują¹⁷:

- określenie celów zrównoważonego rozwoju, które mają być realizowane przez przedsiębiorstwo ze wskazaniem horyzontu i czasu ich realizacji;
- zintegrowane raportowanie, raportowanie wyników z zakresu ESG, które pozwala na ocenę postępów w realizacji zrównoważonych celów i komunikowanie ich interesariuszom;
- inwestycje w innowacje ekologiczne, co przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, ale także zwiększa konkurencyjność na rynku;
- zrównoważony łańcuch dostaw, ważne jest, aby wszystkie ogniwa łańcucha dostaw wspierały cele związane z odpowiedzialnością ekologiczną i społeczną;
- gospodarka o obiegu zamkniętym, przedsiębiorcy mogą wprowadzać procesy, umożliwiające recykling, ponowne wykorzystanie materiałów i zasobów, a także projektowanie produktów z myślą o ich ponownym użyciu;

---

¹⁷ Naciti V., Cesaroni F., Pulejo L. (2022). Corporate governance and sustainability: a review of the existing literature. *J Manag Gov* 26.

- zaangażowanie pracowników, zwiększające świadomość ekologiczną i społeczną;
- monitorowanie i adaptacja, ocena wyników w czasie rzeczywistym, wykorzystanie narzędzi do mierzenia efektywności działań zrównoważonych oraz dostosowywanie strategii do zmieniających się wyzwań rynkowych i globalnych.

Implementacja tych rozwiązań w strategii biznesowej pozwala firmom na osiągnięcie zrównoważonych wyników finansowych, poprawę wizerunku oraz pozytywny wpływ na społeczeństwo i środowisko, przyczyniając się do tworzenia wartości, która jest korzystna zarówno dla przedsiębiorstwa, jak i dla jego interesariuszy¹⁸.

Firmy, które wdrażają zasady zrównoważonego rozwoju, tworzą wartość nie tylko finansową, ale także wspierają zrównoważony rozwój gospodarki i społeczeństwa.

Praktycznie oznacza to podejmowanie działań, które przyczyniają się do wzrostu gospodarczego przy jednoczesnym minimalizowaniu negatywnego wpływu na środowisko i promowaniu odpowiedzialności społecznej. Przykładem są inwestycje w technologie zmniejszające emisję gazów cieplarnianych, promowanie równości szans, wspieranie tworzenia miejsc pracy w lokalnych społecznościach oraz wdrażanie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym.

Tworzenie wartości w tym modelu angażuje wszystkich interesariuszy od pracowników, przez dostawców, po klientów i społeczności lokalne. Firmy, które stawiają na zrównoważony rozwój, przyczyniają się do stabilności gospodarczej, efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy jakości życia społecznego. Taki model zapewnia długofalowy rozwój, przynosząc korzyści zarówno przedsiębiorstwom, jak i społeczeństwu, łącząc rozwój gospodarczy, społeczny i ekologiczny¹⁹.

---

¹⁸ Gomez-Trujillo A.M., Gonzalez-Perez. M.A. (2022), Digital transformation as a strategy to reach sustainability. *Smart and Sustainable Built Environment*, 11, 4.

¹⁹ Van Stijn A., Gruis, V. (2020). Towards a circular built environment: an integral design tool for circular building components. *Smart and Sustainable Built Environment*, 9, 4.

5. Zakończenie

Pomiar zrównoważonej przedsiębiorczości, wspierany przez odpowiednie narzędzia i strategie, odgrywa kluczową rolę w procesie integracji zrównoważonego rozwoju z działalnością gospodarczą.

Wskaźniki ekonomiczne, społeczne i środowiskowe stanowią podstawę oceny wpływu firm na gospodarkę, społeczeństwo i środowisko. Narzędzia takie jak raportowanie ESG, analiza cyklu życia produktów czy zrównoważony łańcuch dostaw pozwalają przedsiębiorstwom na monitorowanie i doskonalenie swoich działań w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Dalsze badania naukowe zostaną poświęcone pracom nad nowymi narzędziami pomiaru zrównoważonej przedsiębiorczości oraz określeniem determinant na nią wpływających. Podjęcie tych badań pozwoli na dalszy rozwój i doskonalenie narzędzi oraz strategii zrównoważonej przedsiębiorczości, wspierając przedsiębiorstwa w realizacji ich celów zrównoważonego rozwoju oraz przyczyniając się do tworzenia bardziej odpowiedzialnej i trwałej gospodarki.

Bibliografia

- Bajdor P., Pawełoszek I. (2020). Data Mining Approach in Evaluation of Sustainable Entrepreneurship. *Procedia Computer Science*, 176.; Kowalska M., Misztal A. (2023). *Zrównoważona przedsiębiorczość i jej determinanty – przypadek Polski*. Wydawnictwo Rys, Poznań.
- Bajdor P., Pawełoszek I., Fidlerova H. (2021). Analysis and Assessment of Sustainable Entrepreneurship Practices in Polish Small and Medium Enterprises. *Sustainability*, 13(7):3595.
- Fidlerová H., Stareček A., Vraňaková N., Bulut C., Keaney M. (2022). Sustainable Entrepreneurship for Business Opportunity Recognition: Analysis of an Awareness Questionnaire among Organisations. *Energies*, 15(3):849.
- Gomez-Trujillo A.M., Gonzalez-Perez. M.A. (2022), Digital transformation as a strategy to reach sustainability. *Smart and Sustainable Built Environment*, 11, 4.
- Moya-Clemente I., Ribes-Giner G., Pantoja-Díaz O. (2020). Identifying environmental and economic development factors in sustainable entrepreneurship over time by partial least squares (PLS). *PLoS ONE* 15(9): e0238462.

- Naciti V., Cesaroni F., Pulejo L. (2022). Corporate governance and sustainability: a review of the existing literature. *J Manag Gov* 26.
- Sarango-Lalangui P., Santos J.L.S., Hormiga, E. (2018). The Development of Sustainable Entrepreneurship Research Field. *Sustainability*, 10, 2005.
- Van Stijn A., Gruis, V. (2020). Towards a circular built environment: an integral design tool for circular building components. *Smart and Sustainable Built Environment*, 9, 4.

Rozdział III

Bilans jako źródło informacji o strukturze finansowej przedsiębiorstw sekcji transport i gospodarka magazynowa

Dr Magdalena Kowalska

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Bilans jest jednym z podstawowych dokumentów sprawozdawczości finansowej, który dostarcza szczegółowych informacji o sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Jednym z najważniejszych aspektów analizy bilansu jest ocena struktury finansowej firmy, czyli proporcji między kapitałem własnym a zobowiązaniami. Analiza tych danych jest niezbędna do oceny stabilności finansowej przedsiębiorstwa, jego zdolności do obsługi zadłużenia oraz ryzyka kredytowego. Dzięki temu, zarówno menedżerowie, inwestorzy, jak i kredytodawcy mogą podejmować bardziej świadome i trafne decyzje finansowe.

Przedsiębiorstwa sekcji transport i gospodarka magazynowa wykorzystują bilans między innymi do planowania inwestycji, negocjacji z bankami i inwestorami, czy monitorowania kondycji finansowej podmiotu.

Bilans to nieocenione źródło informacji o strukturze finansowej przedsiębiorstw w sekcji transport i gospodarka magazynowa. Dzięki szczegółowej analizie aktywów, pasywów oraz kapitału własnego, przedsiębiorstwa mogą skutecznie zarządzać swoimi finansami, planować rozwój oraz minimalizować ryzyko finansowe.

Celem artykułu jest zaprezentowanie kwestii teoretycznych oraz praktycznych związanych z bilansem jako źródłem informacji o strukturze finansowej przedsiębiorstw sekcji transport i gospodarka magazynowa.

2. Sprawozdanie finansowe – podstawa teoretyczna

Sprawozdanie finansowe to zestaw dokumentów, które kompleksowo przedstawiają sytuację finansową jednostki gospodarczej, takiej jak przedsiębiorstwo, organizacja non-profit, czy instytucja publiczna, na określony moment (zazwyczaj koniec roku obrotowego) lub za określony okres (np. kwartał, półrocze, rok). Dokument ten jest fundamentalnym narzędziem komunikacji finansowej, zapewniającym transparentność i przejrzystość działalności jednostki. Jego głównym celem jest dostarczenie rzetelnej, wiarygodnej i użytecznej informacji finansowej szerokiemu gronu interesariuszy, takich jak inwestorzy, kredytodawcy, zarząd, pracownicy, organy podatkowe, inni użytkownicy (np. analitycy finansowi, doradcy inwestycyjni, regulatorzy rynku, dostawcy, klienci, konkurenci)²⁰.

Sprawozdanie finansowe, jako źródło kluczowych informacji, musi być sporządzone zgodnie z obowiązującymi standardami rachunkowości, takimi jak Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) czy krajowe przepisy (np. Ustawa o rachunkowości w Polsce). Ważne jest, aby dane były prezentowane w sposób jasny, przejrzysty i zgodny z zasadami uczciwej prezentacji, co umożliwi wiarygodną ocenę sytuacji finansowej jednostki przez wszystkich zainteresowanych²¹.

Do głównych składowych sprawozdania finansowego należą²²:

1. Bilans (sprawozdanie z sytuacji finansowej):

- prezentuje majątek jednostki (aktywa) oraz źródła jego finansowania (pasywa) na określony dzień;
- aktywa dzieli się na trwałe (np. nieruchomości, maszyny) i obrotowe (np. zapasy, należności);
- pasywa obejmują kapitał własny (np. kapitał zakładowy, zyski zatrzymane) oraz zobowiązania (krótkoterminowe i długoterminowe).

²⁰ Tkocz-Wolny K. (2016). Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa jako forma prezentacji informacji ekonomicznej. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, Nr 287.

²¹ Gabruszewicz W., Remlein M. (2007). *Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa*. PWE, Warszawa.

²² Tkocz-Wolny K. (2015). Zakres sprawozdania finansowego małych i średnich przedsiębiorstw. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, Nr 252.

2. Rachunek zysków i strat (sprawozdanie z wyniku finansowego):
  - prezentuje przychody, koszty, zyski i straty za określony okres;
  - ukazuje efektywność działalności operacyjnej jednostki.
3. Rachunek przepływów pieniężnych (cash flow):
  - przedstawia przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej;
  - pomaga ocenić zdolność jednostki do generowania gotówki oraz jej wykorzystanie.
4. Zestawienie zmian w kapitale własnym:
  - prezentuje zmiany w kapitałach własnych jednostki w danym okresie;
  - uwzględnia m.in. zyski zatrzymane, emisje akcji, dywidendy.
5. Informacje dodatkowe (noty objaśniające):
  - uzupełniają dane zawarte w pozostałych częściach sprawozdania finansowego;
  - zawierają szczegółowe wyjaśnienia i analizy dotyczące kluczowych pozycji.

Sprawozdanie finansowe jest kluczowym narzędziem zarządzania i nadzoru, które dostarcza ważnych informacji o stanie finansowym jednostki, jej wynikach oraz perspektywach na przyszłość²³.

3. Bilans jako narzędzie do oceny struktury finansowej przedsiębiorstwa

Bilans jest jednym z podstawowych dokumentów sprawozdawczości finansowej, który dostarcza szczegółowych informacji o sytuacji finansowej przedsiębiorstwa na dany dzień. Jednym z najważniejszych aspektów analizy bilansu jest ocena struktury finansowej firmy, czyli proporcji między kapitałem własnym a zobowiązaniami²⁴.

---

²³ Walińska E. (2006). *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Ogólne zasady pomiaru i prezentacji pozycji bilansu rachunku wyników*. Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

²⁴ Gabrusewicz W. Bilansoznawstwo i sprawozdawczość finansowa, [online] <https://wase.edu.pl/wp-content/uploads/2023/11/Bilansoznawstwo-i-sprawozdawczosc-finansowa-Prof-Gabrusewicz-20.pdf> (dostęp: 05.01.2025).

Kapitał własny i zobowiązania stanowią dwie główne kategorie pasywów (źródeł finansowania) w bilansie²⁵:

1. Kapitał własny:

- pochodzi od właścicieli lub akcjonariuszy firmy i obejmuje kapitał podstawowy (zakładowy), kapitał zapasowy oraz niepodzielone zyski;
- kapitał własny jest ważnym wskaźnikiem stabilności finansowej, ponieważ stanowi podstawowe źródło finansowania działalności firmy, które nie generuje obowiązku zwrotu ani kosztów odsetkowych.

2. Zobowiązania:

- dzielą się na zobowiązania długoterminowe (np. kredyty bankowe, obligacje) oraz krótkoterminowe (np. zobowiązania wobec dostawców, krótkoterminowe pożyczki);
- zobowiązania wymagają spłaty w określonym czasie i zazwyczaj wiążą się z kosztami odsetkowymi, co wpływa na bieżące obciążenia finansowe firmy.

W celu oceny struktury finansowej przedsiębiorstwa, można wykorzystać trzy główne wskaźniki finansowe, które oblicza się na podstawie danych z bilansu²⁶:

1. Wskaźnik zadłużenia (zobowiązania ogółem / aktywa ogółem):

- określa procentowy udział zobowiązań w stosunku do sumy aktywów;
- wysoki wskaźnik zadłużenia wskazuje na większe ryzyko finansowe, ponieważ większa część majątku jest finansowana długiem.

2. Wskaźnik kapitału własnego (kapitał własny / aktywa ogółem):

- określa procentowy udział kapitału własnego w stosunku do sumy aktywów;
- wysoki wskaźnik kapitału własnego sugeruje silniejszą pozycję finansową firmy, co jest korzystne dla jej stabilności.

3. Wskaźnik zadłużenia do kapitału własnego (zobowiązania ogółem / kapitał własny):

---

²⁵ Gos W., Hańko S., Szczypa P. (2018). *ABC sprawozdań finansowych. Jak czytać, interpretować i analizować*. CeDeWu, Warszawa.

²⁶ Gabrusewicz W. (2019). *Metody analizy finansowej przedsiębiorstwa*. PWE, Warszawa.

- pokazuje relację między zobowiązaniami a kapitałem własnym;
- niższy wskaźnik sugeruje mniejsze ryzyko zadłużenia i większą stabilność finansową.

Bilans jako narzędzie do oceny struktury finansowej przedsiębiorstwa dostarcza cennych informacji o proporcjach między kapitałem własnym a zobowiązaniami. Analiza tych danych jest niezbędna do oceny stabilności finansowej firmy, jej zdolności do obsługi zadłużenia oraz ryzyka kredytowego. Dzięki temu, zarówno menedżerowie, inwestorzy, jak i kredytodawcy mogą podejmować bardziej świadome i trafne decyzje finansowe²⁷.

4. Bilans jako źródło informacji o strukturze finansowej – przedsiębiorstwa sekcji transport i gospodarka magazynowa

Bilans w przedsiębiorstwach prowadzących swoją działalność w sekcji transport i gospodarka magazynowa, bilans pozwala na analizę zasobów, zobowiązań oraz kapitału własnego przedsiębiorstw, co jest niezbędne do oceny ich kondycji finansowej oraz podejmowania strategicznych decyzji.

Bilans składa się z dwóch głównych części, aktywów oraz pasywów²⁸.

Aktywa dzielą się na:

1. Aktywa trwałe – obejmują m.in. środki transportu, nieruchomości magazynowe, a także inne trwałe środki niezbędne do prowadzenia działalności w sektorze transportu i magazynowania. Wartość tych aktywów odzwierciedla inwestycje przedsiębiorstwa w infrastrukturę i sprzęt.
2. Aktywa obrotowe – składają się z zapasów, należności krótkoterminowych oraz środków pieniężnych. W kontekście transportu i magazynowania, mogą to być np. zapasy paliw, części zamienne czy krótkoterminowe należności od klientów.

Pasywa dzielą się na:

²⁷ Walińska E. (2009). *Bilans jako fundament sprawozdawczości finansowej*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa.

²⁸ Nowak A. (2014). *Analiza sprawozdań finansowych*. PWE, Warszawa.

1. Kapitał własny – obejmuje kapitał założycielski, zyski zatrzymane oraz inne rezerwy kapitałowe. Wysoki poziom kapitału własnego wskazuje na stabilność finansową przedsiębiorstwa i jego zdolność do samofinansowania.
2. Zobowiązania – mogą być krótkoterminowe (np. zobowiązania wobec dostawców, kredyty krótkoterminowe) i długoterminowe (np. długoterminowe kredyty inwestycyjne). Struktura zobowiązań informuje o poziomie zadłużenia przedsiębiorstwa oraz jego zdolności do regulowania bieżących i przyszłych zobowiązań.

Bilans dostarcza przedsiębiorstwom transportowym i magazynowym niezbędnych informacji do zarządzania finansami oraz podejmowania decyzji inwestycyjnych. Analiza bilansu umożliwia²⁹:

- ocenę płynności finansowej – poprzez analizę aktywów obrotowych w stosunku do zobowiązań krótkoterminowych, co pozwala ocenić zdolność przedsiębiorstwa do terminowego regulowania swoich zobowiązań;
- ocenę rentowności i efektywności – poprzez analizę struktury kapitału własnego oraz poziomu zysków zatrzymanych, co wskazuje na zdolność przedsiębiorstwa do generowania zysków oraz ich reinwestowania;
- identyfikację ryzyka finansowego – poprzez analizę poziomu zadłużenia oraz struktury zobowiązań, co umożliwi ocenę ryzyka związanego z ewentualnymi problemami finansowymi.

Przedsiębiorstwa w sekcji transport i gospodarka magazynowa wykorzystują bilans do³⁰:

- planowania inwestycji – identyfikacja dostępnych środków finansowych oraz ocena zdolności kredytowej umożliwi podejmowanie decyzji o inwestycjach w nowe środki transportu, rozbudowę infrastruktury magazynowej czy modernizację istniejących zasobów;
- negocjacji z bankami i inwestorami – solidna struktura bilansu może być podstawą do uzyskania korzystnych warunków kredytowych oraz przyciągnięcia inwestorów zainteresowanych finansowaniem rozwoju przedsiębiorstwa;

²⁹ Wędzki D. (2020). *Analiza wskaźnikowa sprawozdania finansowego*. Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa.

³⁰ Gabrusewicz W., Kołaczyk Z. (2005). *Bilans. Wartość poznawcza i analityczna*. Difin, Warszawa.

- monitorowania kondycji finansowej – regularna analiza bilansu pozwala na szybkie reagowanie na zmieniające się warunki rynkowe oraz podejmowanie działań naprawczych w przypadku pogorszenia się sytuacji finansowej.

Podsumowując, bilans jest nieocenionym źródłem informacji o strukturze finansowej przedsiębiorstw w sekcji transport i gospodarka magazynowa. Dzięki szczegółowej analizie aktywów, pasywów oraz kapitału własnego, przedsiębiorstwa mogą skutecznie zarządzać swoimi finansami, planować rozwój oraz minimalizować ryzyko finansowe.

5. Przykładowa analiza porównawcza struktury finansowej przedsiębiorstw sekcji transport i gospodarka magazynowa

W tabeli 1 zaprezentowano podstawowe informacje finansowe odnoszące się do dwóch przykładowych przedsiębiorstw prowadzących swoją działalność w sekcji transport i gospodarka magazynowa. Wyszczególniono dane o aktywach trwałych, aktywach obrotowych, zobowiązaniach długoterminowych, kapitale własnym oraz wskaźniku zadłużenia.

Tabela 1. Informacje finansowe przedsiębiorstwa A i B – sekcja transport i gospodarka magazynowa

	Przedsiębiorstwo A	Przedsiębiorstwo B
Aktywa trwale	70% ogólnych aktywów	50% ogólnych aktywów
Aktywa obrotowe	30% ogólnych aktywów	50% ogólnych aktywów
Zobowiązania długoterminowe	50% pasywów	30% pasywów
Kapitał własny	40% pasywów	60% pasywów
Wskaźnik zadłużenia	1,25	0,5

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie powyższych informacji można wyciągnąć kluczowe wnioski oraz wskazać pewne sugestie, dotyczące podjęcia określonych działań.

Wnioski:

- przedsiębiorstwo A ma wyższy udział aktywów trwałych, co może wskazywać na większe inwestycje w infrastrukturę transportową i magazynową, ale też wyższe ryzyko związane z długoterminowymi zobowiązaniami;
- przedsiębiorstwo B ma bardziej zrównoważoną strukturę aktywów i pasywów oraz niższy wskaźnik zadłużenia, co sugeruje większą stabilność finansową i niższe ryzyko kredytowe.

Rekomendacje:

- przedsiębiorstwo A powinno rozważyć zmniejszenie zadłużenia długoterminowego oraz poprawę wskaźników płynności;
- przedsiębiorstwo B może skupić się na dalszym zwiększaniu efektywności operacyjnej oraz optymalizacji zarządzania aktywami obrotowymi.

Przeprowadzona analiza porównawcza pozwala na lepsze zrozumienie struktury finansowej przedsiębiorstw A i B, prowadzących swoją działalność w sekcji transport i gospodarka magazynowa oraz na wyciągnięcie wniosków, które mogą wspierać decyzje zarządcze i strategiczne.

6. Zakończenie

Bilans przedsiębiorstwa jest jednym z kluczowych narzędzi analizy struktury finansowej. Umożliwia on ocenę sytuacji majątkowej i kapitałowej przedsiębiorstwa. W kontekście przedsiębiorstw działających w sekcji transport i gospodarka magazynowa, bilans pozwala na zrozumienie specyficznych cech finansowych tego sektora oraz identyfikację kluczowych wskaźników.

Główne elementy bilansu w analizie struktury finansowej to aktywa (aktywa trwałe i aktywa obrotowe) oraz pasywa (kapitał własny, zobowiązania krótkoterminowe i długoterminowe).

Przedsiębiorstwa transportowe często charakteryzują się wysokim udziałem aktywów trwałych ze względu na konieczność posiadania dużego majątku rzeczowego (floty pojazdów, infrastruktury logistycznej),

natomiast podmioty zajmujące się magazynowaniem mogą wykazywać wyższy udział zapasów i należności, wynikający z działalności magazynowania i dystrybucji.

Branżę transportu i magazynowania często cechuje znaczny udział zobowiązań finansowych, szczególnie w formie leasingu operacyjnego i finansowego, co pozwala na dostęp do floty bez konieczności dużych inwestycji kapitałowych, co więcej kluczowe znaczenie w tej działalności ma analiza płynności (przedsiębiorstwa w tej branży mogą być narażone na problemy z płynnością w wyniku odroczonej terminowości płatności).

Wiele firm z sektora transportu korzysta z funduszy unijnych lub rządowych na modernizację floty czy rozbudowę infrastruktury logistycznej. W bilansie mogą się pojawić zobowiązania związane z takimi projektami.

Bilans przedsiębiorstw z sekcji transport i gospodarka magazynowa dostarcza istotnych informacji o strukturze finansowej, w tym podziale aktywów na trwałe i obrotowe oraz źródłach finansowania działalności. Analiza tych danych pozwala lepiej zrozumieć specyfikę sektora, zarządzać ryzykiem finansowym i podejmować trafniejsze decyzje inwestycyjne.

Bibliografia

- Gabrusewicz W. (2019). *Metody analizy finansowej przedsiębiorstwa*. PWE, Warszawa.
- Gabrusewicz W. Bilansoznawstwo i sprawozdawczość finansowa, [online] <https://wase.edu.pl/wp-content/uploads/2023/11/Bilansoznawstwo-i-sprawozdawczosc-finansowa-Prof-Gabrusewicz-20.pdf> (dostęp: 05.01.2025).
- Gabrusewicz W., Kołaczyk Z. (2005). *Bilans. Wartość poznawcza i analityczna*. Difin, Warszawa.
- Gabrusewicz W., Remlein M. (2007). *Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa*. PWE, Warszawa.
- Gos W., Hańko S., Szczypa P. (2018). *ABC sprawozdań finansowych. Jak czytać, interpretować i analizować*. CeDeWu, Warszawa.
- Nowak A. (2014). *Analiza sprawozdań finansowych*. PWE, Warszawa.
- Tkocz-Wolny K. (2015). Zakres sprawozdania finansowego małych i średnich przedsiębiorstw. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, Nr 252.

- Tkocz-Wolny K. (2016). Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa jako forma prezentacji informacji ekonomicznej. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, Nr 287.
- Walińska E. (2006). *Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Ogólne zasady pomiaru i prezentacji pozycji bilansu rachunku wyników*. Oficyna Ekonomiczna, Kraków.
- Walińska E. (2009). *Bilans jako fundament sprawozdawczości finansowej*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa.
- Wędzki D. (2020). *Analiza wskaźnikowa sprawozdania finansowego*. Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa.

Rozdział IV

Analiza wpływu otoczenia makroekonomicznego na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w latach 2008-2021

Dr hab. Anna Misztal, Dr Magdalena Kowalska
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Zrównoważona przedsiębiorczość to koncepcja, która staje się coraz bardziej istotna w obliczu globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne, rosnące nierówności społeczne oraz potrzeba racjonalnego zarządzania zasobami naturalnymi. Oznacza ona prowadzenie działalności gospodarczej w sposób, który nie tylko maksymalizuje zysk, ale także uwzględnia długoterminowe potrzeby środowiskowe i społeczne. Określić ją można jako praktyczny wymiar zrównoważonego rozwoju w obszarze działalności gospodarczej.

W Polsce rozwój zrównoważonej przedsiębiorczości jest uzależniony od szeregu czynników ekonomicznych i regulacyjnych. Zaliczyć do nich można PKB, poziom inflacji, stopę bezrobocia, wynagrodzenie, eksport oraz import.

Zrównoważona przedsiębiorczość wymaga kompleksowego podejścia, które łączy aspekty gospodarcze, społeczne i środowiskowe. Współpraca między rządem, przedsiębiorstwami i społeczeństwem jest kluczowa, aby osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju i jednocześnie budować konkurencyjność polskiej gospodarki.

Głównym celem rozdziału jest analiza wpływu czynników makroekonomicznych na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w latach 2008-2021. Praca została podzielona na dwie części, teoretyczną oraz praktyczną. W część teoretycznej odniesiono się do podstawowych zagadnień związanych ze zrównoważoną przedsiębiorczością oraz uwarunkowaniami makroekonomicznymi, które na nią wpływają.

Część praktyczna poświęcona została statystycznej analizie wpływu czynników makroekonomicznych na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w latach 2008-2021.

2. Zrównoważona przedsiębiorczość w kontekście makroekonomicznym

Zrównoważona przedsiębiorczość to podejście do prowadzenia działalności gospodarczej, które uwzględnia zarówno cele ekonomiczne, jak i społeczne oraz środowiskowe. Jej podstawą jest równowaga między trzema filarami zrównoważonego rozwoju: ekonomią, społeczeństwem i środowiskiem, co umożliwi długoterminowe, odpowiedzialne funkcjonowanie przedsiębiorstw³¹. Kluczowe założenia zrównoważonej przedsiębiorczości to³²:

1. **Ekonomia:** zrównoważona przedsiębiorczość dąży do osiągnięcia zysków, ale w sposób etyczny, transparentny i z poszanowaniem praw pracowników oraz lokalnych społeczności.
2. **Spółeczeństwo:** zrównoważona przedsiębiorczość promuje równość, poprawę jakości życia oraz współpracę z interesariuszami, co wzmacnia integrację społeczną.
3. **Środowisko:** zrównoważona przedsiębiorczość minimalizuje negatywny wpływ na przyrodę, wspiera wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz gospodarkę cyrkularną.

Zrównoważona przedsiębiorczość jest strategią, która nie tylko sprzyja długofalowemu sukcesowi finansowemu, ale także wnosi pozytywne zmiany w społeczeństwie i przyczynia się do ochrony środowiska³³.

Rozwój zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce jest ściśle związany z szeregiem czynników ekonomicznych i regulacyjnych,

---

³¹ Shepherd D.A., Patzelt H. (2011). The New Field of Sustainable Entrepreneurship: Studying Entrepreneurial Action Linking „What Is to Be Sustained” with „What Is to Be Developed”. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 35(1).

³² Kowalska M., Misztal A. (2023). *Zrównoważona przedsiębiorczość i jej determinanty – przypadek Polski*. Wydawnictwo Rys, Poznań.

³³ Bajdor P. (2022). *Zrównoważona przedsiębiorczość. Analiza i model*. Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.

które wpływają na funkcjonowanie podmiotów gospodarczych oraz ich zdolność do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Wśród tych czynników wymienić można Produkt Krajowy Brutto (PKB), inflację, stopę bezrobocia, wynagrodzenie, eksport oraz import. Każdy z tych elementów oddziałuje na przedsiębiorstwa w różnorodny sposób, determinując ich decyzje i działania w zakresie zrównoważonego rozwoju³⁴.

PKB jest jednym z kluczowych wskaźników gospodarczych, który mierzy całkowitą wartość dóbr i usług wytworzonych w danym kraju. W kontekście zrównoważonej przedsiębiorczości, wysoki poziom PKB świadczy o ogólnej kondycji gospodarki, która może sprzyjać inwestycjom w innowacje i technologie przyjazne środowisku. Silna gospodarka generuje większe zasoby, które mogą zostać przeznaczone na rozwój firm opartych na zasadach zrównoważonego rozwoju. Z drugiej strony, w okresach kryzysów gospodarczych, takich jak spadek PKB, przedsiębiorstwa mogą być zmuszone do ograniczania swoich działań związanych z ekologicznymi i społecznymi inicjatywami, koncentrując się na przetrwaniu³⁵.

Inflacja, czyli wzrost cen dóbr i usług w gospodarce, ma wpływ na koszt prowadzenia działalności gospodarczej. Wysoka inflacja może wpłynąć na podwyższenie kosztów produkcji i utrudniać planowanie długoterminowe. Z perspektywy przedsiębiorstw zrównoważonych, niestabilność cenowa może utrudniać inwestowanie w nowe technologie czy wdrażanie proekologicznych rozwiązań, które wymagają dużych nakładów finansowych. Ponadto, inflacja może wpłynąć na siłę nabywczą konsumentów, co w konsekwencji ogranicza ich skłonność do inwestowania w produkty zrównoważone, które mogą być droższe od tradycyjnych³⁶.

Stopa bezrobocia jest wskaźnikiem, który ma wpływ na rynek pracy oraz możliwości zatrudnienia. Wysoka stopa bezrobocia może prowadzić do zwiększenia presji na rządy i przedsiębiorstwa, by stwa-

³⁴ Kowalska M., Misztal A. (2024). *Makroekonomiczne determinanty zrównoważonej przedsiębiorczości w państwach Europy Środkowo-Wschodniej*. Wydawnictwo Rys, Poznań.

³⁵ Nasiłowski M. (2004). *System rynkowy. Problemy mikro- i makroekonomii*. Wydawnictwo Key-Text, Warszawa; Zienkowski L. (2000). *Co to jest PKB?*. Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000.

³⁶ Inflacja, [online] https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/13702/1/R_W_Ciborowski_Inflacja.pdf (dostęp: 06.01.2025).

rzały miejsca pracy, a także by dbały o godziwe warunki zatrudnienia. Z punktu widzenia przedsiębiorczości zrównoważonej, wysoka stopa bezrobocia może zmusić firmy do koncentrowania się na społecznej odpowiedzialności (CSR) i działaniach mających na celu wspieranie lokalnych społeczności. Z kolei niska stopa bezrobocia może sprawić, że firmy będą musiały bardziej stawiać na innowacyjność oraz automatyzację, co wiąże się z większymi inwestycjami w technologie przyjazne środowisku³⁷.

Poziom wynagrodzeń ma duży wpływ na decyzje przedsiębiorstw dotyczące polityki zatrudnienia, a także na podejście do kwestii odpowiedzialności społecznej. Wysokie wynagrodzenia mogą zachęcać przedsiębiorstwa do oferowania bardziej elastycznych warunków pracy, dbania o jakość życia swoich pracowników i stosowania uczciwych praktyk pracy. W kontekście zrównoważonej przedsiębiorczości, przedsiębiorstwa, które oferują godziwe wynagrodzenie, mogą być postrzegane jako bardziej odpowiedzialne społecznie. Przedsiębiorstwa, które wprowadzają polityki poprawy jakości życia swoich pracowników, często inwestują również w zrównoważony rozwój, oferując na przykład środowiskowo odpowiedzialne produkty i usługi³⁸.

Eksport i import to istotne wskaźniki, które determinują międzynarodową konkurencyjność polskich przedsiębiorstw oraz ich możliwości wdrażania zrównoważonych praktyk.

Wzrost eksportu polskich produktów, zwłaszcza tych ekologicznych czy opartych na innowacjach, może stwarzać nowe możliwości rozwoju firm zrównoważonych. Współczesne rynki międzynarodowe stawiają coraz wyższe wymagania dotyczące przestrzegania standardów środowiskowych i społecznych, co może stanowić motywację do wdrażania zrównoważonych rozwiązań w polskich firmach, by mogły one konkurować na globalnym rynku³⁹.

---

³⁷ Madras-Kobus B., Rogowski J. (2013). Analiza wyników badania stóp bezrobocia według wykształcenia w województwie podlaskim. *Optimum. Studia ekonomiczne*, nr 6/66.

³⁸ Kowalska M. (red.). (2024). *Transport, spedycja i logistyka – szanse, zagrożenia, perspektywy*. Wydawnictwo Rys, Poznań.

³⁹ Jasiński A., Kamiński J. (red.). (2003). *Uwarunkowania wzrostu i konkurencyjności przedsiębiorstw z doświadczeń województwa podlaskiego*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.

Z kolei import, szczególnie w kontekście surowców, technologii czy produktów, może wpłynąć na sposób produkcji i styl działania przedsiębiorstw w Polsce. Importowanie technologii ekologicznych z innych krajów może stanowić impuls do wdrażania innowacji, które sprzyjają zrównoważonemu rozwojowi. Z drugiej strony, import tanich, niskiej jakości produktów może zniechęcać polskie firmy do inwestowania w rozwiązania proekologiczne, jeśli będą one wiązały się z wyższymi kosztami⁴⁰.

Rozwój zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce jest ściśle związany z dynamiką makroekonomiczną. Czynniki takie jak PKB, inflacja, stopa bezrobocia, wynagrodzenia, eksport i import wpływają na kondycję gospodarczą i decyzje przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju. Przedsiębiorstwa muszą umiejętnie dostosować swoje strategie do tych zmiennych, by skutecznie wdrażać zasady odpowiedzialności społecznej i środowiskowej, jednocześnie zapewniając konkurencyjność na rynku.

3. Metodyka badania

Głównym celem badania była analiza wpływu czynników makroekonomicznych na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w latach 2008-2021. Do uwarunkowań tych zaliczono: PKB, import, eksport, wynagrodzenie, inflację i bezrobocie.

W związku z tak przyjętym celem postawiono główną hipotezę badawczą, brzmiącą:

„Czynniki makroekonomiczne mają istotny statystycznie, zróżnicowany pod względem rodzaju, siły i kierunku wpływ na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w latach 2008-2021”.

Badanie oparto na danych pochodzących z bazy Eurostat. Wybór danych został dokonany z uwzględnieniem ich dostępności i porównywalności (roczna częstotliwość). Okres analizy obejmował lata 2008–2021, od początku kryzysu finansowego aż po pandemię COVID-19.

Badanie zostało przeprowadzone w czterech etapach:

---

⁴⁰ Borowiecki R., Siuta-Tokarska B. (2015). Konkurencyjność przedsiębiorstw i konkurencyjność gospodarki Polski – zarys problemu. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, nr 41.

1. Stworzenie syntetycznego wskaźnika zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce w latach 2008-2021 (Zp), składowe:
  - przedsiębiorczość ekonomiczna (Pe) (liczba przedsiębiorstw, wartość produkcji, łączne zakupy dóbr i usług oraz stopa inwestycji);
  - przedsiębiorczość społeczna (Ps) (koszty osobowe, wynagrodzenie, koszty ubezpieczeń społecznych, liczba pracowników, widoczna wydajność pracy, wartość dodana brutto na pracownika);
  - przedsiębiorczość środowiskowa (Pś) (emisja dwutlenku węgla, emisja metanu, emisja podtlenku azotu, emisja tlenku siarki, emisja tlenku azotu, emisja amoniaku).

Obliczenie i interpretacja podstawowych statystyk opisowych syntetycznego wskaźnika zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce w latach 2008-2021.

2. Przedstawienie i przeprowadzenie normalizacji wskaźników odnoszących się do czynników makroekonomicznych w Polsce w latach 2008-2021 (PKB, import (I), eksport (E), wynagrodzenie (W), stopa bezrobocia (Sb) oraz zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (Zwck)).

Obliczenie i interpretacja podstawowych statystyk opisowych wskaźników odnoszących się do czynników makroekonomicznych w Polsce w latach 2008-2021.

3. Badanie zależności pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonej przedsiębiorczości a wskaźnikami odnoszącymi się do makroekonomicznych czynników w Polsce w latach 2008-2021 (korelacja Pearsona).
4. Badanie wpływu wskaźników odnoszących się do makroekonomicznych czynników na syntetyczny wskaźnik zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce w latach 2008-2021 (KMNK).

4. Wyniki badania

W tabeli 1 przedstawiono wskaźniki syntetyczne przedsiębiorczości ekonomicznej, społecznej, środowiskowej i zrównoważonej w Polsce w latach 2008-2021.

Tabela 1. Przedsiębiorczość ekonomiczna, społeczna, środowiskowa i zrównoważona – wskaźnik syntetyczny, Polska (2008-2021)

Kraj	Wskaźnik syntetyczny	Rok													
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	Przedsiębiorczość ekonomiczna	0,77	0,70	0,73	0,77	0,76	0,78	0,81	0,82	0,81	0,84	0,94	0,97	0,94	0,93
	Przedsiębiorczość społeczna	0,70	0,69	0,72	0,73	0,73	0,73	0,74	0,75	0,76	0,80	0,87	0,91	0,91	0,90
	Przedsiębiorczość środowiskowa	0,77	0,83	0,83	0,84	0,86	0,87	0,89	0,90	0,92	0,89	0,90	0,96	0,97	0,96
	Przedsiębiorczość zrównoważona	0,75	0,74	0,76	0,78	0,78	0,79	0,81	0,82	0,83	0,84	0,90	0,95	0,94	0,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Eurostat, <https://ec.europ.a.eu/Eurostat>, dostęp: 04.01.2025.

W tabeli 2 zaprezentowano podstawowe statystyki opisowe syntetycznych wskaźników przedsiębiorczości ekonomicznej, społecznej, środowiskowej i zrównoważonej w Polsce w latach 2008-2021.

Odnosząc się do filarów syntetycznego wskaźnika zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce w latach 2008-2021 – syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości ekonomicznej, społecznej i środowiskowej, najwyższy średni poziom odnotował syntetyczny wskaźnik przedsiębiorczości środowiskowej – 0,89 (odchylenie standardowe 0,06; mediana 0,89), a najniższy syntetyczny wskaźnik przedsiębiorczości społecznej – 0,78 (odchylenie standardowe 0,08; mediana 0,75). Wartość maksymalną wskaźnika – 0,97, odnotował syntetyczny wskaźnik przedsiębiorczości ekonomicznej i środowiskowej (2019 i 2020 rok), a wartość minimalną – 0,69, odnotował wskaźnik przedsiębiorczości społecznej (2009 rok).

Biorąc pod uwagę syntetyczny wskaźnik zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce w latach 2008-2021, jego średni poziom wyniósł 0,83 (odchylenie standardowe 0,07; mediana 0,82), a wartość maksymalna i minimalna, kolejno 0,95 (2019 rok) i 0,74 (2009 rok).

Tabela 2. Przedsiębiorczość ekonomiczna, społeczna, środowiskowa i zrównoważona – wskaźnik syntetyczny, Polska (2008-2021) – podstawowe statystyki opisowe

Kraj	Wskaźnik syntetyczny	Podstawowe statystyki opisowe				
		Średnia	Odchylenie standardowe	Mediana	Wartość maksymalna	Wartość minimalna
Polska	Przedsiębiorczość ekonomiczna	0,83	0,08	0,81	0,97	0,70
	Przedsiębiorczość społeczna	0,78	0,08	0,75	0,91	0,69
	Przedsiębiorczość środowiskowa	0,89	0,06	0,89	0,97	0,77
	Przedsiębiorczość zrównoważona	0,83	0,07	0,82	0,95	0,74

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat>, dostęp: 04.01.2025.

W tabeli 3 przedstawiono wskaźniki po normalizacji odnoszące się do czynników makroekonomicznych w Polsce w latach 2008-2021.

Tabela 3. Czynniki makroekonomiczne – wskaźniki po normalizacji, Polska (2008-2021)

Kraj	Czynniki makroekonomiczne – wskaźniki po normalizacji	Rok													
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	PKB	0,64	0,55	0,62	0,66	0,67	0,68	0,71	0,75	0,74	0,81	0,87	0,93	0,92	1,00
	Import	0,42	0,35	0,43	0,48	0,51	0,54	0,57	0,61	0,64	0,73	0,79	0,85	0,84	1,00
	Eksport	0,77	1,00	0,79	0,72	0,70	0,69	0,65	0,62	0,60	0,53	0,48	0,46	0,49	0,39
	Wynagrodzenie	0,64	0,53	0,62	0,64	0,65	0,66	0,69	0,72	0,73	0,81	0,88	0,95	0,96	1,00
	Stopa bezrobocia	0,40	0,38	0,32	0,32	0,31	0,30	0,35	0,42	0,51	0,64	0,82	0,97	1,00	0,94
	Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych	0,03	0,03	0,04	0,03	0,03	0,13	1,00	0,14	0,50	0,06	0,08	0,05	0,03	0,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat>, dostęp: 04.01.2025.

W tabeli 4 zaprezentowano podstawowe statystyki opisowe wskaźników po normalizacji odnoszących się do czynników makroekonomicznych w Polsce w latach 2008-2021.

Najwyższy średni poziom odnotował wskaźnik obrazujący PKB – 0,75 (odchylenie standardowe 0,13; mediana 0,72), a najniższy zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych – 0,15 (odchylenie standardowe 0,26; mediana 0,04). Wartość maksymalną – 1,00 odnotowały wszystkie wskaźniki (2021, 2020, 2014 i 2009 rok), a wartość minimalną – 0,02 odnotował zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (2021 rok).

Tabela 4. Czynniki makroekonomiczne – wskaźniki po normalizacji, Polska (2008-2021) – podstawowe statystyki opisowe

Kraj	Czynniki makroekonomiczne	Podstawowe statystyki opisowe				
		Średnia	Odchylenie standardowe	Mediana	Wartość maksymalna	Wartość minimalna
Polska	PKB	0,75	0,13	0,72	1,00	0,55
	Import	0,63	0,18	0,59	1,00	0,35
	Eksport	0,63	0,16	0,63	1,00	0,39
	Wynagrodzenie	0,74	0,14	0,70	1,00	0,53
	Stopa bezrobocia	0,55	0,26	0,41	1,00	0,30
	Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych	0,15	0,26	0,04	1,00	0,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/>
Eurostat, dostęp: 04.01.2025.

W tabeli 5 przedstawiono wskaźniki korelacji Pearsona. Badanie zależności dokonano pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonej przedsiębiorczości oraz wskaźnikami odnoszącymi się do makroekonomicznych czynników w Polsce w latach 2008-2021 (PKB, import, eksport, wynagrodzenie, stopa bezrobocia, zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych).

Wszystkie zależności są istotne statystycznie (oprócz zależności pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonej przedsiębiorczości a zharmonizowanym wskaźnikiem cen konsumpcyjnych w Polsce w latach 2008-2021) – pogrubione wartości w tabeli 5. Większość cechuje dodatni kierunek (oprócz zależności pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonej przedsiębiorczości a wskaźnikiem obrazującym import w Polsce w latach 2008-2021). Najwyższą siłę korelacji (bardzo silna korelacja) zaobserwowano pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonej przedsiębiorczości a wskaźnikiem obrazującym PKB w Polsce w latach 2008-2021, natomiast najniższą pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonej przedsiębiorczości a wskaźnikiem obrazującym import w Polsce w latach 2008-2021 (zależność o ujemnym kierunku).

Tabela 5. Wskaźniki korelacji Pearsona, korelacja pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonej przedsiębiorczości i wskaźnikami odnoszącymi się do czynników makroekonomicznych (wskaźniki po normalizacji), Polska (2008-2021)

Kraj	Wskaźnik	Współczynnik korelacji Pearsona
Polska	Z _p /PKB	0,984
	Z _p /I	-0,899
	Z _p /E	0,980
	Z _p /W	0,982
	Z _p /S _b	0,930
	Z _p /Z _{wck}	-0,002

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat>, dostęp: 04.01.2025.

W tabeli 6 zaprezentowano wyniki analizy regresji, sporządzonej przy wykorzystaniu Klasycznej Metody Najmniejszych Kwadratów. Zbadana została zależność pomiędzy syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonej przedsiębiorczości oraz wskaźnikami odnoszącymi się do makroekonomicznych czynników w Polsce w latach 2008-2021 (PKB, import, eksport, wynagrodzenie, stopa bezrobocia, zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych).

Między analizowanymi zmiennymi występuje istotny statystycznie, dodatni poziom zależności. Analiza wykazała, że tylko wskaźnik obrazujący PKB istotnie wpływa na syntetyczny wskaźnik zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce w latach 2008-2021.

Tabela 6. Wyniki analizy regresji, Klasyczna Metoda Najmniejszych Kwadratów – KMNK

$$Zp = \alpha_0 + \alpha_1 \cdot PKB + \alpha_2 \cdot I + \alpha_3 \cdot E + \alpha_4 \cdot W + \alpha_5 \cdot Sb + \alpha_6 \cdot Zwck + \epsilon_i$$

Kraj	Zmienna zależna (Y)	Zmienna niezależna (X)	Współczynnik	Błąd standardowy	P-value	R ²
Polska	Zp	Const	0,430	0,027	<0,0001	0,951
		PKB	0,533	0,035	<0,0001	

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat>, dostęp: 04.01.2025.

Współczynnik determinacji wyniósł 0,95, przeciętnie równania regresji wyjaśniają zmienność zmiennej objaśnianej w 95% (oznacza to, że modele bardzo dobrze wyjaśniają wahania zmiennych objaśnianych).

5. Zakończenie

Zrównoważona przedsiębiorczość odnosi się do działalności gospodarczej, która łączy cele ekonomiczne z ochroną środowiska i zaangażowaniem społecznym. Otoczenie makroekonomiczne odgrywa istotną rolę w kształtowaniu warunków dla rozwoju zrównoważonej przedsiębiorczości. Kluczowe wskaźniki makroekonomiczne, takie jak PKB, poziom inflacji, stopa bezrobocia, wysokość wynagrodzeń oraz dane dotyczące eksportu i importu, odgrywają ważną rolę w kształtowaniu warunków dla rozwoju zrównoważonego biznesu.

Postawioną hipotezę główną o treści: „Czynniki makroekonomiczne mają istotny statystycznie, zróżnicowany pod względem rodzaju, siły i kierunku wpływ na zrównoważoną przedsiębiorczość w Polsce w la-

tach 2008-2021” nie można uznać za potwierdzoną. Przeprowadzona analiza wykazała, że tylko wskaźnik obrazujący PKB istotnie wpływa na syntetyczny wskaźnik zrównoważonej przedsiębiorczości w Polsce w latach 2008-2021.

Niniejszy rozdział stanowi jedynie fragment szerokiej i złożonej problematyki, jaką jest zrównoważona przedsiębiorczość oraz różnorodne czynniki otoczenia, które mają na nią wpływ. Omówione kwestie stanowią jedynie wycinek tej złożonej problematyki, stanowią one podstawę do zrozumienia głównych wyzwań i szans, przed jakimi stoją przedsiębiorstwa dążące do połączenia efektywności ekonomicznej z troską o środowisko i dobro społeczne. Dalsze zgłębianie tego tematu wymaga analizy innych elementów otoczenia oraz ich wzajemnych interakcji, co pozwoli na pełniejsze zrozumienie dynamiki zrównoważonej przedsiębiorczości.

Bibliografia

- Bajdor P. (2022). *Zrównoważona przedsiębiorczość. Analiza i model*. Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
- Borowiecki R., Siuta-Tokarska B. (2015). Konkurencyjność przedsiębiorstw i konkurencyjność gospodarki Polski – zarys problemu. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, nr 41.
- Inflacja, [online] https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/13702/1/R_W_Ciborowski_Inflacja.pdf (dostęp: 06.01.2025).
- Jasiński A., Kamiński J. (red.). (2003). *Uwarunkowania wzrostu i konkurencyjności przedsiębiorstw z doświadczeń województwa podlaskiego*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Kowalska M. (red.). (2024). *Transport, spedycja i logistyka – szanse, zagrożenia, perspektywy*. Wydawnictwo Rys, Poznań.
- Kowalska M., Misztal A. (2024). *Makroekonomiczne determinanty zrównoważonej przedsiębiorczości w państwach Europy Środkowo-Wschodniej*. Wydawnictwo Rys, Poznań.
- Kowalska M., Misztal A. (2023). *Zrównoważona przedsiębiorczość i jej determinanty – przypadek Polski*. Wydawnictwo Rys, Poznań.
- Madras-Kobus B., Rogowski J. (2013). Analiza wyników badania stóp bezrobocia według wykształcenia w województwie podlaskim. *Optimum. Studia ekonomiczne*, nr 6/66.

- Nasiłowski M. (2004). *System rynkowy. Problemy mikro- i makroekonomii*. Wydawnictwo Key-Text, Warszawa.
- Shepherd D.A., Patzelt H. (2011). The New Field of Sustainable Entrepreneurship: Studying Entrepreneurial Action Linking „What Is to Be Sustained” with „What Is to Be Developed”. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 35(1).
- Zienkowski L. (2000). *Co to jest PKB?*. Dom Wydawniczy Elipsa. Warszawa 2000.

Rozdział V

Rola sztucznej inteligencji w optymalizacji zrównoważonych wyników finansowych i niefinansowych przedsiębiorstw

Dr hab. Anna Misztal

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Współczesne przedsiębiorstwa stoją przed wyzwaniem łączenia celów finansowych z niefinansowymi, aby móc sprostać wymogom zrównoważonego rozwoju. Realizacja celów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych wynika z przesłanek globalnych, informatyzacji oraz z konieczności dostosowania się do rosnącej presji ze strony konsumentów, inwestorów oraz regulatorów. Uzyskanie przewagi konkurencyjnej niesie za sobą konieczność wdrażania strategii pozwalających na osiągnięcie swoistej równowagi między wynikami finansowymi i niefinansowymi.

W tym kontekście przedsiębiorstwa powinny wykorzystywać wszystkie możliwości pozwalające im na przetrwanie oraz trwały i stabilny rozwój. Jedną z nich jest sztuczna inteligencja, która dzięki swojej zdolności do analizowania dużych zbiorów danych, przewidywania trendów i wspierania procesów decyzyjnych staje się nieodzownym narzędziem w optymalizacji wyników przedsiębiorstw.

Niniejszy rozdział prezentuje rolę sztucznej inteligencji w procesach wspierających zrównoważone zarządzanie finansami przedsiębiorstw. Omówiono w nim możliwości zastosowania AI w optymalizacji wyników finansowych, jak i jej wpływ na cele pozafinansowe, takie jak redukcja emisji, efektywność energetyczna, odpowiedzialność społeczna czy zarządzanie ryzykiem. W końcowej części rozważań wskazano potencjalnie kierunki wpływu sztucznej inteligencji na biznes w przyszłości.

2. Sztuczna inteligencja a wyniki przedsiębiorstw

Sztuczna inteligencja (AI) to interdyscyplinarna gałąź nauki i technologii, która zajmuje się tworzeniem systemów i oprogramowania naśladującego ludzkie zdolności poznawcze, takie jak uczenie się, rozumienie języka czy podejmowanie decyzji, umożliwiając ich automatyzację oraz adaptację do zmiennych warunków⁴¹.

Sztuczna inteligencja ma na celu automatyzację procesów oraz wspieranie ludzi w podejmowaniu lepszych, efektywniejszych i bardziej świadomych decyzji dzięki zaawansowanym metodom analizy i interpretacji danych.

AI obejmuje zarówno proste algorytmy, jak i zaawansowane modele oparte na sieciach neuronowych, które mogą być wykorzystywane w działalności gospodarczej do wspierania rozwoju niemal wszystkich procesów biznesowych. Ma ona coraz to większe zastosowanie w obszarze finansów, gdyż pozwala na redukcję kosztów, zwiększenie przychodów, podnosi efektywność operacyjną i pozwala na sterowanie ryzykiem w celu jego zmniejszenia. Analizując główne kierunki wpływu sztucznej inteligencji na optymalizację wyników finansowych można wyróżnić następujące kierunki oddziaływania⁴²:

- analiza danych finansowych i ich prognozowanie, algorytmy pozwalają ocenić bieżące wyniki finansowe oraz na podstawie danych historycznych i sytuacji rynkowej prognozować ich wielkości w przyszłości;
- automatyzacja procesów finansowych, umożliwiającą księgowanie, rozliczanie i analizę faktur;
- optymalizacja sprzedaży, algorytmy analizują dane rynkowe, potrafią przewidywać oczekiwania konsumentów, ustalać ceny na produkty i usługi;
- zarządzanie ryzykiem finansowym, poprzez monitorowanie wskaźników rynkowych, analizę danych, podejmowanie decyzji inwestycyjnych w celu minimalizowania strat;
- personalizowanie oferty dla poszczególnych klientów, bądź ich grup;

---

⁴¹ Enholm I.M., Papagiannidis E., Mikalef P. et al. (2022). Artificial Intelligence and Business Value: a Literature Review. *Inf Syst Front* 24, 1709–1734.

⁴² Quan X. I., Sanderson J. (2018). Understanding the Artificial Intelligence Business Ecosystem. *IEEE Engineering Management Review*, 46, 4, pp. 22-25.

- optymalizacja łańcucha dostaw, której celem jest minimalizowanie kosztów związanych z tworzeniem zapasów w przedsiębiorstwie;
- zarządzanie inwestycjami, ocena inwestycji pod kątem ich zwrotu;
- wykrywanie oszustw finansowych, dzięki analizie big data oraz uczeniu maszynowemu.

Sztuczna inteligencja ma również zastosowanie w rozwoju społecznym przedsiębiorstw, w tym zarządzaniu kadrami, czy też budowie dobrych relacji z interesariuszami. W tej sferze AI wspiera takie obszary jak⁴³:

- zwiększenie efektywności zarządzania zasobami ludzkimi;
- równość i różnorodność w miejscu pracy, zarówno na etapie rekrutacji, jak i tworzenia środowiska pracy sprzyjającego różnorodności i inkluzji;
- edukacja i rozwój kompetencji, poprzez tworzenie spersonalizowanych ścieżek rozwoju dla pracowników;
- zaangażowanie społeczności lokalnych, gdzie poprzez analizę danych społecznych algorytm wskazuje na obszary wymagającego wsparcia i odpowiedniego planowania podejmowanych działań społecznych;
- monitorowanie etyki i transparentności w przedsiębiorstwie;
- zarządzanie ryzykiem społecznym, poprzez identyfikację wyzwań i potencjalnych konfliktów;
- wsparcie działań charytatywnych, na przykład poprzez automatyzację zbiórek i monitorowanie skuteczności podjętych programów socjalnych;
- badanie kultury organizacyjnej, poprzez tworzenie odpowiedniego systemu monitorowania wyników i oczekiwań pracowników.

Sztuczna inteligencja w rozwoju środowiskowym przedsiębiorstw wspiera ich transformację w kierunku bardziej ekologicznych modeli działania, jednocześnie przynosząc korzyści finansowe. Ma ona swoje zastosowanie w⁴⁴:

⁴³ Jasmin Praful B., Kurien T.R., Farhan A. (2023) Rise of Artificial Intelligence in Business and Industry. *Journal of Engineering Research and Reports*, 25 (3).

⁴⁴ Hussain S., Ahmad N. H., Syed T. (2024). Green and smart: sustainable performance of Pakistani SME hotels: the mediating effect of eco-innovation and the moderating role of artificial intelligence capability. *Multidisciplinary Science Journal*, 7(6), 2025283; Badghish S., Soomro Y.A. (2024). Artificial Intelligence

- optymalizowaniu zużycia energii, poprzez monitorowanie i automatyczne zarządzanie systemami energetycznymi;
- zmniejszaniu śladu węglowego, poprzez wskazanie obszarów, które wymagają optymalizacji;
- zarządzaniu odpadami i recykling, optymalizacja procesów przetwarzania odpadów, planowanie działań zapobiegawczych;
- ochronie bioróżnorodności;
- monitorowaniu zużycia surowców i wody w procesach produkcyjnych
- wspieraniu gospodarki obiegu zamkniętego;
- zarządzaniu ryzykiem środowiskowym;
- budowie świadomości ekologicznej oraz edukację, a także analizę zachowań konsumentów w celu promowania wyrobów ekologicznych;
- zarządzaniu ścieżkami zrównoważonego rozwoju;
- wspieraniu raportowania środowiskowego poprzez automatyzację danych potrzebnych do przygotowania raportów środowiskowych.

3. Strategia wdrożenia sztucznej inteligencji w przedsiębiorstwie

Sztuczna inteligencja (AI) jest ważnym elementem strategii funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstwa. Umiejętność jej implementacji oraz zdolność do jej efektywnego wykorzystania wymaga dobrego planowania, posiadania odpowiednich zasobów i kompetencji⁴⁵.

AI w strategii rozwoju powinna integrować wszystkie obszary funkcjonalne w kierunku ich sprawniejszego działania. Strategia implementacji sztucznej inteligencji powinna być wdrażana etapowo i koncentrować się na⁴⁶:

Adoption by SMEs to Achieve Sustainable Business Performance: Application of Technology–Organization–Environment Framework. *Sustainability*, 16, 1864.

⁴⁵ Kitsios F., Kamariotou M. (2021). Artificial Intelligence and Business Strategy towards Digital Transformation: A Research Agenda. *Sustainability*, 13, 2025; Pizlo W., Filipowicz A. (2022). Konsekwencje rozwoju sztucznej inteligencji. *Problems of Economics and Law*, 3(2).

⁴⁶ Alet J. (2024). Effective integration of artificial intelligence: key axes for business strategy. *Journal of Business Strategy*, 45, 2; Caner S., Bhatti, F. (2020).

- określeniu celów biznesowych, należy tu wskazać problemy biznesowe, które mogą być rozwiązane za pomocą nowych technologii, np. związane z optymalizacją wyników finansowych, prognozami cen;
- ocenie bieżącego stanu technologii i możliwości ich dalszego wdrażania, również pod kątem posiadanego kapitału ludzkiego, intelektualnego;
- wyborze obszaru zastosowania sztucznej inteligencji, na przykład na automatyzacji procesów, tworzeniu oferty pod konkretnego klienta;
- zbieraniu i przygotowaniu danych, ich analizie oraz zapewnieniu zgodności z regulacjami prawnymi i stanem faktycznym;
- wyborze odpowiednich technologii i narzędzi AI;
- zatrudnianiu odpowiednich specjalistów, rozwoju kompetencji i wiedzy już zatrudnionych pracowników;
- trenowaniu sztucznej inteligencji, modeli predykcyjnych lub systemów rekomendacyjnych, przeprowadzaniu cyklicznych iteracji, aby udoskonalić modele na podstawie uzyskanych wyników;
- integracji z istniejącymi procesami i systemami, integracji rozwiązań AI z istniejącymi systemami informatycznymi przedsiębiorstwa (np. ERP, CRM);
- testowaniu i walidacji rozwiązań;
- wdrażaniu i skalowaniu rozwiązań AI;
- monitorowaniu i utrzymaniu systemu AI;
- ewaluacji i optymalizacji, mierzeniu jego wpływu na realizację celów biznesowych oraz optymalizacji algorytmów, procesów i zasobów na podstawie analizy wyników i zmieniających się warunków rynkowych.

4. Kierunki wpływu AI na biznes w przyszłości

Sztuczna inteligencja ma już widoczny wysoki wpływ na sposób prowadzenia działalności gospodarczej, przy czym ze względu na jej gwałtowny rozwój, jej rola w przyszłości będzie coraz większa. W przy-

---

A Conceptual Framework on Defining Businesses Strategy for Artificial Intelligence. *Contemporary Management Research*, 16(3), 175–206.

szłości AI zrewolucjonizuje sposób działania przedsiębiorstw, wpłynie na relacje z klientami, tworzenie nowych modeli biznesowych oraz kształtuje nowe sposoby i mechanizmy tworzenia wartości⁴⁷.

Dalsze kierunki rozwoju biznesu będą dotyczyć takich aspektów jak⁴⁸:

- automatyzacja procesów biznesowych, wsparcie efektywności operacyjnej, redukcja kosztów, robotyka;
- personalizacja oferty i marketing predykcyjny;
- nowe modele biznesowe, w tym platformy oparte na sztucznej inteligencji, monetyzacja danych;
- decyzje biznesowe oparte na danych, rozwój analityki w czasie rzeczywistym, analiza ryzyka i lepsze prognozy;
- innowacje w obsłudze klienta, chatboty, wirtualni asystenci, obsługa wielokanałowa;
- wzrost innowacyjności, tworzenie nowych produktów, badania i rozwój oraz eksperymenty wirtualne;
- bezpieczeństwo i zarządzanie ryzykiem, w tym cyberbezpieczeństwem, compliance czyli zapewnienie zgodności z regulacjami prawnymi i branżowymi;
- wpływ na zatrudnienie i kompetencje, nowe miejsca pracy związane z koniecznością obsługi AI, ryzyko wykluczenia technologicznego dla przedsiębiorstw oraz pracowników, którzy nie zaadoptują sztucznej inteligencji.

5. Zakończenie

Sztuczna inteligencja nie tylko wspiera przedsiębiorstwa w osiągnięciu zrównoważonych celów finansowych, ale także odgrywa kluczową rolę

⁴⁷ Puślecki Z. W. (2024). Sztuczna inteligencja (AI) w modyfikacjach biznesowych i niezauważone przejście od informacji do inwigilacji. *Humaniora. Czasopismo Internetowe*, 47(3).

⁴⁸ Sabah Ahmed S., Hamouda Ahmed A., Helles Yasmeen Emad, Okasha Sami M., Abu-Nasser, Bassem S., Abu-Naser, Samy S. (2024). Artificial Intelligence and Organizational Evolution: Reshaping Workflows in the Modern Era. *International Journal of Academic Pedagogical Research (IJAPR)*, 8 (9); Boussioux L., Lane J.N., Zhang M., Jacimovic V., Lakhani K.R. (2024) The Crowdless Future? Generative AI and Creative Problem-Solving. *Organization Science*, 35(5).

w transformacji w kierunku bardziej odpowiedzialnego i świadomego modelu biznesowego. Dzięki zdolności do analizy ogromnych ilości danych, identyfikowania wzorców i przewidywania trendów przyszłości, AI umożliwia firmom nie tylko optymalizację procesów, ale również efektywne zarządzanie zasobami i minimalizację negatywnego wpływu na środowisko.

Wdrażanie rozwiązań opartych na AI pozwala przedsiębiorstwom precyzyjnie identyfikować potrzeby klientów, dostosowywać ofertę w sposób bardziej zrównoważony oraz zwiększać efektywność operacyjną, co przynosi korzyści zarówno w wymiarze finansowym, jak i pozafinansowym. Technologie te wspierają także zarządzanie ryzykiem, zapewniają zgodność z regulacjami oraz pomagają budować długoterminowe zaufanie interesariuszy, a zatem elementy niezbędne w nowoczesnym, odpowiedzialnym biznesie.

Rozważania przedstawione w niniejszym rozdziale wskazują, że sztuczna inteligencja jest nie tylko narzędziem poprawiającym efektywność, lecz także siłą napędową innowacji, umożliwiającą przedsiębiorstwom zrównoważony rozwój w dynamicznie zmieniającym się środowisku rynkowym. Opisane kierunki rozwoju AI dowodzą, że firmy, które zdecydują się na jej integrację z procesami zarządzania, zyskają przewagę konkurencyjną. W ten sposób AI może stać się kluczowym elementem kształtującym przyszłość zrównoważonego biznesu, łącząc wymiar ekonomiczny, społeczny i środowiskowy w jedną spójną strategię rozwoju.

Bibliografia

- Alet J. (2024). Effective integration of artificial intelligence: key axes for business strategy. *Journal of Business Strategy*, 45, 2; Caner S., Bhatti, F. (2020). A Conceptual Framework on Defining Businesses Strategy for Artificial Intelligence. *Contemporary Management Research*, 16(3), 175–206.
- Badghish S., Soomro Y.A. (2024). Artificial Intelligence Adoption by SMEs to Achieve Sustainable Business Performance: Application of Technology–Organization–Environment Framework. *Sustainability*, 16, 1864.

- Boussioux L., Lane J.N., Zhang M., Jacimovic V., Lakhani K.R. (2024) The Crowdless Future? Generative AI and Creative Problem-Solving. *Organization Science*, 35(5).
- Enholm I.M., Papagiannidis E., Mikalef P. et al. (2022). Artificial Intelligence and Business Value: a Literature Review. *Inf Syst Front* 24.
- Hussain S., Ahmad N. H., Syed T. (2024). Green and smart: sustainable performance of Pakistani SME hotels: the mediating effect of eco-innovation and the moderating role of artificial intelligence capability. *Multidisciplinary Science Journal*, 7(6), 2025283.
- Jasmin Praful B., Kurien T.R., Farhan A. (2023) Rise of Artificial Intelligence in Business and Industry. *Journal of Engineering Research and Reports*, 25 (3).
- Kitsios F., Kamariotou M. (2021). Artificial Intelligence and Business Strategy towards Digital Transformation: A Research Agenda. *Sustainability*, 13, 2025.
- Pizło W., Filipowicz A. (2022). Konsekwencje rozwoju sztucznej inteligencji. *Problems of Economics and Law*, 3(2).
- Puślecki Z. W. (2024). Sztuczna inteligencja (AI) w modyfikacjach biznesowych i niezauważone przejście od informacji do inwigilacji. *Humaniora. Czasopismo Internetowe*, 47(3).
- Quan X. I., Sanderson J. (2018). Understanding the Artificial Intelligence Business Ecosystem. *IEEE Engineering Management Review*, 46, 4.
- Sabah Ahmed S., Hamouda Ahmed A., Helles Yasmeeen Emad, Okasha Sami M., Abu-Nasser, Bassem S., Abu-Naser, Samy S. (2024). Artificial Intelligence and Organizational Evolution: Reshaping Workflows in the Modern Era. *International Journal of Academic Pedagogical Research (IJAPR)*, 8 (9).

Rozdział VI

Globalne megatrendy ekonomiczne jako katalizatory zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw

Dr hab. Anna Misztal

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Globalne megatrendy, takie jak zmiany klimatyczne, urbanizacja, digitalizacja, starzenie się społeczeństw i rosnąca odpowiedzialność społeczna, mają istotny wpływ na strategie biznesowe przedsiębiorstw. Te zjawiska wymagają szybkiej adaptacji firm do nowych warunków rynkowych, uwzględniając aspekty ekonomiczne, społeczne i środowiskowe.

Przedsiębiorstwa, które skutecznie wykorzystają globalne megatrendy, mogą zyskać przewagę konkurencyjną i rozwijać się w sposób zrównoważony, realizując cele finansowe oraz uwzględniając odpowiedzialność społeczną i ekologiczną. Adaptacja do tych zmian jest kluczowa nie tylko dla przetrwania, ale także dla długoterminowego sukcesu i stabilności. Przemiany te otwierają przed firmami nowe perspektywy, stanowiące fundament innowacji zarówno w zakresie produktów i usług, jak i procesów.

Globalne megatrendy działają jako katalizatory innowacji, wspierając przedsiębiorstwa w tworzeniu nowoczesnych modeli biznesowych, które integrują cele ekonomiczne z odpowiedzialnością społeczną i ekologiczną. Firmy, które potrafią dostosować się do tych trendów, nie tylko poprawiają swoją efektywność, ale także budują długofalową przewagę konkurencyjną w zmieniającym się świecie.

Niniejsze opracowanie analizuje rolę megatrendów w kształtowaniu strategii zrównoważonego rozwoju, podkreślając ich potencjał w tworzeniu bardziej odpornych i innowacyjnych modeli i strategii biznesowych w erze globalnych przemian.

2. Megatrendy ekonomiczne- przegląd wybranych zagadnień

Megatrendy ekonomiczne są siłą napędową transformacji, wymuszając zmianę dotychczasowych modeli biznesowych w kierunku zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju⁴⁹. Umożliwiają przedsiębiorstwom adaptację do nowych wymagań rynkowych, regulacji prawnych oraz rosnących oczekiwań społecznych, jednocześnie pozwalając im realizować długofalowe cele zarówno finansowe, jak i ekologiczne⁵⁰.

Ich mianem można określić długoterminowe, globalne procesy, które wpływają na równowagę między gospodarką a środowiskiem naturalnym, kształtując przyszłość społeczną i ekonomiczną. Są to procesy, które nie tylko dotyczą zmian w środowisku, ale także mają głęboki wpływ na struktury ekonomiczne, modele biznesowe i strategie rozwoju w różnych sektorach gospodarki. Zjawiska te związane są z dążeniem do zrównoważonego rozwoju, odpowiedzialności ekologicznej i społecznej oraz transformacji w kierunku gospodarki opartej na zielonych technologiach, efektywności energetycznej i recyklingu.

Do kluczowych megatrendów ekonomicznych należą⁵¹:

- zmiany klimatyczne, wzrost świadomości na temat globalnego ocieplenia skłania państwa i firmy do działań na rzecz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz dostosowania się do zmieniających się warunków klimatycznych;
- przejście do gospodarki o obiegu zamkniętym, model ten promuje minimalizację odpadów poprzez recykling, ponowne wykorzystanie zasobów i ograniczenie zużycia surowców naturalnych;

⁴⁹ Poborski M., Kraska E. M. (2022). Globalny versus lokalny – demograficzny wymiar cywilizacyjnych megatrendów. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, (2).

⁵⁰ Dybowski G., Nosecka B. (2015). *Globalne megatrendy a wzrost gospodarczy i rozwój oparty na wiedzy – sektor żywnościowy*. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.

⁵¹ Przybylski B. (2019). „Megatrendy” we współczesnym świecie. Perspektywa europejska. *Forum Pedagogiczne*, 9, 2/1; Baykov A., Bogaturov A., Shakleina. T. (2023). *Megatrends and Global Issues: Constants and Innovations in the Subject Area*. In: Baykov, A., Shakleina, T. (eds) *Polycentric World Order in the Making*. Palgrave Macmillan, Singapore; Chand Bun., Thakur K. (2024). *Technology Megatrends for Sustainable Business*. In: Turi, A.N., Lekhi, P. (eds) *Innovation, Sustainability, and Technological Megatrends in the Face of Uncertainties*. Future of Business and Finance. Springer, Cham.

- zrównoważona produkcja i konsumpcja, firmy i konsumenci coraz częściej podejmują decyzje uwzględniające aspekty ekologiczne, odpowiedzialność społeczną biznesu (CSR) oraz etyczną produkcję;
- rozwój zielonych technologii, inwestycje w innowacyjne technologie, takie jak odnawialne źródła energii, energooszczędne rozwiązania, pojazdy elektryczne oraz technologie redukujące emisję zanieczyszczeń, stanowią podstawę współczesnej gospodarki;
- zrównoważony rozwój i odpowiedzialność społeczna biznesu, przedsiębiorstwa, które łączą cele ekonomiczne z troską o środowisko i społeczeństwo, stają się bardziej konkurencyjne i zyskują większe uznanie w oczach konsumentów oraz inwestorów.

Rozwój nowych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, automatyzacja, Internet rzeczy (IoT) czy blockchain, otwiera przed firmami ogromne możliwości w zakresie poprawy efektywności operacyjnej, redukcji kosztów oraz rozwoju nowych produktów i usług. Przedsiębiorstwa, które potrafią wykorzystać te innowacje, mogą zdobyć przewagę konkurencyjną i zyskać dostęp do nowych rynków⁵².

Z kolei rosnące znaczenie zrównoważonego rozwoju stwarza okazje dla firm inwestujących w zieloną gospodarkę, takie jak odnawialne źródła energii czy technologie poprawiające efektywność energetyczną. Przemiany te odpowiadają na rosnące zapotrzebowanie konsumentów na produkty i usługi ekologiczne, co staje się istotnym czynnikiem konkurencyjności na rynku.

Globalizacja to kolejny megatrend, który stwarza szanse dla przedsiębiorstw, umożliwiając im ekspansję na rynki międzynarodowe. Zwiększona współpraca międzynarodowa i ułatwiony dostęp do nowych rynków pozwalają firmom zdobywać nowych klientów i rozwijać działalność w różnych regionach świata⁵³.

Dodatkowo, zmiany demograficzne, takie jak starzejące się społeczeństwa w krajach rozwiniętych oraz rosnąca klasa średnia w krajach rozwijających się, otwierają nowe perspektywy dla firm oferujących

⁵² Sanabria-Z J., Olivo P.G. (2024). AI platform model on 4IR megatrend challenges: complex thinking by active and transformational learning. *Interactive Technology and Smart Education*, 21, 4.

⁵³ Jurakovaite O., Gaigaliene A. (2024). Regionalization and continuing globalization scenarios as a result of re-globalization: a matter of ally-familiarity proximity in multiplex financial network. *Appl Netw Sci.*, 9, 78.

usługi zdrowotne, opiekę nad seniorami oraz dostosowane produkty i technologie.

Jednakże megatrendy ekonomiczne niosą także szereg zagrożeń. Automatyzacja i rozwój sztucznej inteligencji mogą prowadzić do utraty miejsc pracy, zwłaszcza w branżach opartych na pracy manualnej. Zmiany te mogą przyczynić się do pogłębiania nierówności dochodowych i destabilizacji rynku pracy, szczególnie w krajach, gdzie adaptacja do nowych technologii jest niska⁵⁴.

Ponadto, wzrost konkurencji w wyniku globalizacji oraz szybkiego rozwoju technologii wymaga od firm dużej elastyczności i zdolności do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki. Firmy, które nie dysponują odpowiednimi zasobami do wdrażania innowacji, mogą mieć trudności z utrzymaniem konkurencyjności.

Kolejnym zagrożeniem są zmiany klimatyczne, które wiążą się z rosnącym naciskiem na ochronę środowiska i coraz bardziej restrykcyjnymi regulacjami dotyczącymi emisji gazów cieplarnianych i zużycia zasobów naturalnych. Dla firm z branż tradycyjnych, opartych na paliwach kopalnych, wiąże się to z koniecznością ponoszenia wysokich kosztów związanych z dostosowaniem się do nowych norm ekologicznych.

Z kolei globalne łańcuchy dostaw, które stały się fundamentem współczesnej gospodarki, niosą ryzyko zakłóceń spowodowanych przez niestabilność polityczną, pandemie czy katastrofy naturalne. Te czynniki mogą wpływać na produkcję i dostępność surowców, co wiąże się z ryzykiem opóźnień i wzrostu kosztów⁵⁵.

Na koniec, zmienność rynków finansowych, w tym niestabilność polityczna, wahania kursów walutowych czy rosnąca inflacja, może wpłynąć na rentowność firm, szczególnie tych, które działają na rynkach wschodzących. W takich warunkach przedsiębiorstwa muszą wykazać się zdolnością do szybkiego reagowania na zmiany oraz odpowiednim zarządzaniem ryzykiem finansowym, by nie narazić się na poważne straty⁵⁶.

---

⁵⁴ Linthorst J., de Waal A. (2020). Megatrends and Disruptors and Their Postulated Impact on Organizations. *Sustainability*, 12(20):8740.

⁵⁵ Pessot E., Zangiacomì A., Marchiori I., Fornasiero R. (2023). Empowering supply chains with Industry 4.0 technologies to face megatrends. *Journal of business Logistics*, 44, 4.

⁵⁶ Barbieri P., Boffelli A., Elia S., Fratocchi L., Kalchschmidt M. (2022). How does industry 4.0 affect international exposure? The interplay between firm innovation

Konkludując, megatrendy ekonomiczne oferują ogromne możliwości, ale także niosą poważne ryzyko. Firmy, które potrafią dostosować się do tych zmian i wykorzystać ich potencjał, będą w stanie utrzymać konkurencyjność i rozwijać się w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu. Z kolei przedsiębiorstwa, które nie podejmą odpowiednich działań adaptacyjnych, mogą napotkać poważne trudności w przyszłości.

3. Megatrendy ekonomiczne a zrównoważone strategie i modele biznesowe

Strategia rozwoju przedsiębiorstwa to opis jego działania, składa się z kilku elementów, w tym misji i wizji, celów organizacji, opisu kierunków działania, alokacji zasobów ważnych z punktu widzenia realizacji przyjętych zamierzeń. Z kolei model biznesowy obejmuje opis kluczowych partnerów, działań, zasobów, propozycję wartości, relacje z klientami, segmenty klientów, kanały dystrybucji, strukturę kosztów, strumienie przychodów⁵⁷.

Kształtowanie strategii i modeli biznesowych odbywa się w ściśle określonych warunkach. Konieczne jest uwzględnienie zewnętrznych uwarunkowań na funkcjonowanie i rozwój przedsiębiorstw.

Współczesne przedsiębiorstwa, aby skutecznie funkcjonować w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu, muszą harmonijnie integrować globalne megatrendy, takie jak globalizacja, postępująca digitalizacja, zmiany demograficzne, czy rosnąca świadomość ekologiczna, z własnym modelem biznesowym⁵⁸.

Wymaga to interdyscyplinarnego podejścia, ścisłej współpracy z różnorodnymi interesariuszami oraz zaawansowanych kompetencji w zarządzaniu zmianą. Długofalowe planowanie oparte na analizie megatrendów oznacza nie tylko identyfikację przyszłych kierunków

---

and home-country policies in post-offshoring relocation decisions. *International Business Review*, 31(4), 101992.

⁵⁷ Capurro R., Fiorentino R., Garzella S. (2024). Putting boundaries in the middle of business model innovation: A framework to face megatrends in the digital and sustainable landscape, *Business Process Management Journal*, 30, 8.

⁵⁸ Salguero-Cruz Y. C., Flores-López J. G. (2024). Megatrends as a factor of innovation and their influence on sustainability from a university perspective. *ECORFAN Journal-Spain*.

rozwoju, ale także budowę organizacyjnych zdolności, które umożliwią skuteczną implementację tych rozwiązań⁵⁹.

Przewaga konkurencyjna w oparciu o megatrendy wymaga:

- proaktywności, nie czekania na skutki zmian, ale ich wyprzedzania poprzez innowacje;
- adaptacyjności, szybkiego dostosowywania się do nowych realiów rynkowych;
- inwestowania w wiedzę i technologię, które pozwolą na lepsze zrozumienie i wykorzystanie pojawiających się szans.

Firmy, które skutecznie wykorzystują megatrendy w swoich działaniach, mogą nie tylko zyskać przewagę na rynku, ale także przyczynić się do kształtowania przyszłości w sposób bardziej zrównoważony i innowacyjny. W efekcie długoterminowe planowanie oparte na analizie megatrendów staje się niezbędnym narzędziem dla każdej organizacji aspirującej do dynamicznego i trwałego rozwoju w zmieniającym się otoczeniu gospodarczym⁶⁰.

Tabela 1. Globalne megatrendy a strategie i modele biznesowe

Megatrend ekonomiczny	Strategia	Model biznesowy
Globalizacja	<ul style="list-style-type: none"> – możliwość ekspansji na rynki zagraniczne; – wprowadzanie produktów i ich dostosowanie do lokalnych potrzeb 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystanie z globalnych łańcuchów dostaw; – alianse strategiczne w celu zwiększenia konkurencyjności
Cyfryzacja i gospodarka oparta na danych	<ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w technologie cyfrowe; – rozwój ofert w celu personalizacji produktów i usług 	<ul style="list-style-type: none"> – przechodzenie na modele platformowe i subskrypcyjne; – wykorzystanie automatyzacji w procesach biznesowych

⁵⁹ Liu J.H., Meng Z. (2017). Innovation model analysis of new energy vehicles: taking Toyota, Tesla and BYD as an example. *Procedia Engineering*, 174.

⁶⁰ Trischler M.F.G., Li-Ying, J. (2023). Digital business model innovation: toward construct clarity and future research directions. *Review of Managerial Science*, 17, 1.

Megatrend ekonomiczny	Strategia	Model biznesowy
Zrównoważony rozwój	<ul style="list-style-type: none"> – konieczność uwzględnienia celów zrównoważonego rozwoju; – traktowanie zrównoważonego rozwoju jako możliwości uzyskania przewagi konkurencyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – przejście na gospodarkę cyrkularną; – rozwój ekologicznych linii produktowych i zielonych innowacji
Starzenie się ludności	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój produktów i usług dla osób starszych; – wprowadzenie uproszczonych technologii 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój usług abonentowych w opiece zdrowotnej; – polityka różnorodności
Urbanizacja	<ul style="list-style-type: none"> – skupienie oferty na obszarach miejskich; – rozwój tzw. smart cities 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój usług i w modelu na żądanie; – logistyka ostatniej mili
Rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> – wdrażanie elastycznych form zatrudnienia; – system szkoleń 	<ul style="list-style-type: none"> – platformy współdzielenia danych i informacji; – automatyzacja procesów zmniejszająca zapotrzebowanie na tradycyjne miejsca pracy
Wzrost roli gospodarek wschodzących	<ul style="list-style-type: none"> – intensyfikacja działań w krajach rozwijających; – budowanie partnerstw z lokalnymi organizacjami 	<ul style="list-style-type: none"> – oferowanie tańszych produktów; – rozwój rozwiązań umożliwiających dostęp do nowych usług
Innowacje finansowe	<ul style="list-style-type: none"> – integracja nowych rozwiązań płatniczych oraz platform finansowych; – współpraca z firmami finansowymi poprawiającymi obsługę klienta 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój mikropłatności; – wdrażanie nowych rozwiązań finansowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Velter M.G.E., Bitzer V., Bocken N.M.P., Kemp R. (2020). Sustainable business model innovation: the role of boundary work for multi-stakeholder alignment. *Journal of Cleaner Production*, 247, 119497.

Przedsiębiorstwa w celu sprostania nowym wyzwaniom muszą podejmować działania, pozwalające na dostosowanie swoich obszarów funkcjonalnych do zmian w otoczeniu zewnętrznym. Przykładowe działania dotyczą⁶¹:

- inwestycji w technologie, w tym cyfryzacja procesów, zastosowanie sztucznej inteligencji i rozwiązań chmurowych;
- podejmowania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, w tym ograniczania śladu węglowego, gospodarki cyrkularnej, ekologicznej i społecznej odpowiedzialności biznesu;
- elastycznego zatrudnienia, w tym możliwość pracy zdalnej, hybrydowej;
- dostosowanie produktów, globalizacja, szybka reakcja na lokalny popyt;
- innowacyjne modele biznesowe, platformy cyfrowe, modele „as-a-service”, rozwiązania FinTech.

Dostosowanie się do tych zmian pozwala firmom nie tylko przetrwać w zmiennym środowisku, ale także rozwijać się dzięki wykorzystaniu nowych szans. Kluczowe jest połączenie innowacyjności z elastycznością oraz odpowiedzialnością społeczną, aby tworzyć wartość zarówno dla klientów, jak i dla szeroko pojętego społeczeństwa.

4. Zakończenie

Globalne megatrendy stanowią wyzwanie, ale także ogromną szansę dla przedsiębiorstw, które potrafią skutecznie je wykorzystać w swoich strategiach rozwoju. Adaptacja do zmian związanych z klimatem, urbanizacją, digitalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą odpowiedzialnością społeczną jest kluczowa nie tylko dla przetrwania firm, ale również dla ich przyszłego sukcesu i długoterminowej stabilności.

⁶¹ Velter M.G.E., Bitzer V., Bocken N.M.P., Kemp R. (2020). Sustainable business model innovation: the role of boundary work for multi-stakeholder alignment. *Journal of Cleaner Production*, 247, 119497; White J.V., Markin E., Marshall D., Gupta V.K. (2022). Exploring the boundaries of business model innovation and firm performance: a meta-analysis. *Long Range Planning*, 55, 5; Roden S., Nucciarelli A., Li F., Graham G. (2017). Big data and the transformation of operations models: a framework and a new research agenda. *Production Planning and Control*, 28.

Firmy, które włączą te megatrendy w swoje modele biznesowe, będą w stanie wprowadzać innowacje, poprawiać efektywność operacyjną oraz tworzyć wartość społeczną i ekologiczną, co z kolei zapewni im przewagę konkurencyjną.

W obliczu globalnych przemian, przedsiębiorstwa, które odpowiedzialnie zarządzają swoimi zasobami, potrafią dostosować się do nowych wyzwań i wykorzystać megatrendy, zyskują fundamenty do tworzenia odpornych, innowacyjnych i zrównoważonych strategii biznesowych.

Bibliografia

- Barbieri P., Boffelli A., Elia S., Fratocchi L., Kalchschmidt M. (2022). How does industry 4.0 affect international exposure? The interplay between firm innovation and home-country policies in post-offshoring relocation decisions. *International Business Review*, 31(4), 101992.
- Baykov A., Bogaturov A., Shakleina. T. (2023). *Megatrends and Global Issues: Constants and Innovations in the Subject Area*. In: Baykov, A., Shakleina, T. (eds) *Polycentric World Order in the Making*. Palgrave Macmillan, Singapore.
- Capurro R., Fiorentino R., Garzella S. (2024). Putting boundaries in the middle of business model innovation: A framework to face megatrends in the digital and sustainable landscape, *Business Process Management Journal*, 30, 8.
- Chand Bun., Thakur K. (2024). *Technology Megatrends for Sustainable Business*. In: Turi, A.N., Lekhi, P. (eds) *Innovation, Sustainability, and Technological Megatrends in the Face of Uncertainties*. Future of Business and Finance. Springer, Cham.
- Dybowski G., Nosecka B. (2015). *Globalne megatrendy a wzrost gospodarczy i rozwój oparty na wiedzy – sektor żywnościowy*. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa.
- Jurakovaite O., Gaigaliene A. (2024). Regionalization and continuing globalization scenarios as a result of re-globalization: a matter of ally-familiarity proximity in multiplex financial network. *Appl Netw Sci.*, 9, 78.
- Linthorst J., de Waal A. (2020). Megatrends and Disruptors and Their Postulated Impact on Organizations. *Sustainability*, 12(20):8740.

- Liu J.H., Meng Z. (2017). Innovation model analysis of new energy vehicles: taking Toyota, Tesla and BYD as an example. *Procedia Engineering*, 174.
- Pessot E., Zangiacomi A., Marchiori I., Fornasiero R. (2023). Empowering supply chains with Industry 4.0 technologies to face megatrends. *Journal of business Logistics*, 44, 4.
- Poborski M., Kraska E. M. (2022). Globalny versus lokalny – demograficzny wymiar cywilizacyjnych megatrendów. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, (2).
- Przybylski B. (2019). „Megatrendy” we współczesnym świecie. Perspektywa europejska. *Forum Pedagogiczne*, 9, 2/1.
- Roden S., Nucciarelli A., Li F., Graham G. (2017). Big data and the transformation of operations models: a framework and a new research agenda. *Production Planning and Control*, 28.
- Salguero-Cruz Y. C., Flores-López J. G. (2024). Megatrends as a factor of innovation and their influence on sustainability from a university perspective. *ECORFAN Journal-Spain*.
- Sanabria-Z J., Olivo P.G. (2024). AI platform model on 4IR megatrend challenges: complex thinking by active and transformational learning. *Interactive Technology and Smart Education*, 21, 4.
- Trischler M.F.G., Li-Ying, J. (2023). Digital business model innovation: toward construct clarity and future research directions. *Review of Managerial Science*, 17, 1.
- Velter M.G.E., Bitzer V., Bocken N.M.P., Kemp R. (2020). Sustainable business model innovation: the role of boundary work for multi-stakeholder alignment. *Journal of Cleaner Production*, 247, 119497.
- White J.V., Markin E., Marshall D., Gupta V.K. (2022). Exploring the boundaries of business model innovation and firm performance: a meta-analysis. *Long Range Planning*, 55, 5.

Rozdział VII

Zielone finanse na rzecz zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw – możliwości i wyzwania

Dr hab. Anna Misztal

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Równowaga między postępowaniem gospodarczym a odpowiedzialnością wobec środowiska naturalnego i społeczeństw staje się priorytetem, stąd też rola zielonych finansów zyskuje na znaczeniu. To innowacyjne podejście do finansowania, obejmujące między innymi zielone obligacje i kredyty środowiskowe, stanowi wyraz dążenia do harmonijnego współistnienia biznesu i wartości zrównoważonego rozwoju.

Zielone finanse nie tylko umożliwiają przedsiębiorstwom wpisanie się w globalne trendy proekologiczne, ale również kreują nowe perspektywy rozwoju i wzrostu konkurencyjności. Inwestycje w technologie ograniczające emisję gazów cieplarnianych, projekty promujące efektywność energetyczną czy innowacyjne rozwiązania sprzyjające środowisku są dziś wyznacznikiem odpowiedzialności i długofalowej strategii sukcesu. Niemniej jednak, wdrożenie zielonych finansów niesie za sobą wyzwania – od konieczności sprostania rygorystycznym wymaganiom raportowym, przez koszty inicjalne, po ograniczoną świadomość wśród interesariuszy.

Niniejszy rozdział poświęcono rozważaniom nad znaczeniem zielonych finansów jako siły napędowej zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw. Przedmiotem analizy są zarówno możliwości, jakie oferują te nowoczesne instrumenty finansowe, jak i bariery, które przedsiębiorstwa muszą pokonać na drodze do efektywnego ich wykorzystania.

2. Zielone finanse w przedsiębiorstwie

Zielone finanse to segment działalności finansowej, który koncentruje się na inwestycjach, instrumentach i strategiach finansowych mających na celu wspieranie projektów i inicjatyw związanych z ochroną środowiska naturalnego, przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym oraz zrównoważonym rozwojem. Ich mianem można określić:

- zasoby i przepływy finansowe, których celem jest wspieranie realizacji celów zrównoważonego rozwoju związanych ze środowiskiem⁶²;
- narzędzie finansowe, które poprawia jakość środowiska, wspierając zrównoważony rozwój⁶³;
- zielone finanse służą przede wszystkim zapewnieniu strumienia środków pieniężnych służących do realizacji inwestycji przyjaznych dla środowiska przyrodniczego⁶⁴;
- „finansowanie publicznych i prywatnych zielonych inwestycji, czyli inwestycji w ochronę środowiska, ale też inwestycji mających na celu zapobieganie, minimalizację i rekompensowanie szkód poniesionych przez środowisko i klimat, to tylko część zielonych finansów. Pojęcie to obejmuje także finansowanie polityk służących ochronie środowiska oraz łagodzeniu i dostosowywaniu się do jego zmian, a także elementy systemu finansowego⁶⁵”;
- finansowa brama zasobów na ochronę środowiska i gospodarki o obiegu zamkniętym⁶⁶;

---

⁶² Berrou R., Dessertine P., Migliorelli M. (2019). An Overview of Green Finance. In: Migliorelli, M., Dessertine, P. (eds) *The Rise of Green Finance in Europe*. Palgrave Studies in Impact Finance. Palgrave Macmillan, Cham

⁶³ Kalaiarasi H., Kirubahari S. (2023). *Green finance for sustainable development using blockchain technology*. [in:] S. Krishnan, R. Kumar, V. E. Balas. *Green Blockchain Technology for Sustainable Smart Cities*, Elsevier.

⁶⁴ Prandecki K. (2023). Wprowadzenie do zielonych finansów. [w:] M. Burchard-Dziubińska, K. Prandecki (red.). *Zielone finanse. Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”* przy Prezydium PAN, Warszawa.

⁶⁵ Kotecki L. (red.). *Zielone finanse w Polsce 2024*, [online] https://ungc.org.pl/wp-content/uploads/2024/06/Zielone_finanse_w_Polsce_2024.pdf (dostęp: 07.01.25).

⁶⁶ Kumar, L., Naqvi, S. A., Deitch, M. J., Khalid, M. J., Naeem, K., Qayyum Amjad, A., Kumar, A., Gebremicael, T. G., & Arshad, M. (2023). Opportunities and constraints for cleaner production policy in the developing world: A case study of Sindh Region, Pakistan. *Environment Development and Sustainability*.

- dotyczy instrumentów finansowych, mechanizmów, a także ram polityki i regulacji. Dodatkowe elementy stanowią komponenty finansowe, innowacje technologiczne, poprawa struktury przemysłowej, nadzór środowiskowy i wyższy rozwój gospodarczy⁶⁷.

Kluczowymi narzędziami w ramach zielonych finansów są zielone obligacje, które stanowią instrumenty dłużne wykorzystywane do finansowania projektów środowiskowych. W tym kontekście istotnym elementem jest również rozwój rynków finansowych związanych z emisjami CO₂ (np. systemy handlu emisjami) oraz inwestycje w technologii o niskiej emisji węgla. Dodatkowo, pojawiają się instrumenty takie jak fundusze inwestycyjne i portfele ESG, które włączają kryteria zrównoważonego rozwoju oraz etycznego zarządzania w podejmowanie decyzji inwestycyjnych.

Rola zielonych finansów w kontekście globalnych wysiłków na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju jest kluczowa, zwłaszcza w obliczu rosnącej potrzeby adaptacji gospodarki do wymogów niskoemisyjności i dekarbonizacji⁶⁸. Inwestowanie w zieloną gospodarkę staje się odpowiedzią na wyzwania związane z ochroną zasobów naturalnych, zmniejszeniem wpływu działalności ludzkiej na środowisko oraz zapewnieniem sprawiedliwości społecznej w procesie transformacji energetycznej i gospodarczej.

Z perspektywy instytucji finansowych, zielone finanse stanowią nie tylko odpowiedź na rosnące oczekiwania społeczne dotyczące odpowiedzialności ekologicznej, ale także na wzrastające zainteresowanie inwestorów preferujących aktywa związane z niskim ryzykiem środowiskowym. Wzrost świadomości w zakresie kwestii ESG, a także rosnące regulacje prawne, w tym w ramach Unii Europejskiej, sprzyjają dalszemu rozwojowi tej dziedziny, stwarzając nowe możliwości inwestycyjne oraz promując długoterminową stabilność finansową, zgodną z zasadami zrównoważonego rozwoju⁶⁹.

---

⁶⁷ Kumar, B., Kumar, L., Kumar, A. et al. (2024). Green finance in circular economy: a literature review. *Environ Dev Sustain.*, 26.

⁶⁸ Desalegn G, Tangl A. (2022). Enhancing Green Finance for Inclusive Green Growth: A Systematic Approach. *Sustainability*, 14(12):7416.

⁶⁹ Dmuchowski P., Dmuchowski W., Baczevska-Dąbrowska A.H., Gworek, B. (2021). Green economy—Growth and maintenance of the conditions of green growth at the level of polish local authorities. *J. Clean. Prod.*, 301, 126975.

Zielone finanse stanowią dynamicznie rozwijającą się niszę w obszarze finansów, której znaczenie rośnie w kontekście globalnych działań na rzecz ochrony klimatu, zrównoważonego rozwoju oraz odpowiedzialności społecznej i środowiskowej⁷⁰.

3. Korzyści, wyzwania i bariery z wdrażania zielonych finansów

Wdrażanie zielonych finansów jest kluczowe dla osiągnięcia globalnych celów zrównoważonego rozwoju i przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Choć wiąże się to z wieloma wyzwaniami i barierami, korzyści długoterminowe przeważają⁷¹. Współpraca między rządami, instytucjami finansowymi i sektorem prywatnym jest niezbędna do przełamywania barier i promowania zielonej transformacji gospodarki.

Korzyści z wdrażania zielonych finansów można podzielić na trzy grupy⁷²:

- ochrona środowiska, finansowe wsparcie dla inwestycji ekologicznych, w tym odnawialnych źródeł energii, niskoemisyjnego transportu, bioróżnorodności, przyczyniając się tym samym do emisji gazów cieplarnianych i walki ze zmianami klimatycznymi;
- wsparcie dla zrównoważonej gospodarki, w tym aktywizacja rozwoju sektora zielonych technologii, promowanie długofalowego podejścia do rozwoju;
- zmniejszenie ryzyka finansowego, w tym wzrost stabilności prowadzenia działalności gospodarczej w obliczu zmian klimatycznych;
- dostęp do kapitału, przedsiębiorstwa zaangażowane w zielone projekty mogą wykorzystywać preferencyjne warunki finansowania oraz rosnące zainteresowanie inwestorów ESG;

---

⁷⁰ Falcone P.M., Morone P., Sica E. (2018). Greening of the financial system and fuelling a sustainability transition. *Technol. Forecast. Soc. Chang.*, 127.

⁷¹ Naqvi B., Mirza N., Rizvi S.K.A., Porada-Rochoń M., Itani R. (2021). Is there a green fund premium? Evidence from twenty seven emerging markets. *Glob. Financ. J.*, 50, 100656.

⁷² Gilchrist D., Yu J., Zhong R. (2021). The Limits of Green Finance: A Survey of Literature in the Context of Green Bonds and Green Loans. *Sustainability*, 13(2):478.

- poprawa reputacji, poprzez tworzenie marki i budowanie wizerunku firm jako odpowiedzialnych społecznie i środowiskowo.

Wdrażanie zielonych finansów wymaga przyjęcia odpowiedniej strategii finansowej i związane jest z szeregiem wyzwań wśród których można wyróżnić brak jednolitych standardów w zakresie definiowania i standardów dotyczących zielonych inwestycji, wysokie koszty początkowe, ograniczona świadomość i wiedza na temat korzyści płynących z zielonych finansów i ich skutecznej implementacji, wysokie ryzyko technologiczne związane ze wczesną fazą rozwoju niektórych inwestycji finansowych, problemy z właściwą oceną i monitoringiem zielonych inwestycji⁷³.

Do kluczowych barier wdrażania zielonych finansów można zaliczyć⁷⁴:

- regulacje prawne w zakresie zielonych finansów i niedostateczne wsparcie ze strony rządów;
- oporność sektorów tradycyjnych, wysoko emisyjnych, które oparte są na paliwach kopalnych, które mogą lobbować przeciwko nowym rozwiązaniom w zakresie ochrony środowiska naturalnego;
- koncentracja części inwestorów na krótkoterminowym i szybkim zysku;
- nierówności regionalne, związane z poziomem rozwoju i dostępem do nowych technologii;
- brak świadomości społecznej, w tym niska świadomość konsumentów i przedsiębiorstw na temat zielonych finansów.

Zielone finanse w przedsiębiorstwie, aby mogły być wdrożone efektywnie wymagają stopniowego podejścia, które powinno objąć następujące etapy⁷⁵:

- stworzenie strategii zrównoważonego rozwoju, w tym analiza obecnego stanu wpływu na społeczeństwo i środowisko naturalne, wskazanie celów, integracja ze strategią biznesową;

⁷³ Chien F., Ngo QT., Hsu CC. et al. (2021). Assessing the mechanism of barriers towards green finance and public spending in small and medium enterprises from developed countries. *Environ Sci Pollut Res*, 28.

⁷⁴ Bhatnagar S., Sharma D. (2022). Evolution of green finance and its enablers: A bibliometric analysis. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 162, 112405.

⁷⁵ Steuer S., Tröger T.H. (2022). The Role of Disclosure in Green Finance, *Journal of Financial Regulation*, 8, 1.

- tworzenie zespołu oraz kompetencji w zakresie zielonych finansów, w tym opracowanie systemu szkoleń, współpraca z ekspertami;
- identyfikacja źródeł finansowania i wykorzystanie dostępnych narzędzi;
- wdrażanie ekologicznych innowacji i technologii, w tym digitalizacji procesów, optymalizacji łańcucha dostaw, inwestycje w odnawialne źródła energii;
- transparentność i komunikacja z interesariuszami, raportowanie danych niefinansowych, dialog z interesariuszami, unikanie greenwashingu;
- współpraca w ramach branży oraz z partnerami zewnętrznymi;
- monitorowanie i optymalizacja działań, w tym przeprowadzanie audytu ekologicznego, wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego, usprawnienie procesów za pomocą analizy danych.

Przedsiębiorstwa chcące skutecznie wdrożyć zielone finanse powinny podejść do tego w sposób kompleksowy, integrując strategię biznesową z działaniami na rzecz zrównoważonego rozwoju. Kluczowe elementy tego procesu obejmują wyznaczenie jasno określonych celów, rozwój kompetencji zespołu, poszukiwanie odpowiednich źródeł finansowania, wdrażanie innowacyjnych rozwiązań, prowadzenie transparentnej komunikacji oraz systematyczne monitorowanie wyników. Takie działania nie tylko wspierają ochronę środowiska, lecz także zwiększają konkurencyjność firm na rynku i pozytywnie wpływają na ich wizerunek⁷⁶.

4. Zakończenie

Zielone finanse stanowią nie tylko skuteczne narzędzie wspierające transformację gospodarczą w kierunku zrównoważonego rozwoju, ale także element kluczowy dla budowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw w zmieniającym się otoczeniu rynkowym.

Choć ich wdrożenie wiąże się z wyzwaniami, takimi jak konieczność spełnienia wymogów regulacyjnych czy poniesienia początkowych

⁷⁶ Lamperti F., Bosetti V., Roventini A., Tavoni M., Treibich T. (2021). Three green financial policies to address climate risks. *Journal of Financial Stability*, 54, 100875.

nakładów, korzyści wynikające z inwestycji proekologicznych znacznie przewyższają te trudności.

Zielone finanse umożliwiają przedsiębiorstwom wpisanie się w globalne trendy, przyczyniając się do ochrony środowiska, poprawy relacji z interesariuszami oraz długofalowego wzrostu wartości.

Przyszłość biznesu należy do tych, którzy potrafią połączyć rentowność z odpowiedzialnością wobec planety i społeczeństw, a zielone finanse stanowią kluczowy element tego procesu. Firmy, które inwestują w technologie proekologiczne i zrównoważony rozwój, nie tylko przyczyniają się do ochrony środowiska, ale także budują swoją przewagę konkurencyjną i wzmacniają relacje z interesariuszami. Zielone finanse umożliwiają pozyskiwanie środków na innowacyjne projekty, które odpowiadają na rosnące wymagania społeczne i regulacyjne, zapewniając długofalowy sukces i stabilność przedsiębiorstw.

Bibliografia

- Berrou R., Dessertine P., Migliorelli M. (2019). An Overview of Green Finance. In: Migliorelli, M., Dessertine, P. (eds) *The Rise of Green Finance in Europe*. Palgrave Studies in Impact Finance. Palgrave Macmillan, Cham
- Bhatnagar S., Sharma D. (2022). Evolution of green finance and its enablers: A bibliometric analysis. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 162, 112405.
- Chien F., Ngo QT., Hsu CC. et al. (2021). Assessing the mechanism of barriers towards green finance and public spending in small and medium enterprises from developed countries. *Environ Sci Pollut Res*, 28.
- Desalegn G., Tangl A. (2022). Enhancing Green Finance for Inclusive Green Growth: A Systematic Approach. *Sustainability*, 14(12):7416.
- Dmuchowski P., Dmuchowski W., Baczevska-Dąbrowska A.H., Gworek, B. (2021). Green economy—Growth and maintenance of the conditions of green growth at the level of polish local authorities. *J. Clean. Prod.*, 301, 126975.
- Falcone P.M., Morone P., Sica E. (2018). Greening of the financial system and fuelling a sustainability transition. *Technol. Forecast. Soc. Chang.*, 127.
- Gilchrist D., Yu J., Zhong R. (2021). The Limits of Green Finance: A Survey of Literature in the Context of Green Bonds and Green Loans. *Sustainability*, 13(2):478.

- Kalaiarasi H., Kirubahari S. (2023). *Green finance for sustainable development using blockchain technology*. [in:] S. Krishnan, R. Kumar, V. E. Balas. *Green Blockchain Technology for Sustainable Smart Cities*, Elsevier.
- Kotecki L. (red.). *Zielone finanse w Polsce 2024*, [online] https://ungc.org.pl/wp-content/uploads/2024/06/Zielone_finanse_w_Polsce_2024.pdf (dostęp: 07.01.25).
- Kumar, B., Kumar, L., Kumar, A. et al. (2024). Green finance in circular economy: a literature review. *Environ Dev Sustain.*, 26.
- Kumar, L., Naqvi, S. A., Deitch, M. J., Khalid, M. J., Naeem, K., Qayyum Amjad, A., Kumar, A., Gebremicael, T. G., & Arshad, M. (2023). Opportunities and constraints for cleaner production policy in the developing world: A case study of Sindh Region, Pakistan. *Environment Development and Sustainability*.
- Lamperti F., Bosetti V., Roventini A., Tavoni M., Treibich T. (2021). Three green financial policies to address climate risks. *Journal of Financial Stability*, 54, 100875.
- Naqvi B., Mirza N., Rizvi S.K.A., Porada-Rochoń M., Itani R. (2021). Is there a green fund premium? Evidence from twenty seven emerging markets. *Glob. Financ. J.*, 50, 100656.
- Prandecki K. (2023). Wprowadzenie do zielonych finansów. [w:] M. Burchard-Dziubińska, K. Prandecki (red.). *Zielone finanse. Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus” przy Prezydium PAN, Warszawa*.
- Steuer S., Tröger T.H. (2022). The Role of Disclosure in Green Finance, *Journal of Financial Regulation*, 8, 1.

Rozdział VIII

Zrównoważony rozwój polskich przedsiębiorstw na polskim rynku kapitałowym – aspekty teoretyczne

Dr Agata Gniadkowska – Szymańska

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Zrównoważony rozwój staje się coraz ważniejszym elementem funkcjonowania współczesnych przedsiębiorstw, również na polskim rynku kapitałowym. Przedsiębiorstwa działające w Polsce są zobowiązane uwzględniać nie tylko aspekty ekonomiczne, ale również społeczne i środowiskowe w swoich strategiach, co wynika z rosnących oczekiwań interesariuszy, regulacji prawnych oraz trendów globalnych. Sam rynek kapitałowy odgrywa istotną rolę w kształtowaniu zachowań przedsiębiorstw. Wprowadzenie indeksów ESG (Environmental, Social, Governance) oraz standardów raportowania takich jak GRI (Global Reporting Initiative) lub Taxonomia UE zmusza spółki notowane na giełdzie do większej transparentności w kwestiach zrównoważonego rozwoju.

2. Kluczowe obszary zrównoważonego rozwoju

Kluczowe aspekty polityki zrównoważonego rozwoju obejmują ochronę środowiska (E), odpowiedzialność społeczną (S) oraz ład korporacyjny (G). Cele tej polityki obejmują między innymi redukcję emisji dwutlenku węgla, promowanie różnorodności w środowisku pracy oraz zapewnienie przejrzystości w zarządzaniu. Raportowanie zrównoważonego rozwoju realizowane jest poprzez publikację raportów niefinansowych, które przedstawiają działania i rezultaty firmy

w obszarach ESG. Właściwe raportowanie polityki ESG przynosi korzyści w postaci zwiększonej transparentności, poprawy reputacji przedsiębiorstwa oraz potencjalnego wzrostu atrakcyjności dla inwestorów. Z perspektywy inwestorów, rzetelne raporty ESG stanowią wartościowe źródło informacji dotyczących długoterminowych perspektyw oraz ryzyk związanych z działalnością spółki, umożliwiając podejmowanie bardziej świadomych decyzji inwestycyjnych. Niemniej jednak, wyzwaniem pozostaje standaryzacja raportowania oraz weryfikacja prezentowanych danych, co może skutkować niepełnym odzwierciedleniem rzeczywistej sytuacji przedsiębiorstwa⁷⁷. Pierwszym krokiem wspomagającym wszystkie rodzaje organizacji, które chcą promować zaangażowanie w zrównoważony rozwój jest zapoznanie się z wytycznymi Norm ISO. ISO jest to Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna, które zrzesza 163 krajowe organizacje normalizacyjne. Oferta ISO, dostarcza zarówno biznesowi, rządowi jak i społeczeństwu praktycznych narzędzi dla wszystkich wymiarów zrównoważonego rozwoju, tj. ekonomicznego, środowiskowego i społecznego. Normy ISO odgrywają kluczową rolę w implementacji polityki ESG, zapewniając standardowe podejście do zarządzania i raportowania⁷⁸. Wybrane normy ISO powiązane z ESG obejmują⁷⁹:

- ISO 14001 (Środowiskowe systemy zarządzania): Zapewnia ramy dla skutecznego zarządzania środowiskowego, wspierając realizację celów z obszaru środowiskowego (E).
- ISO 26000 (Społeczna odpowiedzialność): Obejmuje wytyczne dotyczące odpowiedzialności społecznej, co ma bezpośredni związek z obszarem społecznym (S).
- ISO 37001 (Systemy zarządzania antykorupcyjnego): Wspiera ład korporacyjny (G) poprzez przeciwdziałanie korupcji.

⁷⁷ Fund, S. (2015). *Sustainable development goals*, [online] <https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality> (dostęp: 30.12.2024).

⁷⁸ Kočmanova, A., Nemeček, P., Šimberova, I. (2012). Qualitative relationships between the environmental, social and governance (ESG) performance indicators for supporting the decision-making. *The 16th World Multi_Conference on Systemics, Cybernetics and Informatics*, 31-37.

⁷⁹ Dathe, T., Helmold, M., Dathe, R., Dathe, I. (2024). ESG Metrics. In *Implementing Environmental, Social and Governance (ESG) Principles for Sustainable Businesses: A Practical Guide in Sustainability Management* (pp. 159-174). Cham: Springer International Publishing.

Normy ISO wspierają spółki w osiągnięciu zgodności z wymaganiami regulacyjnymi i oczekiwaniami inwestorów, jednocześnie minimalizując ryzyko operacyjne.

3. Cele polityki zrównoważonego rozwoju

W obecnej, dynamicznej rzeczywistości biznesowej, przedsiębiorstwa nie tylko rywalizują ze sobą o klientów i udziały na rynku, lecz także mają do czynienia z rosnącymi oczekiwaniami społeczeństwa co do zaangażowania w kwestie społecznej odpowiedzialności. W tym kontekście, kluczowe staje się zrozumienie i określenie celów polityki zrównoważonego rozwoju. Stanowi to istotny element do osiągnięcia trwałego sukcesu, zarówno w kontekście biznesowym, jak i społecznym. Wśród głównych celów polityki ESG wymienia się⁸⁰:

- Dbalność o środowisko naturalne, poprzez np. zmniejszenie zużycia energii elektrycznej i materiałów eksploatacyjnych, dokładniejsze segregowanie odpadów, czy korzystanie z energii ze źródeł odnawialnych;
- Tworzenie środowisk pracy sprzyjających rozwojowi poprzez np. budowanie ścieżek rozwoju kariery czy usprawnienie komunikacji między zarządem a pracownikami;
- Budowanie długoterminowej wartości przedsiębiorstwa poprzez zyskowność i etyczne praktyki biznesowe;
- Wspieranie globalnych inicjatyw, takich jak Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ (SDGs)⁸¹;
- Skuteczne zarządzanie i zapewnienie odpowiedzialności w łańcuchu dostaw.

Z badań przeprowadzonych przez Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym wynika, że firmy, które stosują zasady ESG odnoszą liczne korzyści w porównaniu z przedsiębiorstwami

---

⁸⁰ Barangă, L. P., Țanea, E. I. (2022). Introducing the ESG reporting—benefits and challenges. *Journal of Financial Studies*, 7(13), 174-181.

⁸¹ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego A/RES/70/1: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, [online] <https://www.un.org.pl/agenda-2030-rezolucja> (dostęp: 30.12.24).

niestosującymi tych zasad⁸². Rysunek poniżej przedstawia zestawianie korzyści wynikających z wdrażania polityki ESG w przedsiębiorstwach.

Rysunek 1. Korzyści wynikających z wdrażania polityki ESG w przedsiębiorstwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie Barangă, L. P., & Țanea, E. I. (2022). Introducing the ESG reporting—benefits and challenges. *Journal of Financial Studies*, 7(13), 174-181.

Cele polityki zrównoważonego rozwoju obejmują szeroki zakres obszarów, takich jak etyka biznesu, ochrona środowiska, troska o pracowników, zaangażowanie społeczne i wpływ na społeczność lokalną. Dzięki konsekwencji w dążeniu do tych celów, firma może nie tylko kreować pozytywny wpływ na otoczenie społeczne i środowiskowe, ale także uzyskać lojalność klientów, zwiększać atrakcyjność dla pracowników oraz przyczyniać się do zrównoważonego rozwoju społecz-

⁸² Tarnawa A., Zbierowski P., Zakrzewski R., Skowrońska A., Krysińska I., Nieć M., Gojny-Zbierowska M. (2024) *GEM Polska 2024. Raport z badania przedsiębiorczości*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

nego. Ostatecznym celem polityki ESG jest harmonijne współistnienie przedsiębiorstwa z otoczeniem, co przekłada się na korzyści zarówno dla samej organizacji, jak i dla społeczeństwa jako całości.

4. Regulacje prawne i ramy instytucjonalne dotyczące polityki CSR i ESG

Raporty ESG, które są opracowywane i publikowane przez przedsiębiorstwa, stały się głównym narzędziem umożliwiającym komunikowanie zrównoważonego rozwoju. Dzięki nim firmy wzmacniają swoją transparentność i budują zaufanie wśród swoich interesariuszy. Raportowanie to służy komunikowaniu odpowiedzialnego podejścia, polityki i praktyk wykorzystywanych w działalności gospodarczej⁸³. Jest jednym ze sposobów powiadamiania stron zainteresowanych o wkładzie wnoszonym przez organizację w zrównoważony rozwój. Jest to proces w którym firma zgłasza swoje praktyki społeczne, ekonomiczne i środowiskowe, ale także swoją politykę oraz wyniki⁸⁴. Dodatkowo dobry raport powinien odzwierciedlać ogólną strategię i cele firmy, poruszać kwestie i tematy ważne dla firmy i jej uczestników, a także zawierać informacje o wynikach działalności firmy, nie pomijając przy tym trudnych i kłopotliwych zagadnień⁸⁵.

Sporządzenie raportu dobrej jakości jest warunkiem koniecznym dla uzyskania korzyści z takiego sprawozdania. Wpłynąć na to można korzystając z międzynarodowych wytycznych podczas tworzenia dokumentu oraz potwierdzając jego wiarygodność poprzez przeprowadzenie zewnętrznej, niezależnej weryfikacji. Kluczowe jest także aby ujawniane w raporcie informacje odnoszące się do zrównoważonego rozwoju były⁸⁶:

---

⁸³ Hąbek P. (2018) *Sprawozdawczość przedsiębiorstw w zakresie ich społecznej odpowiedzialności*, CeDeWu, Warszawa s. 13-14.

⁸⁴ Barangă, L. P., Țanea, E. I. (2022). op. cit.

⁸⁵ Kaminski, R. (2020). *Raportowanie zagadnień z obszaru społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w świetle przepisów prawa i doświadczeń praktycznych*. Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University, 1(21), 87-98.

⁸⁶ Dathe, T., Helmold, M., Dathe, R., Dathe, I. (2024). op. cit.

- Kompletne – prezentowane informacje powinny obejmować wszystkie istotne działania i skutki związane z odpowiedzialnością firmy;
- Zrozumiałe – prezentowane informacje powinny być przedstawione z uwzględnieniem wiedzy oraz kontekstu kulturowego, społecznego, edukacyjnego i ekonomicznego interesariuszy zaangażowanych w proces raportowania. Zarówno język, jak i forma prezentacji materiału, w tym jego organizacja, powinny być zrozumiałe dla odbiorców informacji;
- Dokładne – ujawniane informacje powinny być zgodne ze stanem faktycznym i wystarczająco szczegółowe, aby być użytecznymi i adekwatnymi do celu ich ujawniania;
- Wyważone – prezentowane informacje powinny być rzetelne i nie powinny pomijać istotnych, ale negatywnych informacji dotyczących wpływu działalności organizacji;
- Dostępne – informacje na temat konkretnych zagadnień powinny być dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron;
- Aktualne – nieaktualne informacje mogą być mylące.

Określenie okresu objętego raportowaniem umożliwi zainteresowanym podmiotom porównanie wyników organizacji z poprzednimi osiągnięciami oraz z wynikami osiągniętymi przez inne podmioty w tym samym okresie. Prawidłowe raportowanie ESG daje inwestorom przejrzysty obraz działań przedsiębiorstwa, umożliwiając⁸⁷:

1. Ocenę stabilności finansowej – firmy odpowiedzialne ekologicznie i społecznie są postrzegane jako mniej ryzykowne inwestycje.
2. Budowanie zaufania – raporty ESG wspierają wiarygodność spółek, co może wpływać na wzrost ich wartości rynkowej.
3. Zgodność z regulacjami – dla inwestorów instytucjonalnych ważne jest, aby podmioty w ich portfelu spełniały wymogi prawne.

Przesłanki do inwestowania w spółki ESG wynikają z globalnych trendów, takich jak rosnąca świadomość ekologiczna i nacisk na odpowiedzialność korporacyjną. Inwestorzy oczekują, że polityka zrównoważonego rozwoju będzie generowała wartość nie tylko w wymiarze finansowym, ale i społeczno-ekologicznym.

Biorąc pod uwagę powyższe, raport ESG powinien stanowić nie tylko produkt poprawiający wizerunek przedsiębiorstwa, ale powi-

⁸⁷ Howaniec, H. (2023). *Corporate Social Responsibility and Marketing Ethics: The Effects of Value-based Marketing on Consumer Behaviour*. Routledge.

nien również dawać rzetelny obraz wpływu jaki organizacja wywiera na otoczenie (zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne). Tylko wtedy raportowanie ESG pokaże dojrzałe i strategiczne podejście do koncepcji zrównoważonego rozwoju.

5. Analiza korzyści i wyzwań wynikających z wdrożenia polityki CSR/ESG

Z pewnością przedsiębiorstwa mogą czerpać wiele korzyści z wdrożenia polityki zrównoważonego rozwoju do swojej organizacji, jednak nie należy pominąć również aspektu wyzwań z jakimi muszą się one zmierzyć.

Dada w swojej pracy skupiającej się na społecznej odpowiedzialności w przedsiębiorstwach sektora TSL notowanych na FWB i GPW. Wskazuje, że możliwe jest kreowanie wartości organizacji dzięki właściwemu sformułowaniu oraz wdrożeniu do strategii celów zorientowanych na CSR/ESG. Proces sformułowania strategii oraz późniejsza jej realizacja, może być przeprowadzana na różnych poziomach (np. poprzez filantropię, zarządzanie ryzykiem oraz budowanie zaufania czy odpowiedzialność etyczną)⁸⁸.

W literaturze wskazuje się na wiele korzyści płynących dla przedsiębiorstw społecznie odpowiedzialnych. Forum Odpowiedzialnego Biznesu w swojej pracy wskazało na korzyści wizerunkowe, motywowanie pracowników oraz pozyskiwanie przez nich nowych umiejętności jak i stwarzanie pola do wolontariatu⁸⁹. Dziawgo natomiast uważa, że ESG staje się jednym z kryteriów inwestycyjnych, a inwestowanie społecznie odpowiedzialne zyskuje coraz większą popularność. Zwraca również uwagę na wsparcie przedsięwzięć z zakresu CSR/ESG poprzez szereg inicjatyw międzynarodowych – tj. United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), Principles for Responsible Investment (PRI) czy też Equator Principles Financial

⁸⁸ Dada A. (2022). *Spoleczna odpowiedzialność w strategii przedsiębiorstw sektora TSL notowanych na FWB i GPW*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego We Wrocławiu, Wrocław, s.6.

⁸⁹ Forum Odpowiedzialnego Biznesu, *15 polskich przykładów społecznej odpowiedzialności biznesu*, część II, Warszawa 2012, s. 24.

Initiative (EPFI)⁹⁰. W innej publikacji, wskazuje, że konsekwentne i autentyczne wdrażanie zasad ESG w biznesie finansowym powinno wpływać korzystnie na umacnianie pozycji firmy⁹¹. Czaja-Cieszyńska zwraca uwagę iż raportowanie na rzecz zrównoważonego rozwoju może pozytywnie wpłynąć na umocnienie wizerunku przedsiębiorstwa jako partnera dla działań społecznych oraz eksperta w tej dziedzinie. Umożliwia to również budowanie społecznego kapitału, czyli zaufania do instytucji publicznych i jednocześnie poprawę relacji z otoczeniem. Wśród korzyści wymienia również legitymizację do rozliczenia z kwestii zrównoważonego rozwoju innych podmiotów oraz możliwość spełnienia etycznego obowiązku jakim jest redukcja pozostawionego śladu w otoczeniu, gospodarce, czy przyrodzie⁹². W kontekście korzyści oraz wyzwań warto również przytoczyć przykłady zaprezentowane w „Przewodniku dla spółek – Wytyczne raportowania ESG”⁹³. Zwrócono tam uwagę na coraz większe wymagania dotyczące przejrzystości w kontekście zrównoważonego rozwoju oraz wskazano wpływ na działalność operacyjną jednostki w przypadku proaktywnego oraz słabego zarządzania czynnikami ESG.

Poza wieloma korzyściami płynącymi z praktyki stosowania zasad CSR/ESG, wzbudzają one również wiele kontrowersji. W literaturze wskazuje się, że biznes powinien skupiać się na kwestiach ekonomiczno-finansowych, a ESG jest fikcją i jedynie sposobem na zwiększenie zysków przez udawany altruizm⁹⁴. Niektórzy również twierdzą, że ESG jest najlepszą formą promocji⁹⁵. Według Porter i Kramer, potencjał polityki zrównoważonego rozwoju nie jest w pełni wykorzystywany.

⁹⁰ Dziawgo L. (2011). Postrzeganie społecznej odpowiedzialności biznesu na rynku finansowym, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, s. 415.

⁹¹ Dziawgo D., L. Dziawgo L. (2014). *Spoleczna ewolucja rynku finansowego. CSR i IR – Wybrane aspekty*, Nauki o finansach, Toruń, s. 32.

⁹² Czaja-Cieszyńska H. (2018). Standardy GRI – kierunek dla raportowania na rzecz zrównoważonego rozwoju w organizacjach pozarządowych w Polsce, *Kolegia Zarządzania i Finansów. Zeszyt Naukowy*, s. 59.

⁹³ *Wytyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek*, European Bank of Reconstruction and Development, GPW 2023, https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf, s. 14-15.

⁹⁴ Dziawgo D., Dziawgo L., *Spoleczna ewolucja...* op.cit., s. 34.

⁹⁵ Keys, T., Malnight, T. W., Van Der Graaf, K. (2009). Making the most of corporate social responsibility. *McKinsey Quarterly*, 36(1), 38-44.

Uważają oni, że działania te często nie są przemyślane i ustrukturyzowane, przez co nie przynoszą oczekiwanych efektów oraz nie zapewniają długoterminowej konkurencyjności⁹⁶. Spotkać się również można ze stwierdzeniami, że przedsiębiorstwa często wykorzystują zainteresowanie otoczenia tematyką społecznej odpowiedzialności, wykorzystując je jedynie jako narzędzie do poprawienia własnej reputacji⁹⁷. Anisiewicz i Wołowiec twierdzą, że przedsiębiorstwom bardziej zależy na nagłośnieniu działań filantropijnych, niż na wprowadzeniu zasad odpowiedzialności do strategii firmy⁹⁸. Jako przykład dla takiego działania często przytaczana jest firma Philip Morris, która wydała 75 milionów dolarów na działalność dobroczynną, jednak samo jej nagłośnienie kosztowało 100 milionów dolarów. Ujawniono to w 1999 roku i w tamtym momencie zniszczony został pozytywny wpływ akcji społecznych na reputację⁹⁹.

Problematyczne również często okazuje się samo komunikowanie działalności z zakresu zrównoważonego rozwoju, nawet w przypadku gdy organizacja podejmuje ją w dobrej wierze. Szumniak-Samolej wskazuje, że: „im bardziej firmy podkreślają swoje zaangażowanie w kwestie społeczne i środowiskowe, tym bardziej narażają się na krytyczne uwagi. Im bardziej komunikują działania z zakresu ESG, tym bardziej sprawiają wrażenie, że chcą odwrócić uwagę od innych kwestii lub coś ukryć”¹⁰⁰.

Powyższe informacje w łatwy sposób pokazują, że wdrożenie strategii CSR/ESG przynosi dla jednostki wiele korzyści, jednak jest to proces skomplikowany i wieloetapowy. Powinien on być zaplanowany i odpowiednio przemyślany, aby móc wyciągnąć z niego jak najlepsze

---

⁹⁶ Porter, M. E., Kramer, M. R. (2007). Strategia a społeczeństwo. *Harvard Business Review Polska*, (52).

⁹⁷ Bombiak, E., Marciniuk-Kluska, A. (2018). Green human resource management as a tool for the sustainable development of enterprises: Polish young company experience. *Sustainability*, 10(6), 1739.

⁹⁸ Anisiewicz, U., Wołowiec, T. (2022). Społeczna odpowiedzialność biznesu a integracyjna wizja społeczeństwa-uwarunkowania ekonomiczne i społeczne. *Journal of Modern Science*, 48(1), 207-230.

⁹⁹ Nocoń, M., & Różycka, M. (2021). Brand management pro-social activities as an effective element of image strategy. *Zeszyty Naukowe UPH seria Administracja i Zarządzanie*, 56(129).

¹⁰⁰ Szumniak-Samolej, J. (2022). Zrównoważone modele biznesowe-charakterystyka, kryteria, innowacje. *e-mentor*, 93(1), 37-45.

efekty, ponieważ nieodpowiednie zarządzanie tą polityką wiąże się z licznymi komplikacjami i wyzwaniem.

6. Zakończenie

Zrównoważony rozwój na polskim rynku kapitałowym to nie tylko konieczność wynikająca z regulacji międzynarodowych i oczekiwań inwestorów, ale także szansa dla polskich przedsiębiorstw na budowanie trwałej przewagi konkurencyjnej. Uwzględnienie aspektów teoretycznych i praktycznych, takich jak raportowanie ESG czy wdrażanie innowacyjnych technologii, pozwala zrozumieć podstawy i mechanizmy transformacji w kierunku zrównoważonej gospodarki. Dzięki takim działaniom polskie firmy mogą sprostać globalnym wyzwaniom, przyciągnąć inwestorów oraz stać się liderami zmian w regionie Europy Środkowo-Wschodniej.

Bibliografia

- Anisiewicz, U., Wołowicz, T. (2022). Społeczna odpowiedzialność biznesu a integracyjna wizja społeczeństwa-uwarunkowania ekonomiczne i społeczne. *Journal of Modern Science*, 48(1), 207-230.
- Barangă, L. P., Țanea, E. I. (2022). Introducing the ESG reporting—benefits and challenges. *Journal of Financial Studies*, 7(13), 174-181.
- Bombiak, E., Marciniuk-Kluska, A. (2018). Green human resource management as a tool for the sustainable development of enterprises: Polish young company experience. *Sustainability*, 10(6), 1739.
- Czaja-Cieszyńska, H. (2018). Standardy GRI—kierunek dla raportowania na rzecz zrównoważonego rozwoju w organizacjach pozarządowych w Polsce. *Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów*, (164), 49-61.
- Dada A. (2022). Społeczna odpowiedzialność w strategii przedsiębiorstw sektora TSL notowanych na FWB i GPW, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego We Wrocławiu*, Wrocław.
- Dathe, T., Helmold, M., Dathe, R., Dathe, I. (2024). ESG Metrics. In *Implementing Environmental, Social and Governance (ESG) Principles for Sustainable Businesses: A Practical Guide in Sustainability Management* (pp. 159-174). Cham: Springer International Publishing.

- Dziawgo, D., Dziawgo, L. (2014). Społeczna ewolucja rynku finansowego. CSR i IR – wybrane aspekty. *Nauki o Finansach*, (1 (18)), 29-39.
- Dziawgo, L. (2011). Postrzeganie społecznej odpowiedzialności biznesu na rynku finansowym – wyniki badań. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, (37), 415-424.
- Forum Odpowiedzialnego Biznesu, *15 polskich przykładów społecznej odpowiedzialności biznesu*, część II, Warszawa 2012.
- Fund, S. (2015). *Sustainable development goals*, [online] <https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality> (dostęp: 30.12.2024).
- Hąbek P. (2018). *Sprawozdawczość przedsiębiorstw w zakresie ich społecznej odpowiedzialności*, CeDeWu, Warszawa.
- Howaniec, H. (2023). *Corporate Social Responsibility and Marketing Ethics: The Effects of Value-based Marketing on Consumer Behaviour*. Routledge.
- Kaminski, R. (2020). Raportowanie zagadnień z obszaru społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w świetle przepisów prawa i doświadczeń praktycznych. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 1(21), 87-98.
- Keys, T., Malnight, T. W., Van Der Graaf, K. (2009). Making the most of corporate social responsibility. *McKinsey Quarterly*, 36(1), 38-44.
- Kocmanova, A., Nemecek, P., Simberova, I. (2012). Qualitative relationships between the environmental, social and governance (ESG) performance indicators for supporting the decision-making. *The 16th World Multi_Conference on Systemics, Cybernetics and Informatics*, 31-37.
- Nocoń, M., & Różycka, M. (2021). Brand management pro-social activities as an effective element of image strategy. *Zeszyty Naukowe UPH seria Administracja i Zarządzanie*, 56(129).
- Porter, M. E., Kramer, M. R. (2007). Strategia a społeczeństwo. *Harvard Business Review Polska*, (52).
- Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego A/RES/70/1: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, [online] <https://www.un.org/pl/agenda-2030-rezolucja> (dostęp: 30.12.24).
- Szumniak-Samolej, J. (2022). Zrównoważone modele biznesowe – charakterystyka, kryteria, innowacje. *e-mentor*, 93(1), 37-45.
- Tarnawa A., Zbierowski P., Zakrzewski R., Skowrońska A., Krysińska I., Nieć M., Gojny-Zbierowska M. (2024) *GEM Polska 2024. Raport z badania przedsiębiorczości*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Wtyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek*, European Bank of Reconstruction and Development, GPW 2023.

Rozdział IX

Uwarunkowania makroekonomiczne i społeczne sektora TLS

Dr Agata Gniadkowska-Szymańska

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Globalizacja znacząco usprawniła przepływ kapitału, zniósła bariery celne i wpłynęła na inne ułatwienia, co prowadzi do zniesienia tzw. łatwego kapitału. Można go szybko ulokować w miejscu, w którym uzyska się wyższą stopę zwrotu. Postęp techniczny i technologiczny oraz wzrost gospodarczy spowodowały pojawienie się na rynku coraz większej ilości kapitału prywatnego, charakteryzującego się wysokimi oczekiwaniami dotyczącymi maksymalizacji stopy zwrotu z inwestycji¹⁰¹. Wszystkie te zmienne przekładają się na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw działających w danym sektorze gospodarki. Obecnie zrównoważony rozwój jest przedmiotem szerokiego dyskursu naukowego obejmującego różne dyscypliny, a także zajmuje ważne miejsce w praktyce gospodarczej¹⁰². Zrównoważony rozwój to podejście uwzględniające jednoczesną realizację celów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych. Jest to długoterminowa strategia, która zakłada, że firmy powinny działać odpowiedzialnie i z myślą o przyszłych pokoleniach. Wdrożenie koncepcji zrównoważonego rozwoju

---

¹⁰¹ Zob: Liu, H., Zhang, Z. (2023). The impact of managerial myopia on environmental, social and governance (ESG) engagement: Evidence from Chinese firms. *Energy Economics*, 122, 106705; Khan, N., Ray, R. L., Sargani, G. R., Ihtisham, M., Khayyam, M., Ismail, S. (2021). Current progress and future prospects of agriculture technology: Gateway to sustainable agriculture. *Sustainability*, 13(9), 4883;

¹⁰² Acosta Castellanos, P. M., & Queiruga-Dios, A. (2022). From environmental education to education for sustainable development in higher education: a systematic review. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(3), 622-644.

wymaga udziału państw, instytucji i organizacji międzynarodowych, a także całych społeczności¹⁰³.

2. Uwarunkowania makroekonomiczne i społeczne przedsiębiorstwa

Makroekonomiczne i społeczne warunki znacząco wpływają na otoczenie biznesowe przedsiębiorstw. Warunki te obejmują różnorodne czynniki, w tym wskaźniki wzrostu gospodarczego, poziom inflacji, stopy bezrobocia, stopy procentowe i kursy walut. Wzrost gospodarczy (np. wskaźnik PKB) determinuje popyt na produkty i usługi przedsiębiorstwa. Inflacja wpływa na koszty surowców, płac oraz cenę oferowanych produktów. Natomiast stopy procentowe regulują koszty finansowania (np. kredytów) oraz poziom inwestycji. Działania rządów związane z polityką fiskalną (np. podatki, wydatki rządowe) oraz banku centralnego związane z polityką monetarną oddziałują na konsumpcję i inwestycje¹⁰⁴. Poziom zatrudnienia i bezrobocia kształtuje dostępność pracowników i ich koszty. Mobilność i kwalifikacje pracowników są kluczowe dla innowacyjności przedsiębiorstwa¹⁰⁵. Dla przedsiębiorstw działających w międzynarodowym środowisku pojawia się jeszcze jedna zmienna, a mianowicie kursy walutowe i bariery handlowe (np. cła), które mają znaczenie dla przedsiębiorstw operujących na rynkach międzynarodowych.

Ponadto czynniki społeczne, takie jak trendy demograficzne, preferencje konsumentów i normy kulturowe, znacząco wpływają na dynamikę rynku. Zmiany w strukturze wiekowej społeczeństwa (np. starzenie się populacji) wpływają na charakter popytu. Natomiast migracje mogą zmieniać podaż siły roboczej w niektórych regionach. Dodatkowo ewolucja

¹⁰³ Bose, S., & Khan, H. Z. (2022). Sustainable development goals (SDGs) reporting and the role of country-level institutional factors: An international evidence. *Journal of Cleaner Production*, 335, 130290.

¹⁰⁴ Comporek, M., Kowalska, M., & Misztal, A. (2021). The sustainable development of transport enterprises in the context of macroeconomic conditions. The case of Central and Eastern European countries. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(3), 226.

¹⁰⁵ Kilar, W., & Smętkiewicz, K. (2024). Funkcjonowanie przedsiębiorstw i ich otoczenia w zmieniających się uwarunkowaniach. *Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society*, 38(3).

wartości i stylu życia kształtuje popyt na różne produkty i usługi, a tym samym przekłada się to na rosnącą świadomość ekologiczną i potrzebę zrównoważonego rozwoju. Poziom wykształcenia społeczeństwa wpływa na innowacyjność oraz zdolność adaptacji rynku pracy do potrzeb przedsiębiorstw, a problemy społeczne, takie jak nierówności, mogą generować dodatkowe wyzwania lub możliwości rynkowe. Natomiast rosnące znaczenie technologii cyfrowych i automatyzacji pracy przekształca modele biznesowe i oczekiwania klientów na bardziej nowoczesne¹⁰⁶.

Przedsiębiorstwa muszą skrupulatnie analizować i dostosowywać się do tych warunków, aby utrzymać konkurencyjność i zapewnić długoterminową zrównoważoność w swoim rozwoju. Na przykład w okresach spowolnienia gospodarczego przedsiębiorstwa będą musiały skalibrować swoje strategie, aby poradzić sobie ze zmniejszonymi wydatkami konsumentów i ograniczonymi rynkami kredytowymi. Podobnie ewoluujące postawy społeczne wobec zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności korporacyjnej mogą wymagać modyfikacji praktyk biznesowych i ofert produktów. Kompleksowe zrozumienie i odpowiednie reakcje na te makroekonomiczne i społeczne warunki są niezbędne, aby przedsiębiorstwa mogły podejmować świadome decyzje, łagodzić potencjalne ryzyka i wykorzystywać pojawiające się możliwości na swoich rynkach¹⁰⁷.

3. Zrównoważony rozwój sektora TSL

Zrównoważony rozwój sektora transportu, magazynowania i logistyki (TSL) wymaga kompleksowego podejścia obejmującego wymiar ekonomiczny, środowiskowy i społeczny. Niezbędne warunki wstępne

¹⁰⁶ Zob: Kuzior, A., Arefiev, S., & Poberezhna, Z. (2023). Informatization of innovative technologies for ensuring macroeconomic trends in the conditions of a circular economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9(1), 100001; Anisiewicz, U., & Wołowicz, T. (2022). Społeczna odpowiedzialność biznesu a integracyjna wizja społeczeństwa-uwarunkowania ekonomiczne i społeczne. *Journal of Modern Science*, 48(1), 207-230.

¹⁰⁷ Zob: Bari, N., Chimhundu, R., & Chan, K. C. (2022). Dynamic capabilities to achieve corporate sustainability: a roadmap to sustained competitive advantage. *Sustainability*, 14(3), 1531; Bilderback, S. (2024). Integrating training for organizational sustainability: the application of Sustainable Development Goals globally. *European Journal of Training and Development*, 48(7/8), 730-748.

obejmują wdrożenie przyjaznych dla środowiska technologii i praktyk w celu ograniczenia emisji dwutlenku węgla i zminimalizowania wpływu na środowisko. Wiąże się to z inwestycjami w pojazdy elektryczne i napędzane wodorem, optymalizacją planowania tras w celu zmniejszenia zużycia paliwa i wdrożeniem energooszczędnych rozwiązań magazynowych¹⁰⁸. Dodatkowo spółki z sektora TLS muszą przestrzegać międzynarodowych standardów środowiskowych (np. celów klimatycznych ONZ) oraz ustawowych limitów emisji i obowiązkowo monitorować wpływ swojej działalności na środowisko¹⁰⁹. Ponadto sektor musi priorytetowo traktować digitalizację i automatyzację w celu zwiększenia efektywności operacyjnej¹¹⁰.

Współpraca między interesariuszami, w tym podmiotami rządowymi, przedsiębiorstwami prywatnymi i instytucjami badawczymi, ma kluczowe znaczenie dla rozwoju innowacyjnych rozwiązań i ustanowienia polityk wspierających¹¹¹. Ponadto sektor TSL powinien kłaść nacisk na rozwój siły roboczej, zapewniać sprawiedliwe praktyki pracy i zapewniać możliwości szkoleniowe w celu dostosowania się do nowych technologii. Wreszcie, integracja zasad gospodarki o obiegu zamkniętym ze sprawnym zarządzaniem łańcuchem dostaw może przyczynić się do ochrony zasobów i redukcji odpadów, promując w ten sposób długoterminową zrównowagę w całym sektorze¹¹².

¹⁰⁸ Liu, C., & Ma, T. (2022). Green logistics management and supply chain system construction based on internet of things technology. *Sustainable Computing: Informatics and Systems*, 35, 100773.

¹⁰⁹ Colombo, C. M., & Groenleer, M. (2023). Transitioning towards Sustainable and Equitable Cities: Law and Governance Perspectives on Urban Climate Action. *European Journal of Risk Regulation*, 14(3), 504-512.

¹¹⁰ Kurniawan, T. A., Meidiana, C., Goh, H. H., Zhang, D., Othman, M. H. D., Aziz, F., ... & Ali, I. (2024). Unlocking synergies between waste management and climate change mitigation to accelerate decarbonization through circular-economy digitalization in Indonesia. *Sustainable Production and Consumption*, 46, 522-542.

¹¹¹ Zob: Rossoni, A. L., de Vasconcellos, E. P. G., & de Castilho Rossoni, R. L. (2024). Barriers and facilitators of university-industry collaboration for research, development and innovation: a systematic review. *Management Review Quarterly*, 74(3), 1841-1877; Ferraris, A., Santoro, G., & Pellicelli, A. C. (2020). "Openness" of public governments in smart cities: removing the barriers for innovation and entrepreneurship. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(4), 1259-1280.

¹¹² Burke, H., Zhang, A., & Wang, J. X. (2023). Integrating product design and supply chain management for a circular economy. *Production Planning & Control*, 34(11), 1097-1113.

Zrównoważony rozwój sektora TSL wymaga kompleksowego podejścia, które łączy innowacje technologiczne z odpowiedzialnością środowiskową i społeczną. Kluczowe jest zaangażowanie wszystkich interesariuszy – od rządów i przedsiębiorstw po społeczności lokalne i konsumentów. Dzięki temu sektor może skutecznie przyczyniać się do ograniczania emisji, zwiększania efektywności oraz wspierania globalnej gospodarki w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju¹¹³.

4. Uwarunkowania makroekonomiczne i społeczne rozwoju sektora TSL

Sektor transportu, spedycji i logistyki (TSL) odgrywa kluczową rolę w ułatwianiu wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego, umożliwiając efektywny przepływ towarów i osób. Na jego rozwój wpływa wiele makroekonomicznych i społecznych warunków, które mogą napędzać postęp lub stanowić wyzwania. Ekspansja gospodarcza bezpośrednio koreluje ze zwiększonym popytem na usługi transportowe i logistyczne. Wyższy wzrost PKB często skutkuje wzrostem wolumenu handlu. Co za tym idzie, wraz ze wzrostem gospodarek globalnych i krajowych gwałtownie rośnie aktywność handlowa, co wymaga solidnej infrastruktury i sieci logistycznych. Większa siła nabywcza konsumentów prowadzi do większego popytu na towary, co powoduje potrzebę wydajnych systemów łańcucha dostaw¹¹⁴. Dodatkowo rozwijające się gałęzie przemysłu i obszary miejskie stwarzają potrzebę zoptymalizowanych rozwiązań transportowych w celu połączenia centrów produkcyjnych, rynków i konsumentów. Dostępność i jakość infrastruktury znacząco wpływają na wydajność operacji TSL. Dobrze utrzymane drogi, linie kolejowe, porty i lotniska są niezbędne do płynnego działania logistyki. Często modernizacja obiektów, takich jak inteligentne porty i zautomatyzowane magazyny, zwiększa wydajność

---

¹¹³ Temizceri, F. T., & Acar, A. Z. (2025). Green Logistics: A New Frontier for Economic Growth and Social Development in Türkiye and Poland. In *Handbook of Digital Innovation, Transformation, and Sustainable Development in a Post-Pandemic Era* (pp. 160-184). CRC Press.

¹¹⁴ Wisner, J. D., Tan, K. C., & Leong, K. (2021). *Principles of supply chain management: A balanced approach*. South-Western, Cengage Learning.

i obniża koszty¹¹⁵. Natomiast partnerstwa sektora publicznego i prywatnego mają kluczowe znaczenie dla rozwoju i utrzymania infrastruktury wspierającej rozwój logistyki¹¹⁶.

W innym miejscu zwraca się uwagę, że postęp technologiczny zrewolucjonizował sektor TSL, zwiększając wydajność operacyjną i konkurencyjność. Innowacje takie jak IoT, AI i blockchain usprawniają śledzenie, zarządzanie zapasami i przejrzystość łańcucha dostaw. Te technologie usprawniają procesy magazynowania i zarządzania frachtem. Natomiast Inwestycje w pojazdy elektryczne i paliwa alternatywne są zgodne z globalnymi celami zrównoważonego rozwoju¹¹⁷.

Jak zaznaczają Kozar i Matuszewska-Kubicz, stabilne warunki makroekonomiczne zapewniają sprzyjające środowisko dla rozwoju sektora TSL. Niskie stopy inflacji pomagają utrzymać przewidywalne koszty operacyjne, wspierając inwestycje w sektorze, a korzystne stopy procentowe zachęcają do finansowania infrastruktury i innowacji¹¹⁸.

Z innej strony pojawiają się zmiany demograficzne, które wpływają na popyt i strukturę sektora TSL. Szybki wzrost obszarów miejskich wymaga wydajnej logistyki miejskiej i rozwiązań dostaw na ostatniej mili¹¹⁹. Dodatkowo okres pandemii COVID-19 zmienił preferencje konsumentów dotyczące zakupów online oraz priorytety logistyczne, ze szczególnym uwzględnieniem szybkości i elastyczności.

Globalny zasięg sektora TSL sprawia, że jest on podatny na napięcia geopolityczne i wyzwania związane z bezpieczeństwem¹²⁰. Zakłócenia w stosunkach międzynarodowych mogą mieć wpływ na trasy i koszty

---

¹¹⁵ Tshoopara, G. M., & Mbhele, T. P. (2024). Analysing intermodal connectivity for the functionality of Namibia's regional logistics hub. *Journal of Transport and Supply Chain Management*, 18, 974.

¹¹⁶ Bellandi, M., Donati, L., & Cataneo, A. (2021). Social innovation governance and the role of universities: Cases of quadruple helix partnerships in Italy. *Technological Forecasting and Social Change*, 164, 120518.

¹¹⁷ Vanoy, R. J. A. (2023). Logistics 4.0: Exploring Artificial Intelligence Trends in Efficient Supply Chain Management. *Data and Metadata*, 2, 145-145.

¹¹⁸ Kozar, Ł., & Matuszewska-Kubicz, A. (2022). *Branża TSL wobec wyzwań zrównoważonego rozwoju – wybrane aspekty*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

¹¹⁹ Trzpiot, G. (2015). Przyszłość demograficzna a logistyka społeczna. *Studia Ekonomiczne*, (249), 23-35.

¹²⁰ Wang, Q., Ren, F., & Li, R. (2024). Does geopolitical risk impact sustainable development? A perspective on linkage between geopolitical risk and sustainable development research. *Journal of Cleaner Production*, 451, 141980.

żeglugi. Można tu przytoczyć konkretne przykłady, takie jak wojny handlowe między USA a Chinami lub konflikty zbrojne wpływające na kluczowe szlaki transportowe (np. Kanał Sueski). Dlatego też firmy inwestują w zróżnicowane łańcuchy dostaw, aby złagodzić ryzyko związane z niestabilnością polityczną.

Sektor TSL rozwija się w środowiskach o silnym wroście gospodarczym, stabilnych warunkach makroekonomicznych, zaawansowanej infrastrukturze i wspierających politykach. Jednak wyzwania takie jak niepewność geopolityczna, zgodność z przepisami i presja środowiskowa wymagają ciągłej innowacji i adaptacji¹²¹. Warto zaznaczyć też rosnące wymagania dotyczące ograniczenia emisji CO₂ (np. Europejski Zielony Ład) czy też zmieniające się normy bezpieczeństwa transportu w różnych regionach, które czasem stanowią barwie do szybkiego rozwoju tego sektora¹²². Poprzez proaktywne podejście do tych warunków sektor TSL może znacząco przyczynić się do globalnego postępu gospodarczego i dobrobytu społecznego.

5. Zakończenie

Makroekonomiczne i społeczne warunki funkcjonowania przedsiębiorstwa mają istotny wpływ na jego strategię, konkurencyjność oraz zdolność do adaptacji w zmieniającym się otoczeniu. Kluczowym zadaniem przedsiębiorstwa jest monitorowanie tych czynników i dynamiczne dostosowywanie się do nich, aby zachować przewagę na rynku. Dlatego też przedsiębiorstwa powinny regularnie analizować takie wskaźniki jak zmiany w PKB, inflacji, stopach procentowych czy poziomie bezrobocia, które wpływają na popyt na usługi logistyczne.

¹²¹ Jansen, B., Kadenko, N., Broeders, D., van Eeten, M., Borgolte, K., & Fiebig, T. (2023). Pushing boundaries: An empirical view on the digital sovereignty of six governments in the midst of geopolitical tensions. *Government Information Quarterly*, 40(4), 101862.

¹²² Zob: Gür, T. M. (2022). Carbon dioxide emissions, capture, storage and utilization: Review of materials, processes and technologies. *Progress in Energy and Combustion Science*, 89, 100965; Nan, S., Huang, J., Wu, J., & Li, C. (2022). Does globalization change the renewable energy consumption and CO₂ emissions nexus for OECD countries? New evidence based on the nonlinear PSTR model. *Energy Strategy Reviews*, 44, 100995.

Elastyczność operacyjna, głównie jeśli chodzi o elastyczności w zakresie dostosowywania tras, strategii magazynowych czy technologii pomaga skutecznie reagować na zmiany w otoczeniu. Dodatkowo rozwinięcie o wpływ na strategię CSR (Corporate Social Responsibility) oraz koncepcje zrównoważonego rozwoju (ESG), np. wdrażanie ekologicznych rozwiązań w odpowiedzi na oczekiwania klientów i regulacje środowiskowe, pozwalają przedsiębiorstwom budować silną przewagę konkurencyjną.

Bibliografia

- Acosta Castellanos, P. M., Queiruga-Dios, A. (2022). From environmental education to education for sustainable development in higher education: a systematic review. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(3), 622-644.
- Anisiewicz, U., Wołowicz, T. (2022). Społeczna odpowiedzialność biznesu a integracyjna wizja społeczeństwa-uwarunkowania ekonomiczne i społeczne. *Journal of Modern Science*, 48(1), 207-230.
- Bari, N., Chimhundu, R., Chan, K. C. (2022). Dynamic capabilities to achieve corporate sustainability: a roadmap to sustained competitive advantage. *Sustainability*, 14(3), 1531.
- Bellandi, M., Donati, L., Cataneo, A. (2021). Social innovation governance and the role of universities: Cases of quadruple helix partnerships in Italy. *Technological Forecasting and Social Change*, 164, 120518.
- Bilderback, S. (2024). Integrating training for organizational sustainability: the application of Sustainable Development Goals globally. *European Journal of Training and Development*, 48(7/8), 730-748.
- Bose, S., Khan, H. Z. (2022). Sustainable development goals (SDGs) reporting and the role of country-level institutional factors: An international evidence. *Journal of Cleaner Production*, 335, 130290.
- Burke, H., Zhang, A., Wang, J. X. (2023). Integrating product design and supply chain management for a circular economy. *Production Planning & Control*, 34(11), 1097-1113.
- Colombo, C. M., Groenleer, M. (2023). Transitioning towards Sustainable and Equitable Cities: Law and Governance Perspectives on Urban Climate Action. *European Journal of Risk Regulation*, 14(3), 504-512.
- Comporek, M., Kowalska, M., & Misztal, A. (2021). The sustainable development of transport enterprises in the context of macroeconomic conditions.

- The case of Central and Eastern European countries. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(3), 226.
- Ferraris, A., Santoro, G., Pellucelli, A. C. (2020). "Openness" of public governments in smart cities: removing the barriers for innovation and entrepreneurship. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(4), 1259-1280.
- Gür, T. M. (2022). Carbon dioxide emissions, capture, storage and utilization: Review of materials, processes and technologies. *Progress in Energy and Combustion Science*, 89, 100965.
- Jansen, B., Kadenko, N., Broeders, D., van Eeten, M., Borgolte, K., Fiebig, T. (2023). Pushing boundaries: An empirical view on the digital sovereignty of six governments in the midst of geopolitical tensions. *Government Information Quarterly*, 40(4), 101862.
- Khan, N., Ray, R. L., Sargani, G. R., Ihtisham, M., Khayyam, M., Ismail, S. (2021). Current progress and future prospects of agriculture technology: Gateway to sustainable agriculture. *Sustainability*, 13(9), 4883;
- Kilar, W., Smętkiewicz, K. (2024). Funkcjonowanie przedsiębiorstw i ich otoczenia w zmieniających się uwarunkowaniach. *Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society*, 38(3).
- Kozar, Ł., Matuszewska-Kubicz, A. (2022). *Branża TSL wobec wyzwań zrównoważonego rozwoju – wybrane aspekty*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kurniawan, T. A., Meidiana, C., Goh, H. H., Zhang, D., Othman, M. H. D., Aziz, F., ... & Ali, I. (2024). Unlocking synergies between waste management and climate change mitigation to accelerate decarbonization through circular-economy digitalization in Indonesia. *Sustainable Production and Consumption*, 46, 522-542.
- Kuzior, A., Arefiev, S., Poberezhna, Z. (2023). Informatization of innovative technologies for ensuring macroeconomic trends in the conditions of a circular economy. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 9(1), 100001.
- Liu, C., Ma, T. (2022). Green logistics management and supply chain system construction based on internet of things technology. *Sustainable Computing: Informatics and Systems*, 35, 100773.
- Liu, H., Zhang, Z. (2023). The impact of managerial myopia on environmental, social and governance (ESG) engagement: Evidence from Chinese firms. *Energy Economics*, 122, 106705.
- Nan, S., Huang, J., Wu, J., Li, C. (2022). Does globalization change the renewable energy consumption and CO2 emissions nexus for OECD countries? New evidence based on the nonlinear PSTR model. *Energy Strategy Reviews*, 44, 100995.

- Rossoni, A. L., de Vasconcellos, E. P. G., de Castilho Rossoni, R. L. (2024). Barriers and facilitators of university-industry collaboration for research, development and innovation: a systematic review. *Management Review Quarterly*, 74(3), 1841-1877.
- Temizceri, F. T., Acar, A. Z. (2025). Green Logistics: A New Frontier for Economic Growth and Social Development in Türkiye and Poland. In *Handbook of Digital Innovation, Transformation, and Sustainable Development in a Post-Pandemic Era* (pp. 160-184). CRC Press.
- Trzpiot, G. (2015). Przyszłość demograficzna a logistyka społeczna. *Studia Ekonomiczne*, (249), 23-35.
- Tshoopara, G. M., Mbhele, T. P. (2024). Analysing intermodal connectivity for the functionality of Namibia's regional logistics hub. *Journal of Transport and Supply Chain Management*, 18, 974.
- Vanoy, R. J. A. (2023). Logistics 4.0: Exploring Artificial Intelligence Trends in Efficient Supply Chain Management. *Data and Metadata*, 2, 145-145.
- Wang, Q., Ren, F., Li, R. (2024). Does geopolitical risk impact sustainable development? A perspective on linkage between geopolitical risk and sustainable development research. *Journal of Cleaner Production*, 451, 141980.
- Wisner, J. D., Tan, K. C., Leong, K. (2021). *Principles of supply chain management: A balanced approach*. South-Western, Cengage Learning.

Rozdział X

Raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji marketingowej spółek publicznych

Dr Michał Comporek

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Asymetria informacji, pojawiająca się pomiędzy poszczególnymi grupami interesariuszy przedsiębiorstw publicznych, oddziałuje na efektywność rynków kapitałowych, skuteczność alokacji zasobów oraz szeregu innych decyzji podejmowanych w obrębie podmiotu gospodarczego. Zjawisko to może być niwelowane m.in. poprzez stwarzanie warunków zapewniających dostęp do informacji w drodze przyznania stronom zainteresowanym prawa do żądania od zarządu spółki przekazywania informacji w sposobie i treści precyzyjnie określonych normami prawa¹²³. Może być ono również zredukowane poprzez ograniczanie bodźców do oportunistycznych zachowań kadry menedżerskiej, sytuujących osiągnięcie prywatnych korzyści ponad interesy właścicieli przedsiębiorstwa. Wdrożenie obu ścieżek działań nakierowanych na ograniczanie asymetrii informacji wydaje się być niezbędne w celu wypełnienia współczesnego paradygmatu komunikacji opierającego się na komunikowaniu wartości. Komunikacja spółek publicznych z inwestorami oraz pozostałymi przedstawicielami społeczności finansowej odbywa się przy wykorzystaniu instrumentów komunikacji marketingowej oraz narzędzi sygnalizacji. Pierwsze z nich są wykorzystywane głównie w obszarze kreacji relacji inwestorskich oraz doboru instrumentów promocji. Natomiast drugie znajdują swoje zastosowanie w sferze komunikowania polityki kondycyjno-cenowej spółki.

---

¹²³ Mamcarz, K. (2012). *Inwestorski marketing-mix. Instrumenty sygnalizacji w komunikacji z inwestorami*. C.H. Beck, Warszawa, s. 50.

2. Istota i narzędzia komunikacji marketingowej spółek publicznych

Istota komunikacji marketingowej sprowadza się do systemu przekazywania informacji (treści symbolicznych) między przedsiębiorstwem (nadawcą) a jego otoczeniem (odbiorcami, interesariuszami)¹²⁴. Proces ten obejmuje sześć podstawowych elementów, tj.: uczestników komunikacji, przekaz (komunikat), kanał transmisji przekazu, szумы, sprzężenie zwrotne i kontekst komunikacji (rys. 3). Uczestnicy procesu komunikacji połączeni są wspólnotą interesów i potrzeb, która przyczynia się do jego zawiązania. W przypadku spółek publicznych oraz inwestorów, sferą wiążącą obie strony jest kapitał. Rynki finansowe oferują z jednej możliwość jego lokowania przez nabywców instrumentów finansowych, a następnie pomnażania (poprzez maksymalizację stóp zwrotu z zainwestowanego kapitału przy akceptowalnym poziomie ryzyka). Z drugiej zaś dają szanse emitentom na pozyskiwanie kapitału po jak najniższym koszcie. Mianem przekazu (komunikatu) określa się centralny element procesu komunikowania, obejmujący jego znaczenie (cele, zamiary i intencje nadawcy), wykorzystywane symbole (czyli semantyczne środki stylistyczne wykorzystywane podczas komunikacji), kodowanie i dekodowanie (przełożenie znaczeń na symbole i ich późniejsze rozszyfrowanie) oraz stosowane formy i organizację przekazu. Kanał przekazu stanowi sposób i środek dotarcia z komunikatem do odbiorcy. Szумы wskazują na możliwość wystąpienia różnicowanych zakłóceń w procesie komunikacji o charakterze semantycznym (rozumianych jako niewłaściwe wyrażenie przez nadawcę znaczenia przekazu za pomocą nieadekwatnego symbolu lub formy, co utrudnia percepcję i odbiór komunikatu przez adresata), wewnętrznym (są to zakłócenia leżące po stronie osobowościowych cech uczestników komunikacji) lub zewnętrznym (zakłócenia wynikające ze źródeł leżących po stronie otoczenia uczestników procesu komunikacji). Zakłócenia w procesie komunikacji spółki publicznej z inwestorami mogą wynikać m.in. z dużej ilości informacji dostarczanych interesariuszom podmiotów gospodarczych, którzy muszą dokonywać ich selekcji, a następnie

---

¹²⁴ Wiktor, J. (2013). *Komunikacja marketingowa: modele, struktury, formy przekazu*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 15.

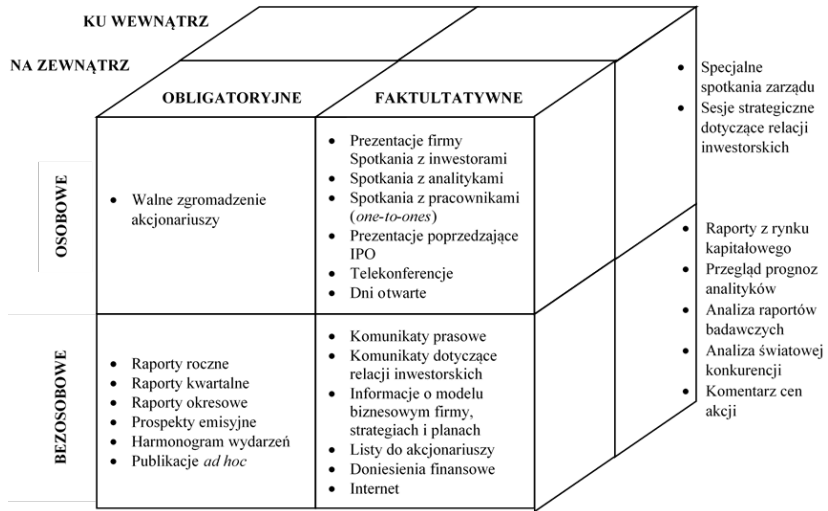
opierać swoje prognozy na wcześniej wybranych i przeanalizowanych komunikatach. Co więcej, w wielu przypadkach poprawny odbiór informacji warunkowany jest koniecznością posiadania odpowiedniej wiedzy dotyczącej funkcjonowania spółek na rynku kapitałowym. Potencjalne zakłócenia w komunikacji na linii spółka publiczna – inwestor mogą być również następstwem niskiej jakości raportowanych danych, wpływającej m.in. na ich niewielką użyteczność w wycenie i wyjaśnieniu kształtowania cen akcji na rynku kapitałowym. Występujące w modelu komunikacji marketingowej sprzężenie zwrotne odzwierciedla odpowiedź odbiorcy na przesłany komunikat. Może być ono sprowadzone choćby do efektów realizacji transakcji giełdowych po określonym komunikacie, które będą wpływać na kształtowanie kursu akcji danej spółki. Im wyższy będzie stopień efektywności informacyjnej rynku, tym szybciej nastąpi dopasowanie ceny akcji do zmieniającego się poziomu informacji¹²⁵. Kontekst komunikacyjny tworzy zaś zespół warunków społeczno-ekonomicznych, w jakich omawiana komunikacja się odbywa¹²⁶.

---

¹²⁵ Fama E. F. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. *The Journal of Finance*, 25(2), s. 383–417.

¹²⁶ Dobek-Ostrowska B. (2002). *Podstawy komunikowania społecznego*. Astrum, Wrocław, s. 15.

Rysunek 1. Klasyfikacja instrumentów komunikacji marketingowej spółek publicznych z inwestorami

Źródło: opracowanie własne na podst.: Achleitner P., Wichels D. (2003). *Management von Kapitalmarkterwartungen*. W: Ebel B., Hofer M.B. (eds.) *Investor Marketing*. Gabler Verlag, Wiesbaden.

Próbie usystematyzowania dostępnych instrumentów komunikacji marketingowej będących do dyspozycji spółek publicznych podjęli Achleitner i Wichels¹²⁷. Podzielili oni narzędzia komunikacji marketingowej ze względu na ich: obligatoryjny lub fakultatywny charakter, osobowy bądź bezosobowy wymiar, jak również zewnętrzne lub wewnętrzne ukierunkowanie z perspektywy organizacji (rys. 1). Dobór poszczególnych instrumentów powinien być dostosowany do profilu adresata przekazu. Poszczególne grupy inwestorów dywersyfikują się bowiem ze względu na oczekiwany stopień szczegółowości dostarczanych informacji, „profesjonalizm” przetwarzania obligatoryjnych i dobrowolnych ujawnień, posiadany zakres wiedzy o funkcjonowaniu rynków finansowych, lojalność, czy czasowy horyzont inwestowania.

¹²⁷ Achleitner P., Wichels D. (2003). *Management von Kapitalmarkterwartungen*. W: Ebel B., Hofer M.B. (eds.) *Investor Marketing*. Gabler Verlag, Wiesbaden, s. 61.

3. Scenariusze i zakres sprawozdawczej komunikacji zewnętrznej w spółkach publicznych

Choć najistotniejszą formą komunikacji między kadrami zarządzającą a inwestorami w dalszym ciągu stanowi sprawozdawczość finansowa, stanowiąca najważniejszy „produkt” systemu rachunkowości¹²⁸, w ostatnich latach dostrzega się rosnące znaczenie raportowania niefinansowego, podkreślającego szczególne powiązania między podmiotem gospodarczym a jego otoczeniem społecznym i środowiskowym. Zdaniem niektórych badaczy jednym z kierunków ewolucji współczesnej sprawozdawczości przedsiębiorstw będzie stopniowe odchodzenie od tradycyjnych form raportowania finansowego poprzez przekształcanie sprawozdań finansowych w sprawozdania biznesowe, kładące większy nacisk na aspekty pozaekonomiczne¹²⁹. Jeszcze przed wejściem w życie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSRD, ang. *Corporate Sustainability Reporting Directive*) do polskiej legislacji¹³⁰, w przypadku podmiotów sprawozdawczych notowanych na GPW w Warszawie można było mówić o zróżnicowanych koncepcjach raportowania niefinansowego, występujących pod takimi nazwami, jak¹³¹: raportowanie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), raportowanie ESG, raportowanie środowiskowe (ang. *environmental reporting*), raportowanie zrównoważonego rozwoju (ang. *sustainability reporting*), cele zrównoważonego rozwoju (ang. *sustainable development goals*) oraz raportowanie zintegrowane (ang. *integrated reporting*).

Trend związany z rozszerzaniem zakresu informacji niefinansowych przekazywanych na rynek był przy tym obserwowany w czterech sce-

¹²⁸ Gos W. (2014). Rachunkowość czy sprawozdawczość – głos w dyskusji. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 2(4), s. 29.

¹²⁹ Samelak J. (2013). *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań, 158-159.

¹³⁰ W przypadku Polski ustawę wdrażającą przepisy Dyrektywy CSRD do polskiego porządku prawnego opublikowano w Dzienniku Ustaw w dniu 17 grudnia 2024 r. (Dz.U.2024.1863). Stosowne regulacje weszły w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.

¹³¹ Ignatowski R., Sadowska B., Wójcik-Jurkiewicz, M. (2020). *Oblicza raportowania w perspektywie środowiskowej*. IOS Publicum, Katowice, s. 26.

nariuszach realizowanych ujawnień (rys. 2). Wszystkie one pozwalały na minimalizację konserwatywnych słabości rachunkowości finansowej, która nie odzwierciedla tego, w jaki sposób firma integruje się ze społeczeństwem i środowiskiem, w którym funkcjonuje.

Rysunek 2. Scenariusze raportowania finansowego i niefinansowego przez podmioty sprawozdawcze notowane na GPW w Warszawie

Raport roczny - elementy	Scenariusz pierwszy:
	Sprawozdanie finansowe
	Sprawozdanie z działalności
	Oświadczenie nt. informacji niefinansowych
	Scenariusz drugi:
	Sprawozdanie finansowe
	Sprawozdanie z działalności
	Scenariusz trzeci:
	Sprawozdanie finansowe
	Odrębny raport - sprawozdanie nt. informacji niefinansowych
	Scenariusz czwarty:
	Sprawozdanie finansowe
	Odrębny raport - raport odpowiedzialnego biznesu (lub analogiczny dokument o innej nazwie)

Źródło: opracowanie własne na podst.: Ignatowski R., Sadowska B., Wójcik-Jurkiewicz, M. (2020). *Oblicza raportowania w perspektywie środowiskowej*. IOS Publicum, Katowice, s. 30.

Raportowanie niefinansowe uwzględnia w swojej strukturze szereg pozycji, które nie są wprost uwzględniane w konwencjonalnych sprawozdaniach finansowych. Mają one swoje odzwierciedlenie zarówno w bilansie, jak i rachunku zysków i strat przedsiębiorstwa zaangażowanego w zielony biznes, społeczną odpowiedzialność biznesu czy zrównoważony rozwój. Najważniejsze z nich dotyczą¹³²:

- inwestycji społecznych i środowiskowych (inwestycji CSR) ujmowanych po stronie aktywów trwałych;

¹³² Ignatowski R., Sadowska B., Wójcik-Jurkiewicz, M. (2020). *Oblicza raportowania w perspektywie środowiskowej*. IOS Publicum, Katowice, s. 85-87.

- zobowiązań warunkowych w zakresie CSR oraz zobowiązań będących wynikiem odpowiedzialności podmiotu gospodarczego za szkody wyrządzone środowisku naturalnemu;
- nakładów na działalność filantropijną w zakresie programów CSR identyfikowanych jako odliczenie ich wartości od wartości kapitału własnego przedsiębiorstwa (w momencie, gdy są one pokrywane z zysków zatrzymanych lub bieżącego zysku netto);
- kosztów społecznych i środowiskowych, kosztów produkcji i innych kosztów operacyjnych integralnie powiązanych z implementacją CSR w przedsiębiorstwie, które są identyfikowane i rejestrowane w rachunku wyników.

4. Jakość raportowanych danych niefinansowych

Aby raportowane przez spółkę publiczną dane finansowe i pozafinansowe w sposób odpowiedni wypełniały swoją rolę, powinny one charakteryzować się określonymi właściwościami jakościowymi. Zarówno w sferze teoretycznej, jak i praktycznej podkreśla się, iż w wielu przypadkach komunikowane przez przedsiębiorstwo informacje mogły być przydatne, lecz ze względu na swoją niewiarygodność w sposobie prezentowania lub charakterze ich ujawnienie wprowadzało w błąd interesariuszy podmiotu gospodarczego.

Spółki publiczne notowane na GPW w Warszawie zobligowane są do sporządzania sprawozdań finansowych w oparciu o MSSF. Zgodnie z *Załoženiami koncepcyjnymi sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych* wyróżnia się dwie nadrzędne grupy właściwości opisujących raportowane informacje z perspektywy jakościowej. Należą do nich cechy jakościowe o fundamentalnym znaczeniu, do których zakwalifikowano: przydatność decyzyjną oraz wierną prezentację (wraz z dodatkowymi komponentami uzupełniającymi wspomniane cechy), a także cechy wzbogacające użyteczność raportowanych informacji (do których zaliczono: porównywalność, sprawdzalność, terminowość oraz zrozumiałość – zob. rys. 3).

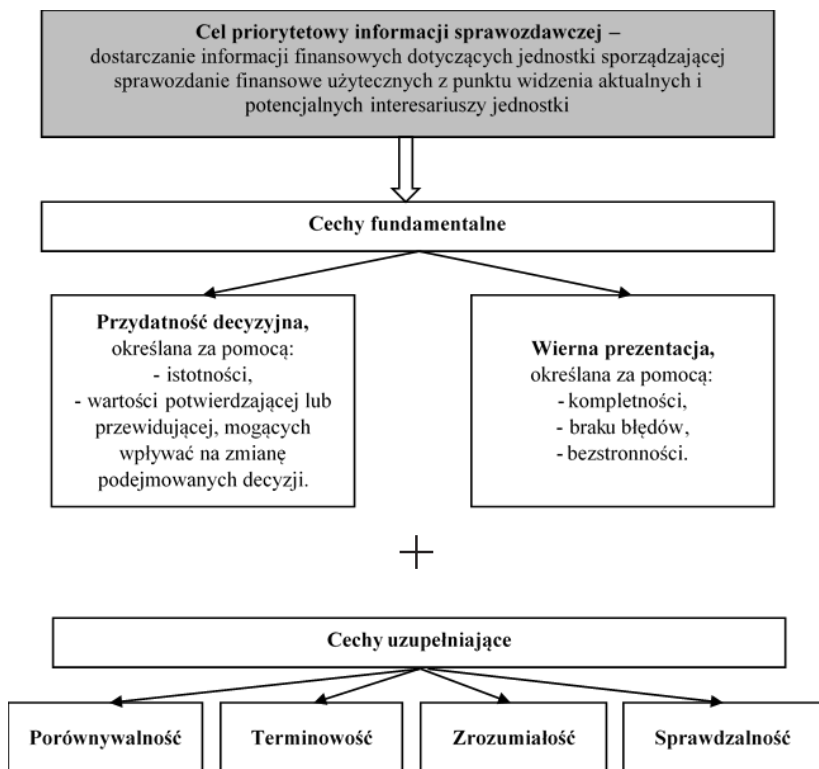
Warto podkreślić, że wspomniane kryteria jakościowe nie ograniczają się wyłącznie do danych dotyczących ekonomicznej płaszczyzny funkcjonowania spółek publicznych. Również ujawniane informa-

cje niefinansowe powinny wypełniać wszystkie cechy użytecznych komunikatów kierowanych do szerokiego grona interesariuszy. Co więcej, zdaniem Ignatowskiego i in. (2020), wachlarz atrybutów jakościowych przypisywanych informacjom niefinansowym powinien być poszerzony o trzy dodatkowe cechy przydatne w analizie i ocenie procesów decyzyjnych użytkowników tychże danych. Pierwszą z nich jest odpowiedzialność, która może być prowadzona do przedstawiania wszelkich ekonomicznych, społecznych i środowiskowych obowiązków przedsiębiorstwa, związanych z nimi kosztów i płynących korzyści. Druga wiąże się z koniecznością integracji informacji finansowych (księgowych) z danymi odnoszącymi się do społecznej i środowiskowej sfery działalności jednostki gospodarczej oraz dążeniem do ich kompleksowego ujawnienia w jednym pakiecie sprawozdawczym. Trzecia z kolei postuluje raportowanie zgodne z zasadą przejrzystości, czyli uczciwym, transparentnym i odpowiedzialnym komunikowaniu się z outsiderami, które nie przyczyni się do wprowadzania w błąd przy podejmowaniu decyzji gospodarczych i niegospodarczych¹³³.

---

¹³³ Ignatowski R., Sadowska B., Wójcik-Jurkiewicz, M. (2020). *Oblicza raportowania w perspektywie środowiskowej*. IOS Publicum, Katowice, s. 85.

Rysunek 3. Klasyfikacja cech jakościowych danych sprawozdawczych według MSSF

Źródło: opracowanie własne.

5. Zakończenie

Informacje sprawozdawcze spółek giełdowych odgrywają dwie kluczowe role w gospodarkach rynkowych¹³⁴. Pierwsza (określona mianem *ex-ante*) pozwala inwestorom i innym dawcom kapitału podejmować

¹³⁴ Leuz, C., Wysocki, P.D. (2016). The economics of disclosure and financial reporting regulation: Evidence and suggestions for future research. *Journal of Accounting Research*, 54(2), s. 525-622.

decyzje ekonomiczne przy ocenie potencjału zwrotu z możliwych inwestycji. Druga (*ex-post*) dostarcza użytkownikom sprawozdań finansowych niezbędnych informacji do projektowania mechanizmów ładu korporacyjnego i monitorowania skuteczności alokacji kapitału. W przypadku raportowania niefinansowego, informującego o aktywności podmiotu w obszarach związanych z ochroną środowiska, zasobami ludzkimi czy relacjami ze społecznościami autochtonicznymi, prym wiedzie ostatnia z wymienionych.

Należy pamiętać, że choć raportowanie niefinansowe ma co do zasady wspierać zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa i zwiększać jego transparentność, powinno ono odznaczać się odpowiednią jakością, która zapewni ich użyteczność dla szerokiego grona odbiorców oraz brak negatywnego efektu przeciążenia informacjami.

Bibliografia

- Achleitner P., Wichels D. (2003). *Management von Kapitalmarkterwartungen*. W: Ebel B., Hofer M.B. (eds.) *Investor Marketing*. Gabler Verlag, Wiesbaden.
- Dobek-Ostrowska B. (2002). *Podstawy komunikowania społecznego*. Astrum, Wrocław.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (Dz.U. UE L 322/15).
- Fama E. F. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. *The Journal of Finance*, 25(2).
- Gos, W. (2014). Rachunkowość czy sprawozdawczość – głos w dyskusji. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 2(4), 23-34.
- Ignatowski R., Sadowska B., Wójcik-Jurkiewicz, M. (2020). *Oblicza raportowania w perspektywie środowiskowej*. IOS Publicum, Katowice.
- Leuz, C., Wysocki, P.D. (2016). The economics of disclosure and financial reporting regulation: Evidence and suggestions for future research. *Journal of Accounting Research*, 54(2).
- Mamcarz K. (2012). *Inwestorski marketing-mix. Instrumenty sygnalizacji w komunikacji z inwestorami*. C.H. Beck, Warszawa.

- Samelak J. (2013). *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2024.1863).
- Wiktor J. (2013). *Komunikacja marketingowa: modele, struktury, formy przekazu*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Rozdział XI

Trójwymiarowa analiza relacji między ESG, rentownością i kształtowaniem wyników w spółkach publicznych

Dr Michał Comporek

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Rosnąca świadomość zagadnień dotyczących raportowania działań w zakresie środowiska, społeczeństwa oraz ładu korporacyjnego (ESG) w nowoczesnym biznesie znajduje odzwierciedlenie w postępującym zainteresowaniu inwestycjami zrównoważonymi, rozwojem funduszy ESG na rynkach globalnych oraz ogólnym postrzeganiu ESG jako okazji do kreacji wartości dla podmiotu gospodarczego i jego otoczenia¹³⁵. Jednakże, dotychczasowe badania nad związkami zachodzącymi między działalnością z zakresu ESG a wynikami finansowymi spółek publicznych okazują się być niekonkluzywne. Niektórzy badacze wykazują bowiem, że większa przejrzystość wokół spraw społecznych i środowiskowych zmniejsza ograniczenia kapitałowe podmiotu gospodarczego, a dzieje się to poprzez redukcję kosztów agencji i asymetrii informacyjnej¹³⁶. Wpływa ona również pozytywnie na osiągnięte stopy zwrotu z akcji i efektywność korporacyjną¹³⁷. Z kolei inni podkreślają

¹³⁵ Mikołajek-Gocejna M. (2024). The Relationship Between ESG Rating and Firm Value—Evidence from Companies Listed on Polish Capital Market in the WIG-ESG Index. *Central European Economic Journal*, 11(58), 141-158.

¹³⁶ Cheng B, Ioannis I., Serafeim G. (2013). Corporate Social Responsibility and Access to Finance. *Strategic Management Journal*, 35(1), 1-23.

¹³⁷ Chouaibi S., Rossi M., Siggia D., Chouaibi J. (2022). Exploring the Moderating Role of Social and Ethical Practices in the Relationship between Environmental Disclosure and Financial Performance: Evidence from ESG Companies. *Sustainability*, 14(1), 209.

negatywny wpływ wyników ESG na generowane wolne przepływy pieniężne (oraz akcentują możliwości nieefektywnej alokacji kapitału poprzez inwestowanie w działania ESG¹³⁸. Jak zauważa Mikołajek-Gocejna (2024), niejednoznaczność wyników empirycznych wynika z braku spójnej interpretacji wyników ESG i metodologii ich szacowania oraz wykorzystania zróżnicowanych źródeł i standardów raportowania do oceny zakresu działań ESG¹³⁹.

Jednocześnie, jak już wskazano w poprzednich rozdziałach monografii, istotną cechą rynku kapitałowego jest obowiązek raportowania wysokiej jakości danych finansowych i niefinansowych. Praktyka gospodarcza pokazuje jednak, że kadra kierownicza ma tendencję do ich celowego kształtowania prezentowanych w sprawozdaniu finansowym wielkości ekonomicznych, aby spełnić oczekiwania interesariuszy lub osiągnąć prywatne korzyści¹⁴⁰. Zjawisko to, określane mianem *earnings management*, pojawia się w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorstw. Zasadniczym pytaniem pozostaje jednak, czy spółki publiczne cechujące się ponadprzeciętnym stopniem ujawnień niefinansowych mogą być postrzegane jako jednostki charakteryzujące się wyższą jakością danych sprawozdawczych i jednocześnie mniejszym skalą intencjonalnego kształtowania wynikiem finansowym?

2. Dokonania w ramach ESG a rentowność spółek publicznych

Dotychczasowe badania nad związkami między rentownością spółek publicznych a ich dokonaniem w aspekcie ESG pozwalają na wyróżnienie analiz opisujących jednoznacznie pozytywne bądź też mieszane powiązania między rozważanymi kategoriami. Zhao i in. (2018), opie-

¹³⁸ Haans R.F.J., Pieters C., He Z.L. (2016). Thinking About U: Theorizing and Testing U- and Inverted U-Shaped Relationships in Strategy Research. *Strategic Management Journal*, 37(7), 1177-1195.

¹³⁹ Mikołajek-Gocejna M. (2024). The Relationship Between ESG Rating and Firm Value—Evidence from Companies Listed on Polish Capital Market in the WIG-ESG Index. *Central European Economic Journal*, 11(58), 141-158.

¹⁴⁰ Bachtijeva D., Tamulevičienė, D. (2022). Comparing earnings management and creative accounting. A general review. *The Theoretical Journal of Accounting*, 46(2), 115-135.

rając się na 20 dużych giełdowych spółkach energetycznych w Chinach, odkryli, że wyniki ESG znacząco i pozytywnie wpływają na wskaźnik zwrotu z zaangażowanego kapitału (ROCE)¹⁴¹. Dalal i Thaker (2019) znaleźli potwierdzenie dotyczące pozytywnych relacji między wynikami ESG a wskaźnikiem zwrotu z aktywów (ROA) wśród 65 indyjskich firm notowanych w bazie ESG NSE 100¹⁴². Stosując zdywersyfikowane podejścia metodologiczne, Hamdi i in. (2022) wykazali, że wpływ opóźnionych wskaźników ROA i ROE na wyniki ESG w spółkach amerykańskich jest zawsze pozytywny i statystycznie istotny¹⁴³. Siwec i Karkowska (2024) udowodniły istnienie pozytywnego związku między oceną praktyk ESG a wskaźnikami ROA na przykładzie 48 spółek akcyjnych działających w regionie Europy Środkowo-Wschodniej¹⁴⁴. Kouzez i in. (2024) udokumentowali, że większe zaangażowanie menadżerów w działania ESG mogą przyczynić się do lepszych wyników finansowych europejskich instytucji finansowych. Jednakże, spostrzeżenie to dotyczy wyłącznie banków będących własnością kapitału zagranicznego, które postrzegają inwestycje ESG jako narzędzie do osiągnięcia legitymacji na rynkach obcych i wzmocnienia swojej reputacji¹⁴⁵. Z kolei Bui i in. (2024) przedstawili podobne wnioski względem wietnamskich banków komercyjnych. Na podstawie metodologii Fair Finance Guide wykazali oni pozytywne skutki ogólnej polityki ESG oraz ujawnień dotyczących środowiska i ładu korporacyjnego na kształtowanie wskaźników ROE w tychże instytucjach w latach 2018–2022¹⁴⁶.

¹⁴¹ Zhao C., Guo Y., Yuan J., Wu M., Li D., Zhou Y., Kang J. (2018). ESG and Corporate Financial Performance: Empirical Evidence from China's Listed Power Generation Companies. *Sustainability*, 10(8), 2607.

¹⁴² Dalal K.K., Thaker N. (2019). ESG and Corporate Financial Performance: A Panel Study of Indian Companies. *Journal of Corporate Governance*, 18, 44-59.

¹⁴³ Hamdi K., Guenich H., Ben Saada M. (2022). Does corporate financial performance promote ESG: Evidence from US firms. *Cogent Business & Management*, 9(1), 2154053.

¹⁴⁴ Siwec K., Karkowska R. (2024). Relationship between ESG and Financial Performance of Companies in the Central and Eastern European Region. *Central European Economic Journal*, 11(58), 178-199.

¹⁴⁵ Kouzez M., Lee J.-Y., Leroux J. (2024). Investment in ESG activities and bank performance: does bank ownership matter?. *International Journal of Business Governance and Ethics*, 18(4/5), 357-374.

¹⁴⁶ Bui T.T.L., Anh T.T.L., Hoang T. (2024). ESG disclosure and financial performance: Empirical study of Vietnamese commercial banks. *Banks and Bank Systems*, 19(1), 208-220.

Z drugiej zaś strony Nollet i in. (2016), którzy skupili swoją uwagę na amerykańskich 500 spółkach o dużej kapitalizacji, zasugerowali brak istotnych zależności między dokonaniem społecznym przedsiębiorstwa a osiąganymi wskaźnikami ROA i ROC¹⁴⁷. Saha i Khan (2024) podkreślili, że zakres działań w ramach ESG ma generalnie ujemny wpływ na wskaźniki ROA i ROE w firmach nordyckich. Udokumentowali oni jednocześnie, że poziom rozwoju kraju i branży wpływa na relacje między powyższymi zmiennymi. Przykładowo, związek między wynikiem ESG a ROE w firmach telekomunikacyjnych, energetycznych i użyteczności publicznej był istotnie negatywny, podczas gdy w przypadku firm z sektora opieki zdrowotnej i materiałów podstawowych – istotnie pozytywny¹⁴⁸. Xie i in. (2019) wykazali, że wpływ wyników ESG na rentowność firm z 74 krajów zależy od zakresu dokonywanych ujawnień niefinansowych. Umiarkowany poziom ujawnień dotyczących ESG ma znaczący i pozytywny wpływ na efektywność finansową przedsiębiorstwa, w przeciwieństwie do wysokiego lub niskiego poziomu tychże ujawnień¹⁴⁹. Wreszcie Yuan i in. (2022) udowodnili, że przyjęcie dobrych standardów ESG stanowi znaczny koszt dla banków, zmniejszając ich rentowność. Zasugerowali również, że wdrożenie działań ESG może poprawić wyniki finansowe instytucji kredytowych jedynie w perspektywie długoterminowej¹⁵⁰.

3. ESG a kształtowanie wyniku finansowego

Kształtowanie wyniku finansowego może być sprowadzone do implementacji działań nakierowanych na osiągnięcie z góry określonego

---

¹⁴⁷ Nollet J., Filis G., Mitrokostas E. (2016). Corporate Social Responsibility and Financial Performance: A Non-Linear and Disaggregated Approach. *Economic Modelling*, 52, 400–407.

¹⁴⁸ Saha A.K., Khan I. (2024). Sustainable prosperity: unravelling the Nordic nexus of ESG, financial performance, and corporate governance. *European Business Review*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.

¹⁴⁹ Xie J., Wataru N., Michiyuki Y., Hidemichi F., Shunsuke M. (2019). Do Environmental, Social, and Governance Activities Improve Corporate Financial Performance?. *Business Strategy and the Environment*, 28, 286–300.

¹⁵⁰ Yuan X., Li Z., Xu J., Shang L. (2022). ESG disclosure and corporate financial irregularities: Evidence from Chinese listed firms. *Journal of Cleaner Production*, 332, 129992.

celu ekonomicznego, który może być wyznaczony przez zarząd, może stanowić prognozę sporządzoną przez analityków lub odzwierciedlać wartość spójną z wygładzonym, długofalowym i zrównoważonym strumieniem zysków¹⁵¹. Fields i in. (2001) dodają, że procesy kształtowania mają miejsce w momencie, gdy menedżerowie zarządzają ujawnieniami dotyczącymi wielkości sprawozdawczych z ograniczeniami lub bez ograniczeń, przy czym działania te mogą być nakierowane na poprawę wartości informacyjnej wyniku z myślą o maksymalizacji wartości podmiotu, bądź też na maksymalizację funkcji użyteczności kierownictwa¹⁵².

W przyjętej klasyfikacji procesów kształtowania wyników zgodnie z kryterium charakteru ich oddziaływania na poziom zysku (straty) w przedsiębiorstwie, wydzielić można działania prowadzące do intencjonalnego zaniżania wyniku (utożsamiane z konserwatywnym rachunkowym), świadomego zawyżania wyniku (określane mianem praktyk agresywnych), jak również nie wpływające w ostatecznym rozrachunku na wynik (działania neutralne, bez intencji kreowania dodatkowych korekt wyniku). Zdaniem Beneisha (2001), głównymi motywami skłaniającymi zarząd ku zawyżaniu wyniku memoriałowego są: kontrakty menedżerskie, realizowane lub planowane do zawarcia umowy kredytowe, emisja papierów wartościowych przedsiębiorstwa na rynku kapitałowym oraz transakcje papierami wartościowymi przedsiębiorstwa z wykorzystaniem informacji pochodzących z wnętrza firmy (tzw. *insider trading*, w którym osoby posiadające dane poufne wykorzystują asymetrię informacji w celu realizacji zysków związanych z obrotem papierami wartościowymi powiązanymi ze spółką). Natomiast do dominujących czynników zachęcających ku obniżaniu wyniku finansowego zdaniem Beneisha należą zbliżające się negocjacje z przedstawicielami związków zawodowych oraz planowane wykupy menedżerskie (czyli operacje, w wyniku których kadra zarządzająca przejmuje kontrolę nad spółką, wykupując jej udziały i/lub aktywa)¹⁵³. Literatura przedmiotu

---

¹⁵¹ Mulford C.W., Comiskey E.E. (2002). *The financial numbers game: Detecting creative accounting practices*. Wiley, New York.

¹⁵² Fields T.D., Lys T.Z., Vincent L. (2001). Empirical research on accounting choice. *Journal of Accounting and Economics*, 31, 255-307.

¹⁵³ Beneish M D. (2001). Earnings management: a perspective. *Managerial Finance*, 27(12), 3-17.

wskazuje również, że czynniki skłaniające ku manipulacjom wynikiem finansowym mogą wynikać z cech indywidualnych członków zarządu oraz środowiska kontekstowego organizacji.

W praktyce gospodarczej wyróżnić można zdywersyfikowane rodzaje metod kształtowania wyniku finansowego w podmiotach sprawozdawczych. Najbardziej ogólny podział pozwala na ich sklasyfikowanie w obrębie trzech grup, wydzielając: manipulacje typu memoriałowego (ang. *accrual-based earnings management*), manipulacje typu realnego (ang. *real earnings management*) oraz manipulacje poprzez reklasyfikację kosztów z części operacyjnej do części dotyczącej pozycji nadzwyczajnych w rachunku zysków i strat (ang. *classification shifting*). Należy od razu zasygnalizować, że ostatni wymieniony sposób oddziaływania na wynik finansowy jest już w zasadzie niepraktykowany, bowiem w układzie rachunku zysków i strat sporządzanym przez jednostki inne niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe nastąpiło przesunięcie kategorii zysków i strat nadzwyczajnych do pozostałych przychodów lub kosztów operacyjnych.

Kształtowanie wyniku typu rachunkowego sprowadza się do wykorzystywania elastyczności i uznaniowości w sprawozdawczości finansowej i interpretowaniu przepisów prawa bilansowego. W tym przypadku określony zbiór instrumentów i narzędzi wpływania na wynik finansowy jest wykorzystywany zarówno zgodnie z przyjętymi zasadami, jak i szacunkami w rachunkowości. Natomiast kształtowanie wyniku typu realnego opiera się na czasowej koordynacji i strukturalizacji operacji biznesowych, która daje możliwość ich uprzedniego „projektowania”, aby zawniczasu uwzględniać ujęcie skutków transakcji w księgach rachunkowych. Jak zauważa Roychowdhury (2006), praktyki rzeczowego zarządzania wynikiem finansowym znajdują swoje odzwierciedlenie w odchodzeniu od regularnych i typowych praktyk podejmowanych w ramach prowadzonej działalności podstawowej przedsiębiorstwa, zaś główną motywacją skłaniającą menedżerów do ich implementacji jest próba przekonania interesariuszy jednostki, iż cele finansowe zostały osiągnięte w toku zwykłych operacji gospodarczych¹⁵⁴.

---

¹⁵⁴ Roychowdhury S. (2006). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42, 335–370.

W literaturze przedmiotu notuje się wyraźną lukę badawczą dotyczącą oceny związków między dokonaniem przedsiębiorstwa w aspekcie ESG a kształtowaniem wyniku memoriałowego. W jednej z nielicznych analiz empirycznych udowodniono, że procesy kształtowania wyniku finansowego typu rachunkowego odgrywają statystycznie istotną „moderacyjną” rolę w ocenie związków między dokonaniem z zakresu ESG a rentownością spółek publicznych¹⁵⁵. W generalnym ujęciu przyjmuje się, że implementacja polityki dobrowolnych ujawnień w ramach ESG powinna ograniczać asymetrię informacji i korzyści informacyjne menedżerów¹⁵⁶. Z drugiej strony, jak wskazują Borralho i in. (2022), menedżerowie koncentrujący się na działaniach ESG charakteryzują się wysoką etyką, tak więc powinni oni unikać angażowania się w praktyki manipulujące poziomem raportowanych zysków (strat)¹⁵⁷.

4. Rentowność a kształtowanie wyniku finansowego w spółkach giełdowych

Analizy dotyczące związków między rentownością przedsiębiorstwa a zakresem kształtowania wyniku finansowego wpisują się w nurt badań nakierowanych na uchwycenie parametrów specyficznych dla firm, które determinują skalę manipulacji zyskami w podmiotach sprawozdawczych. Hanum i in. (2023), opierając się na próbie badawczej uwzględniającej spółki publiczne z Indonezji, wykazali fakt występowania statystycznie dodatnich relacji między rachunkowym kształtowaniem wyników a otrzymanymi wartościami współczynników ROE i EPS. Z drugiej zaś strony nie udokumentowali związków między skalą manipulacji wynikiem finansowym a wskaźnikami marż zysku netto

¹⁵⁵ Comporek M. (2024). ESG scores, earnings management and financial performance: evidence from Poland. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(58), 185–198.

¹⁵⁶ Healy P.N., Palepu K. G. (2001). Information Asymmetry, Corporate Disclosure, and the Capital Markets: A Review of the Empirical Disclosure Literature. *Journal of Accounting & Economic*, 31, 405-440.

¹⁵⁷ Borralho J.M., Hernández-Linares R., Gallardo-Vázquez D., Paiva I. (2022). Environmental, social and governance disclosure's impacts on earnings management: Family versus non-family firms. *Journal of Cleaner Production*, 379, 134603.

i ROA¹⁵⁸. Rahman i Iskandar (2021) odkryli, że rentowność przedsiębiorstwa opisywana współczynnikiem ROA nie wpływa na zakres działań związanych z zarządzaniem zyskiem (stratą) typu memoriałowego. Wyjaśniają to jednocześnie na dwa sposoby: po pierwsze, ze względu znaczącą liczbę organów regulacyjnych nadzorujących dysfunkcyjne działania, spółki publiczne są ostrożne w kwestii manipulacji wynikami finansowymi. Po drugie, wielu inwestorów może ignorować informacje o wskaźnikach ROA podczas podejmowania decyzji o alokacji kapitału¹⁵⁹. Kallunki i Martikainen (2003) potwierdzili, że praktyki zarządzania zyskami są negatywnie powiązane z przyszlą rentownością fińskich firm. Odkryli oni również, że wartości opóźnionych w czasie wskaźników dyskrecjonalnych różnic memoriałowych, przedstawiających zakres zarządzania wynikami w okresie poprzedzającym analizę, mogą być postrzegane jako istotne źródło progresywnych informacji o rentowności danej¹⁶⁰. Wreszcie Yamaguchi (2020) w swoich badaniach udowodnił, że japońskie spółki postrzegają średnią rentowność branży jako ważny punkt odniesienia i mają tendencję do wykorzystywania działań związanych z zarządzaniem zyskami w celu osiągnięcia stałego poziomu rentowności, bliskiego punktom referencyjnym. Jednocześnie pozytywny związek między kształtowaniem wyniku typu rachunkowego a rentownością jednostki jest silniejszy w bardziej konkurencyjnych sektorach gospodarki¹⁶¹.

5. Zakończenie

Decyzje inwestorów, nakierowane na efektywną alokacji kapitału na rynku, są podejmowane na podstawie informacji pochodzących

¹⁵⁸ Hanum N., Wardhan, D.K., Utami R.A.B. (2024). The Effect Of Financial Distress And Profitability On Earning Management. *Tax Accounting Applied Journal*, 2(2), 26-35.

¹⁵⁹ Rahmah E.D.D., Iskandar Y. (2021). The Effect of Profitability and Financial Risk on Earning Management of Mobile Telecommunication Operators That Registered in Indonesia Stock Exchange Period 2015 – 2018. *Nusantara Science and Technology Proceedings*, 4(4), 362-368.

¹⁶⁰ Kallunki J-P., Martikainen M. (2003). *European Accounting Review*, 12(2), 311-325.

¹⁶¹ Yamaguchi T. (2020). Earnings management to achieve industry-average profitability in Japan. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 29(2), 402–431.

z różnych źródeł. Jednak w odpowiedzi na globalne potrzeby informacyjne interesariuszy, spółki publiczne coraz częściej decydują się na ujawnienia niefinansowe, które koncentrują się na ich przyszłościowych perspektywach. Inicjatywy sprawozdawcze stojące za akronimem ESG pozwalają spółkom publicznym zwiększyć swoją atrakcyjność dla inwestorów, wzmocnić zaufanie interesariuszy, poprawić relacje z organami regulacyjnymi i stymulować konstruktywne zmiany w zarządzaniu kwestiami środowiskowymi, społecznymi i ładu korporacyjnego. Jak wskazuje większość dotychczasowych badań, pozytywnie wpływają one również na rentowność podmiotów sprawozdawczych oraz jakość raportowanych wyników finansowych.

Bibliografia

- Bachtijeva D., Tamulevičienė, D. (2022). Comparing earnings management and creative accounting. A general review. *The Theoretical Journal of Accounting*, 46(2), 115-135.
- Beneish M D. (2001). Earnings management: a perspective. *Managerial Finance*, 27(12), 3-17.
- Borrallho J.M., Hernández-Linares R., Gallardo-Vázquez D., Paiva I. (2022). Environmental, social and governance disclosure's impacts on earnings management: Family versus non-family firms. *Journal of Cleaner Production*, 379, 134603.
- Bui T.T.L., Anh T.T.L., Hoang T. (2024). ESG disclosure and financial performance: Empirical study of Vietnamese commercial banks. *Banks and Bank Systems*, 19(1), 208-220.
- Cheng B, Ioannis I., Serafeim G. (2013). Corporate Social Responsibility and Access to Finance. *Strategic Management Journal*, 35(1), 1-23.
- Chouaibi S., Rossi M., Siggia D., Chouaibi J. (2022). Exploring the Moderating Role of Social and Ethical Practices in the Relationship between Environmental Disclosure and Financial Performance: Evidence from ESG Companies. *Sustainability*, 14(1), 209.
- Comporek M. (2024). ESG scores, earnings management and financial performance: evidence from Poland. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(58), 185–198.
- Dalal K.K., Thaker N. (2019). ESG and Corporate Financial Performance: A Panel Study of Indian Companies. *Journal of Corporate Governance*, 18, 44–59.

- Fields T.D., Lys T.Z., Vincent L. (2001). Empirical research on accounting choice. *Journal of Accounting and Economics*, 31, 255-307.
- Haans R.F.J., Pieters C., He Z.L. (2016). Thinking About U: Theorizing and Testing U- and Inverted U-Shaped Relationships in Strategy Research. *Strategic Management Journal*, 37(7), 1177–1195.
- Hamdi K., Guenich H., Ben Saada M. (2022). Does corporate financial performance promote ESG: Evidence from US firms. *Cogent Business & Management*, 9(1), 2154053.
- Hanum N., Wardhani D.K., Utami, R.A.B. (2024). The Effect Of Financial Distress And Profitability On Earning Management. *Tax Accounting Applied Journal*, 2(2), 26-35.
- Healy P.N., Palepu K. G. (2001). Information Asymmetry, Corporate Disclosure, and the Capital Markets: A Review of the Empirical Disclosure Literature. *Journal of Accounting & Economic*, 31, 405-440.
- Kallunki J-P., Martikainen M. (2003). European Accounting Review, 12(2), 311-325.
- Kouzev M., Lee J.-Y., Leroux J. (2024). Investment in ESG activities and bank performance: does bank ownership matter?. *International Journal of Business Governance and Ethics*, 18(4/5), 357-374.
- Mikołajek-Gocejna M. (2024). The Relationship Between ESG Rating and Firm Value—Evidence from Companies Listed on Polish Capital Market in the WIG-ESG Index. *Central European Economic Journal*, 11(58), 141-158.
- Mulford C.W., Comiskey E.E. (2002). *The financial numbers game: Detecting creative accounting practices*. Wiley, New York.
- Nollet J., Filis G., Mitrokostas E. (2016). Corporate Social Responsibility and Financial Performance: A Non-Linear and Disaggregated Approach. *Economic Modelling*, 52, 400–407.
- Rahmah E.D.D., Iskandar Y. (2021). The Effect of Profitability and Financial Risk on Earning Management of Mobile Telecommunication Operators That Registered in Indonesia Stock Exchange Period 2015 – 2018. *Nusantara Science and Technology Proceedings*, 4(4), 362-368.
- Roychowdhury S. (2006). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42, 335–370.
- Saha A.K., Khan I. (2024). Sustainable prosperity: unravelling the Nordic nexus of ESG, financial performance, and corporate governance. *European Business Review*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.
- Siwec K., Karkowska R. (2024). Relationship between ESG and Financial Performance of Companies in the Central and Eastern European Region. *Central European Economic Journal*, 11(58), 178-199.

- Xie J., Wataru N., Michiyuki Y., Hidemichi F., Shunsuke M. (2019). Do Environmental, Social, and Governance Activities Improve Corporate Financial Performance?. *Business Strategy and the Environment*, 28, 286–300.
- Yamaguchi T. (2020). Earnings management to achieve industry-average profitability in Japan. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 29(2), 402–431.
- Yuan X., Li Z., Xu J., Shang L. (2022). ESG disclosure and corporate financial irregularities: Evidence from Chinese listed firms. *Journal of Cleaner Production*, 332, 129992.
- Zhao C., Guo Y., Yuan J., Wu M., Li D., Zhou Y., Kang J. (2018). ESG and Corporate Financial Performance: Empirical Evidence from China's Listed Power Generation Companies. *Sustainability*. 10(8), 2607.

Rozdział XII

Pozycja kredytowa przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce w latach 2017-2023

Dr Marzena Papiernik-Wojdera

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Kredyt handlowy jest stałym elementem praktyki gospodarczej przedsiębiorstw, popularnym instrumentem walki konkurencyjnej, mającym bezpośredni wpływ na rynkowe i finansowe rezultaty działalności podmiotów gospodarczych. Przedsiębiorstwa wykorzystują kredyt kupiecki zarówno jako instrument wspierania sprzedaży, jak i źródło finansowania własnej działalności. Analiza zarządzania kredytem kupieckim dotyczy zatem zarówno sprzedaży na warunkach kredytu handlowego, jak i zakupów dokonywanych z wykorzystaniem tego typu kredytu. W analizie tej można wykorzystać wskaźniki pozycji kredytowej w ujęciu statycznym i dynamicznym. Badanie może być przeprowadzone dla konkretnych podmiotów gospodarczych, jak również w przekroju sektorów.

Na pozycję kredytową przedsiębiorstw mają wpływ różnorodne czynniki o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym. Spośród czynników drugiej grupy duże znaczenie miała ostatnio pandemia COVID-19. Sektor TSL doświadczył skutków tej pandemii w szczególności sposób.

Niniejszy rozdział zawiera omówienie miejsca i roli kredytu handlowego w działalności współczesnych przedsiębiorstw wraz z prezentacją zmian pozycji kredytowej przedsiębiorstw sektora logistyki w Polsce w latach 2017-2023. Szczególną uwagę zwrócono na okres pandemii COVID-19. Analizą objęte zostały dane finansowe przedsiębiorstw sekcji H: Transport i gospodarka magazynowa za lata 2017-2023. Dane te pochodzą z Banku Danych Lokalnych.

2. Kredyt handlowy w działalności współczesnych przedsiębiorstw – ocena pozycji kredytowej

Kredyt kupiecki (handlowy) jest stałym elementem relacji pomiędzy przedsiębiorstwami. Stanowi on umowę pomiędzy sprzedawcą a kupującym, umożliwiającą wymianę towaru z odroczonym terminem płatności¹⁶². Kredyt kupiecki jest zatem krótkoterminowym narzędziem zarządzania środkami pieniężnymi, w przypadku którego przedsiębiorstwo może równocześnie występować jako dostawca i odbiorca tego typu kredytu¹⁶³. Efektem jego udzielenia są należności z tytułu dostaw i usług (należności handlowe), zaś rezultatem wykorzystania kredytu handlowego są zobowiązania z tytułu dostaw i usług (zobowiązania handlowe). Skutki udzielonego i wykorzystanego kredytu handlowego mają zatem odzwierciedlenie w majątku przedsiębiorstwa oraz w źródłach jego finansowania.

Istnieje kilka, wzajemnie niewykluczających się, teorii wskazujących na cztery główne motywy wykorzystania kredytu kupieckiego: motyw finansowy, element strategii konkurencyjnej, redukcja kosztów transakcyjnych oraz kontrola jakości/sygnalizacja¹⁶⁴. Poza tym w badaniach zwraca się uwagę na pozafinansowe aspekty dotyczące oferowania i wykorzystania kredytu handlowego, odnoszące się między innymi do czynników kulturowych¹⁶⁵ czy zdolności menedżerskich kadry zarządzającej¹⁶⁶.

W literaturze podkreśla się, że cechą charakterystyczną kredytu handlowego, skutkującą jego dużą popularnością w praktyce gospodarczej, jest dostępność i wygoda¹⁶⁷. Przy zaciąganiu kredytu kupieckiego nie ma tylu wymogów formalnych, co w przypadku źródeł pozyskiwanych na rynku finansowym, zabezpieczenia są wymagane rzadko,

¹⁶² Martinez-Sola C., García-Teruel P. J., Martínez-Solano, P. (2012). Corporate cash holding and firm value. *Applied Economics*, 45(2), 161- 170.

¹⁶³ Kumar N., Shrivastav A., Kumar P., Bhatt M.I. (2021). An analysis of trade credit behaviour of Indian firms. *South Asia Economic Journal* 22(1), 132 –154.

¹⁶⁴ Ciżkowicz-Pękała M. (2017). Trade credit: A benefit to get, a “must” to give? Motives behind trade credit use in Poland. *Financial Internet Quarterly*, 14, 55–56.

¹⁶⁵ Ziętek-Kwaśniewska K. (2023). Cultural aspect of the use of trade credit. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie*, Z. nr 182, 695-711.

¹⁶⁶ James H., L., Ngo T., Wang H. (2023). The impact of more able managers on corporate trade credit. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, vol. 40.

¹⁶⁷ Kumar N., Shrivastav A., Kumar P., Bhatt M.I. (2021)., op. cit.

zazwyczaj przy rozpoczęciu współpracy, a finansowanie jest „niemal automatyczne”¹⁶⁸. Pozostałe pozytywne aspekty kredytu kupieckiego zostały opisane w tabeli 1.

Kredyt handlowy ma szereg walorów, jednak jego udzielanie w nierozważny sposób, tj. w nadmiernej kwocie, na zbyt długie okresy, odbiorcom o niskiej wiarygodności, bez zabezpieczeń itp., może rodzić negatywne skutki w postaci przyrostu kosztów kredytowania klientów, ryzyka generowania należności przeterminowanych i nieściągalnych¹⁶⁹.

Z drugiej strony korzystanie z kredytu handlowego w nadmiernej skali może prowadzić do problemów z terminowym regulowaniem zobowiązań, utratą reputacji wśród kontrahentów i problemami z uzyskaniem kredytu w przyszłości.

Tabela 1. Pozytywne aspekty kredytu kupieckiego

Dla dostawcy	Dla odbiorcy
<ol style="list-style-type: none"> 1. Korzyści finansowe i marketingowe; udzielając kredytów handlowych, odbiorcy uzyskują ceną prolongatę terminu uregulowania płatności, co przyciąga nowych odbiorców i jednocześnie zachęca dotychczasowych do składania kolejnych zamówień. 2. Prowadząc odpowiednią politykę oferującą szeroką skalę upustów i terminów płatności, przedsiębiorstwo stymuluje zwiększony popyt na swoje towary bez konieczności znaczącej redukcji ceny dla dotychczasowych klientów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Korzystanie z kredytu kupieckiego umożliwia firmie racjonalne kształtowanie własnej struktury kapitałowej. 2. Przedsiębiorstwo może obracać towarem bez angażowania własnych środków. Oznacza to możliwość uzyskiwania dodatkowych dochodów. 3. Korzystanie z kredytu kupieckiego może być pozytywnym sygnałem dla banku o zdolności do spłaty długu.

¹⁶⁸ Cieślak M., Kubiak J. (2020). *Należności i zobowiązania handlowe w rachunkowości i finansach*. Wydawnictwo Rys, Poznań, s. 76.

¹⁶⁹ Muława M. (2017). Zarządzanie kredytem kupieckim na przykładzie wybranych spółek akcyjnych notowanych na GPW. *Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów SGH*, z. 156, s. 161.

Dla dostawcy	Dla odbiorcy
<p>3. Prowadząc odpowiednią politykę wobec kontrahentów, przedsiębiorstwo uzyskuje pełniejszy dostęp do informacji na temat ich kondycji finansowej, ma zatem szanse skuteczniej monitorować należności i wywierać nacisk na ich zwrot.</p> <p>4. W sytuacji, gdy przedsiębiorstwo oferuje towary o sezonowym charakterze, może -zachęcając kredytem handlowym – wcześniej sprzedać towar i obniżyć w ten sposób koszty magazynowania.</p> <p>5. Naturalnym zabezpieczeniem kredytu handlowego są dobra, które stanowią przedmiot umowy. W przypadku opóźnień w płatnościach, dostawca może przejąć towary i upłynnić je, wykorzystując własną sieć dystrybucji.</p> <p>6. Możliwość lepszego planowania płynności finansowej.</p> <p>7. Redukcja najmniej płynnych aktywów.</p>	<p>4. Skorzystanie z tego kredytu nie wymaga trudnej i długotrwałej procedury towarzyszącej ocenie wniosku kredytowego przez bank. Jest to nader istotne dla małych firm, w przypadku których niski poziom kapitałów oraz niewystarczające zyski oznaczają negatywną decyzję banku, dotyczącą wsparcia finansowego.</p>

Źródło: Grzywacz J. (2023). Kredyt kupiecki a płynność finansowa przedsiębiorstwa. *Nauki Ekonomiczne*, 37(3), s. 46-47.

Wskaźnikiem pozwalającym w ujęciu względnym określić znaczenie kredytu kupieckiego w przedsiębiorstwie jest wskaźnik pozycji kredytowej. Jest to relacja należności z tytułu dostaw i usług do zobowiązań z tytułu dostaw i usług¹⁷⁰.

W zależności od wartości tego wskaźnika można wyróżnić dwie zasadnicze formy pozycji kredytowej:

- jeżeli wskaźnik pozycji kredytowej jest mniejszy od jedności, wówczas mamy do czynienia z pozycją odbiorcy kredytu kupieckiego,
- jeżeli wskaźnik pozycji kredytowej jest większy od jedności, wówczas mamy do czynienia z pozycją dostawcy kredytu kupieckiego.

W literaturze zazwyczaj prezentowane jest statyczne podejście do ustalania pozycji kredytowej przedsiębiorstwa, bazujące na kwotach należności i zobowiązań handlowych¹⁷¹. Ukazuje ono wielkość kredytu handlowego udzielonego w relacji do kredytu handlowego wykorzystanego przez przedsiębiorstwo według stanu na dany dzień.

Cennym źródłem informacji, uzupełniających ocenę sytuacji kredytowej przedsiębiorstwa, jest wskaźnik pozycji kredytowej w ujęciu dynamicznym, który w literaturze występujący również pod nazwą wskaźnika polityki kredytowej¹⁷². Jest on obliczany jako relacja cyklu spływu należności handlowych (okresu płatności przez odbiorców) do cyklu spłaty zobowiązań handlowych (okresu płatności dostawcom). Wskaźnik ten pozwala określić relacje między średnim okresem kredytowania odbiorców i średnim okresem wykorzystania kredytu od dostawców.

Czynniki determinujące wielkość kredytu kupieckiego są zróżnicowane i można je podzielić na trzy zasadnicze grupy: mikroekonomiczne, branżowe i makroekonomiczne¹⁷³. Czynniki mikroekonomiczne to cechy dostawcy udzielającego kredytu kupieckiego (m.in. jego podejście do ryzyka, pozycja na rynku, sytuacja finansowa, wielkość, dostępność

¹⁷⁰ Cieślak M., Kubiak J. (2020)., op. cit., s. 76.

¹⁷¹ Sierpińska M., Wędzki D. (2023). *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa; Gabrusewicz W. (2014). *Analiza finansowa przedsiębiorstwa. Teoria i zastosowanie.*: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, s. 117.

¹⁷² Domańska-Felczak, T., Felczak, T., Ganc, M. (2024). Trade credit policy and the financial situation of dairy cooperatives. *Acta Scientiarum Polonorum – Oeconomia*, 23 (1), s. 7.

¹⁷³ Cieślak M., Kubiak J. (2020)., op. cit., s. 25-30.

źródeł finansowania, skuteczność zarządzania kredytem) oraz cechy odbiorcy, który kredyt zaciąga. Czynnikiem znacząco różnicującym wykorzystanie kredytu kupieckiego jest sektor. W ramach poszczególnych sektorów można zaobserwować duże zróżnicowanie udziału w sumie bilansowej zarówno należności, jak i zobowiązań handlowych, a wielkość kredytu kupieckiego uzależniona jest m.in. od: przedmiotu obrotu, miejsca w łańcuchu dostaw, sezonowości sprzedaży. W związku z powyższym obserwuje się różne warunki kredytowania w różnych sektorach¹⁷⁴. Wśród czynników makroekonomicznych wymienia się cykl koniunkturalny, związaną z nim politykę pieniężną banku centralnego, stan rozwoju systemu bankowego.

Wielkości udzielonego i wykorzystanego kredytu handlowego mają wpływ zarówno na rentowność przedsiębiorstwa¹⁷⁵, jak i jego płynność finansową¹⁷⁶, czyli bezpośrednio oddziałują na bezpieczeństwo finansowe, możliwości przetrwania i rozwoju podmiotu gospodarczego, co nabiera szczególnego znaczenia w okresach dynamicznych zmian w otoczeniu. Sytuacja taka miała miejsce w 2020 roku w związku z pandemią COVID-19 i załamaniem światowej gospodarki¹⁷⁷.

3. Zmiany pozycji kredytowej przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce w latach 2017-2023

Dane zamieszczone na wykresie 1 dowodzą, że w okresie przed pandemią COVID-19, zarówno należności krótkoterminowe z tytułu

---

¹⁷⁴ Gorczyńska M. (2011). Współczesny model decyzyjny polityki kredytowej przedsiębiorstwa. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 172, 328-338.

¹⁷⁵ Hoang H., C., Xiao Q., Akbar S. (2019). Trade credit, firm profitability, and financial constraints. *International Journal of Managerial Finance*, 15(5), 744-770; Kumar P., Shrivastava A. (2013). Trade credits and corporate profitability: Some empirical findings in Indian context. *Journal of Management Value & Ethics*, 3(3), 41-57.

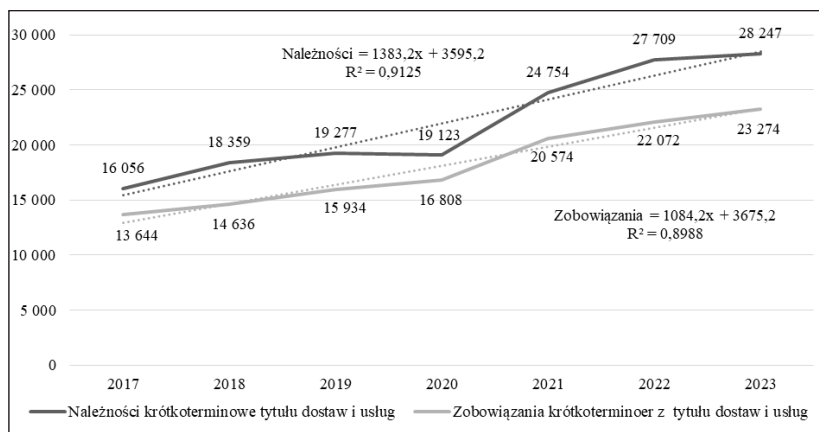
¹⁷⁶ Grzywacz J.(2023). Kredyt kupiecki a płynność finansowa przedsiębiorstwa. *Nauki Ekonomiczne*, 37(3), 35-54.

¹⁷⁷ Ligaj M., Pawlos, W. (2021). Wpływ COVID-19 na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce, *Gospodarka Materialowa i Logistyka*, (3), 60-65; Sienkiewicz I. (2021). Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarki wybranych krajów Unii Europejskiej. *The Review of European Affairs*, 5(1), 43-59.

dostaw i usług, jaki i zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług w sektorze TSL wykazywały tendencję wzrostową. W roku 2020 nastąpił niewielki spadek należności handlowych, tj. o 0,8%, przy jednoczesnym wzroście zobowiązań handlowych o 5,5%. W kolejnych trzech latach notowano dalszy wzrost zarówno należności, jak i zobowiązań handlowych, przy czym dynamika wzrostu należności była wyższa niż dynamika wzrostu zobowiązań handlowych.

Wykres 1. Należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług oraz zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług w sekcji Transport i gospodarka magazynowa w latach 2017-2023 (w mln zł)

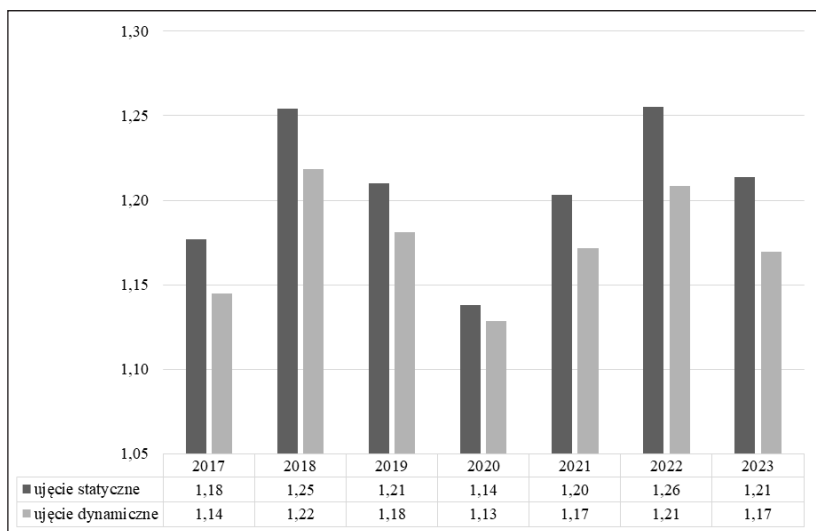
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>, dostęp: 04.01.2025.

Należy zauważyć, iż w całym analizowanym okresie przedsiębiorstwa sekcji Transport i gospodarka magazynowa były generalnie dostawcami kredytu handlowego, o czym świadczy wyższy poziom należności handlowych niż zobowiązań handlowych. Analiza cykli należności i zobowiązań handlowych oraz wskaźnika pozycji kredytowej w ujęciu dynamicznym również wykazała, iż okres, na jaki udzielano kredytu handlowego w sektorze TSL był dłuższy, niż okres,

w którym przedsiębiorstwa tego sektora korzystały z kredytu handlowego.

Warto podkreślić, co ilustruje wykres 2, że wartości wskaźnika w ujęciu statycznym były wyższe, niż w ujęciu dynamicznym. Oznacza to relatywnie większą nadwyżkę kwot należności handlowych nad zobowiązaniami handlowymi w porównaniu z nadwyżką okresu udzielania kredytu handlowego względem okresu korzystania z niego.

Wykres 2. Wskaźniki pozycji kredytowej w ujęciu statycznym i dynamicznym w sekcji Transport i gospodarka magazynowa w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>, dostęp: 04.01.2025.

Kolejnym interesującym spostrzeżeniem jest fakt, iż w w roku 2020, czyli w roku największego nasilenia pandemii COVID-19, w sekcji Transport i gospodarka magazynowa zanotowano najniższe wartości wskaźników pozycji kredytowej zarówno w ujęciu statycznym, jak

i dynamicznym, przy jednocześnie najniższej różnicy w ich poziomach w całym analizowanym okresie.

Zaprezentowane wyniki są zgodne z rezultatami innych badań, które dowiodły, iż epidemia COVID-19 wymusiła na przedsiębiorstwach zmiany w zarządzaniu kredytem handlowym. Polegały one m.in. na ścisłej kontroli należności, przejściu w dużej mierze na sprzedaż gotówkową i zaprzestaniu sprzedaży „za wszelką cenę”. Sprzedaż z długim terminem płatności była mocno ograniczona, zwłaszcza dla nowych klientów. Jedynie odbiorcy strategiczni otrzymywali kredyt kupiecki na wcześniejszych warunkach¹⁷⁸.

Spadek należności od odbiorców, przy jednoczesnym wzroście zobowiązań wobec dostawców w sektorze TSL w 2020 roku spowodował obniżenie poziomu wskaźnika pozycji kredytowej i zmianę strategii zarządzania kredytem kupieckim na bardziej konserwatywną.

4. Zakończenie

W rezultacie zmian zachodzących w otoczeniu przedsiębiorstw, polityka kredytowa, odnosząca się do udzielania i korzystania z kredytu handlowego, nabiera w praktyce gospodarczej coraz większego znaczenia. Badania dowodzą, że właściwe zarządzanie kredytem kupieckim jest kluczowe dla przetrwania przedsiębiorstw, zwłaszcza w okresach dynamicznych zmian w otoczeniu, jakie wystąpiły w okresie pandemii COVID-19. Jego znaczenie w kreowaniu płynności finansowej jest niekwestionowane bez względu na fakt czy przedsiębiorca występuje w roli dłużnika, czy też dostawcy kredytu. Jest to szczególnie istotne w mniejszych przedsiębiorstwach, które często nie posiadają nadwyżek pieniężnych i mają ograniczone możliwości w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych.

Spadek należności od odbiorców, przy jednoczesnym wzroście zobowiązań wobec dostawców w czasie pandemii COVID-19 spowodował w przedsiębiorstwach sektora logistycznego w Polsce obniżenie poziomu wskaźników pozycji kredytowej zarówno w ujęciu statycznym,

---

¹⁷⁸ Zimon G., Dankiewicz R, (2020). Trade credit management strategies in SMEs and the COVID-19 pandemic. A case of Poland. *Sustainability*, 12(15).

jak i dynamicznym. Dowodzi to zmiany strategii zarządzania kredytem kupieckim na bardziej zachowawczą i konserwatywną.

Bibliografia

- Cieślak M., Kubiak J. (2020). *Należności i zobowiązania handlowe w rachunkowości i finansach*. Wydawnictwo Rys, Poznań.
- Ciżkowicz-Pękała M. (2017). Trade credit: A benefit to get, a “must” to give? Motives behind trade credit use in Poland. *Financial Internet Quarterly*, 14, 55–56.
- Domańska-Felczak, T., Felczak, T., Ganc, M. (2024). Trade credit policy and the financial situation of dairy cooperatives. *Acta Scientiarum Polonorum – Oeconomia*, 23 (1).
- Gabrusewicz W. (2014). *Analiza finansowa przedsiębiorstwa. Teoria i zastosowanie*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Gorczyńska M. (2011). Współczesny model decyzyjny polityki kredytowej przedsiębiorstwa. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 172, 328-338.
- Grzywacz J. (2023). Kredyt kupiecki a płynność finansowa przedsiębiorstwa. *Nauki Ekonomiczne*, 37(3), 35-54.
- Hoang H., C., Xiao Q., Akbar S. (2019). Trade credit, firm profitability, and financial constraints. *International Journal of Managerial Finance*, 15(5), 744-770.
- James H., L., Ngo T., Wang H. (2023). The impact of more able managers on corporate trade credit. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, vol. 40.
- Kumar N., Shrivastav A., Kumar P., Bhatt M.I. (2021). An analysis of trade credit behaviour of Indian firms. *South Asia Economic Journal* 22(1), 132 –154.
- Ligaj M., Pawlos, W. (2021). Wpływ COVID-19 na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce, *Gospodarka Materialowa i Logistyka*, (3), 60-65.
- Martinez-Sola C., García-Teruel P. J., Martinez-Solano, P. (2012). Corporate cash holding and firm value. *Applied Economics*, 45(2), 161- 170.
- Mulawa M. (2017). Zarządzanie kredytem kupieckim na przykładzie wybranych spółek akcyjnych notowanych na GPW. *Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów SGH*, z. 156.
- Kumar P., Shrivastava A. (2013). Trade credits and corporate profitability: Some empirical findings in Indian context. *Journal of Management Value & Ethics*, 3(3), 41–57.

- Sienkiewicz I. (2021). Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarki wybranych krajów Unii Europejskiej. *The Review of European Affairs*, 5(1), 43-59.
- Sierpińska M., Wędzki D. (2023). *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Ziętek-Kwaśniewska K. (2023). Cultural aspect of the use of trade credit. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie*, Z. nr 182, 695-711.
- Zimon G., Dankiewicz R, (2020). Trade credit management strategies in SMEs and the COVID-19 pandemic. A case of Poland. *Sustainability*, 12(15).

Rozdział XIII

Znaczenie i uwarunkowania płynności finansowej przedsiębiorstwach sektora logistycznego w Polsce

Dr Marzena Papiernik-Wojdera

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Płynność finansowa stanowi jeden z głównych obszarów zarządzania przedsiębiorstwem. Ma ona wpływ zarówno na bieżącą działalność podmiotów gospodarczych, jak i ich możliwości rozwojowe. Waga tego zagadnienia wzrasta szczególnie w okresach dekonjunktury.

Dynamiczne zmiany w otoczeniu, rosnące koszty działalności i nasilające się problemy płatnicze powodują, iż dla przedsiębiorstw sektora logistycznego utrzymanie płynności finansowej staje się wyzwaniem o priorytetowym charakterze. Sytuację polskich firm sektora TSL dodatkowo komplikuje silne uzależnienie od niemieckiej gospodarki pogrążonej w recesji.

Niniejszy rozdział prezentuje znaczenie płynności finansowej w działalności współczesnych przedsiębiorstw oraz zasadnicze uwarunkowania płynności finansowej przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce z perspektywy przełomu lat 2024-2025.

2. Znaczenie płynności finansowej w działalności przedsiębiorstwa

Płynność finansowa jest jednym z podstawowych obszarów oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Determinuje ona nie tylko przetrwanie podmiotu gospodarczego, ale ma także wpływ na jego długoterminową wypłacalność i perspektywy rozwojowe.

Badania dowodzą, że płynność finansowa jest powiązana z szeregiem kluczowych aspektów działalności przedsiębiorstwa, między innymi ze strukturą kapitału¹⁷⁹, z zarządzaniem kapitałem obrotowym¹⁸⁰, z wartością aktywów trwałych¹⁸¹, z rentownością¹⁸², z innowacyjnością¹⁸³, ze zrównoważonym rozwojem¹⁸⁴.

Jednym z kardynalnych problemów, z jakimi mierzą się przedsiębiorcy we współczesnych realiach gospodarczych jest utrzymanie równowagi między rentownością i bezpieczeństwem finansowym¹⁸⁵. Znaczenie płynności finansowej rośnie zwłaszcza w okresach dekonstrukcji, kiedy jej utrzymanie staje się głównym celem przedsiębiorstwa, ważniejszym nawet od generowania zysku. Płynność stanowi bowiem warunek *sine qua non* ciągłości istnienia przedsiębiorstwa i jest fundamentalnym elementem jego bezpieczeństwa finansowego¹⁸⁶.

¹⁷⁹ Fauzi R., Elwisam, Digidwiseiso K. (2024). Analysis the effect of profitability, liquidity, company size, and sales growth on capital structure. *Journal of Social Science*, 5(3), 886-896.

¹⁸⁰ Wieczorek-Kosmala M., Doś A., Błach J., Gorczyńska M. (2016). Working capital management and liquidity reserves: The context of risk retention. *Journal of Economics and Management*, 23 (1) 5-20.

¹⁸¹ Nasution M. H., Siregar S., Tambunan K. (2024). Analysis of the effect of fixed asset intensity, leverage, and liquidity on fixed asset revaluation in manufacturing companies listed on the Indonesia Stock Exchange. *Jurnal Impresi Indonesia*, 3(9), 771-786.

¹⁸² Tulung, J.E., Sondakh, J.J., Wangke, S.J.C., Posumah, R.F.K. (2024). Effects of capital ratio, quality of receivables, liquidity, and gearing ratio on profitability: A study financial institutions' governance. *Journal of Governance and Regulation*, 13(3), 46- 56; Bolek M. Gniadkowska-Szymańska A. (2019). Financial liquidity as a factor determining the economic condition of companies on the capital market in relation to bankruptcy law in Poland. *E-Finanse*, 15(1), 1-9; Paduszyńska M. (2023). Financial liquidity and profitability assessment of transport and logistics companies listed on the Warsaw Stock Exchange. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie*, 180, 523-535.

¹⁸³ Kowalska M. (2020). Innowacyjność a płynność finansowa polskich przedsiębiorstw sektora H — transport i gospodarka magazynowa. *Gospodarka Materialowa i Logistyka*, 5, 27-35.

¹⁸⁴ Misztal A. (2022). Profitability, financial liquidity and the sustainable development of manufacturing enterprises in Poland. *Studia Prawno-Ekonomiczne*, 125, 121-139.

¹⁸⁵ Panigrahi A., Chaudhury S. K., Vachhani K., Sisodia M. (2022). Predicting financial distress through liquidity analysis: A study of Indian steel companies. *Journal of Applied Finance*, 28(4), 30-54.

¹⁸⁶ Smejda O., Misztal A., Bezpieczeństwo finansowe sektora logistyki w latach 2008-2022 [w:] red. M. Kowalska, *Transport, spedycja i logistyka – szanse, zagrożenia, perspektywy*, Wydawnictwo Rys, Poznań, 25-32.

Płynność finansowa jest pojęciem wieloaspektowym, obejmującym różnorodne wymiary i płaszczyzny działalności przedsiębiorstwa. W literaturze ekonomicznej jest ona zazwyczaj rozważana w jednym z trzech ujęć: majątkowym, majątkowo-kapitałowym i przepływów pieniężnych.

Płynność finansowa w aspekcie majątkowym oznacza możliwość szybkiej zamiany aktywów na gotówkę bez istotnej utraty ich wartości¹⁸⁷. Ujęcie to podkreśla powiązanie płynności finansowej z płynnością majątku przedsiębiorstwa i zwraca uwagę na fakt, iż utrzymanie bezpiecznej struktury aktywów i efektywne zarządzanie zapasami, należnościami i środkami pieniężnymi są niezbędne do utrzymania płynności finansowej¹⁸⁸.

Płynność finansowa w ujęciu majątkowo-kapitałowym postrzegana jest przez pryzmat zdolności przedsiębiorstwa do terminowego regulowania bieżących zobowiązań¹⁸⁹. Wielkość i płynność majątku obrotowego są rozpatrywane w kontekście zobowiązań, które powinny być uregulowane w ciągu roku. Według tego podejścia zachowanie płynności finansowej wiąże się z jednej strony z dysponowaniem majątkiem o wysokim poziomie płynności, z drugiej strony z posiadaniem stosunkowo niewielkich zobowiązań krótkoterminowych. Oznacza to konieczność korzystania w stosunkowo dużej skali z kapitału stałego jako źródła finansowania majątku¹⁹⁰. Powyższe podejście określane jest mianem oceny płynności finansowej w ujęciu statycznym, tj. według stanu na określony moment¹⁹¹.

---

¹⁸⁷ Maślanka, T. (2019). *Płynność finansowa determinantą zdolności kontynuacji działalności przedsiębiorstwa*. CeDeWu, Warszawa; Wędzki D. (2003). *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa*. Oficyna Ekonomiczna, Kraków, 33.

¹⁸⁸ Kreczmańska-Gigol, K. (2020). Istota płynności finansowej [w:] red. K. Kreczmańska-Gigol, *Analiza płynności finansowej przedsiębiorstwa: płynność strukturalna, płynność potencjalna, zdolność płatnicza*. Difin, Warszawa.

¹⁸⁹ Sierpińska M., Wędzki D. (2017). *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 43; Tokarski, A., Tokarski, M., Mosionek-Schweda, M. (2023). *Pomiar i ocena płynności finansowej podmiotu gospodarczego*. CeDeWu, Warszawa.

¹⁹⁰ Nowicki J., Ratajczak P., Szutowski D. (2024). Influence of macroeconomic factors on financial liquidity of companies: Evidence from Poland. *Risks*, 12(7).

¹⁹¹ Kuciński A. (2018). Statyczna ocena płynności finansowej przedsiębiorstwa – ujęcie teoretyczne. *Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce – teoria i praktyka*, 2, 93-104.

Płynność finansowa rozpatrywana w ujęciu przepływów pieniężnych wiąże się z generowaniem bieżących wpływów gotówkowych na poziomie pokrywającym wydatki przedsiębiorstwa w danym okresie. Jest to perspektywa strumieniowa, o dynamicznym charakterze, wykorzystująca dane z rachunku przepływów pieniężnych¹⁹².

Płynność finansowa podmiotów gospodarczych jest determinowana przez szerokie spektrum czynników, które można sklasyfikować według różnych kryteriów.

Według kryterium rodzaju czynniki te można podzielić na zależne i niezależne od przedsiębiorstwa (rysunek 1).

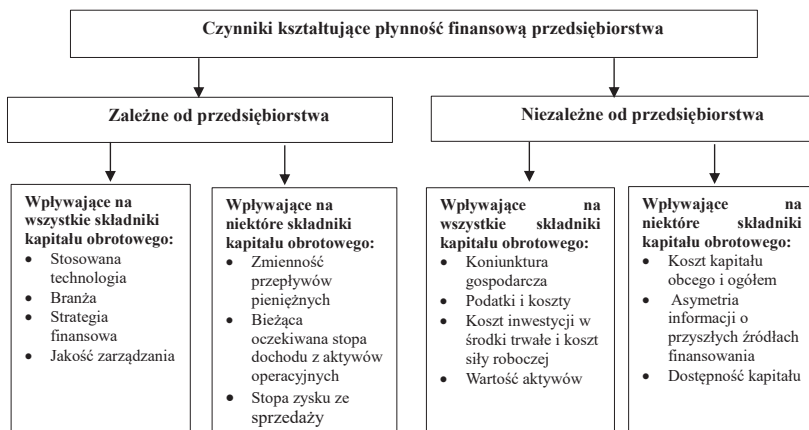
Zgodnie z kryterium zasięgu czynniki kształtujące płynność finansową przedsiębiorstwa można podzielić na trzy grupy: makroekonomiczne, sektorowe i mikroekonomiczne¹⁹³. Do pierwszej grupy zalicza się koniunkturę gospodarczą, politykę monetarną, fiskalną, walutową, poziom rozwoju rynku finansowego, ceny zakupu czynników produkcji. W drugiej grupie wymienia się nowoczesność i etap rozwoju branży, specyfikę i ryzyko branży oraz perspektywy jej rozwoju. Do czynników mikroekonomicznych należą: pozycja rynkowa przedsiębiorstwa, stosowane formy rozliczeń, strategie cenowe, polityka kredytowania odbiorców, strategie zarządzania kapitałem obrotowym, realizowane inwestycje, zmienność przepływów pieniężnych.

---

¹⁹² Kosińska J., Cicirko T. (2010). *Podstawy zarządzania płynnością finansową przedsiębiorstwa*. Oficyna Ekonomiczna SGH, Warszawa, 11-13.

¹⁹³ Grabowska M. (2012). *Zarządzanie płynnością finansową przedsiębiorstw*. Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa, s. 20.

Rysunek 1. Czynniki kształtujące płynność finansową

Źródło: D. Wędzki, *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa*, Oficyna Wydawnicza, Kraków 2003, s. 73.

Niezależnie od podejścia do sposobu definiowania, analizy i oceny płynności finansowej¹⁹⁴ jej brak w praktyce gospodarczej wiąże się z problemami, tj. koniecznością negocjowania terminów spłaty zobowiązań, odmową lub ograniczeniem dostaw z odroczonej terminem płatności, relatywnie wysokimi kosztami pozyskania dodatkowych źródeł finansowania, trudnościami z ich pozyskaniem, zaostrzeniem warunków kredytowania odbiorców, spadkiem wiarygodności oraz pogorszeniem wizerunku wśród kontrahentów. Problemy tego typu są postrzegane jako sygnał o rosnącym ryzyku trwałej utraty płynności finansowej, prowadzącej do upadłości lub bankructwa przedsiębiorstwa¹⁹⁵.

¹⁹⁴ Pojęcie płynności finansowej bywa utożsamiane z wypłacalnością, jednak w literaturze dominuje pogląd, iż pierwsze z tych pojęć należy rozumieć jako zdolność do terminowego regulowania zobowiązań bieżących, natomiast drugie oznacza zdolność do pokrycia łącznych długów posiadanym majątkiem. Wypłacalność jest niekiedy określana jako płynność finansowa długoterminowa. Zob.: Sierpińska M., Jachna T. (2009). *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 145.

¹⁹⁵ Dawidziuk M. (2019). Płynność finansowa a zjawisko upadłości przedsiębiorstw. *Przedsiębiorstwo & Finanse*, 4, 5-16.

3. Uwarunkowania płynności finansowej przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce

Przedsiębiorstwa sektora logistycznego w Polsce stoją obecnie przed szeregiem poważnych wyzwań. W sektorze tym zwiększa się poziom zadłużenia, rosną koszty działalności, narastają problemy płatnicze.

Zadłużenie przedsiębiorstw sektora TSL w styczniu 2024 roku wynosiło 1,27 mld zł, a na koniec listopada 2024 r. wzrosło do 1,46 mld zł. Oznacza to, że w ciągu jedenastu miesięcy nastąpił wzrost długów o 15%, a jedna czwarta polskiego sektora TSL widnieje w KRD jako dłużnicy, przy czym średnia wartość zadłużenia wynosi ponad 46 tys. zł¹⁹⁶. Z drugiej strony przedsiębiorstwa sektora TSL mają do odzyskania od swoich dłużników prawie 552 mln zł¹⁹⁷. Niepokojącym zjawiskiem jest wzrost udziału firm tego sektora w grupie podmiotów niewypłacalnych¹⁹⁸. Udział ten wynosił na koniec 2022 roku niecałe 10%, na koniec 2023 roku – 11,6%, zaś po trzech kwartałach 2024 roku wzrósł do 14,2%¹⁹⁹.

W sektorze TSL są nadal odczuwane skutki pandemii COVID-19 i podejmowanych wówczas decyzji ekonomiczno-finansowych. Eksperci podkreślają, że w przypadku tego sektora pandemia paradoksalnie

¹⁹⁶ Gadziński T, Kondycja finansowa branży TSL w Polsce [w:] J. Szalek, M. Szymański, Rynek transportowy 2024/2025. Wnioski, prognozy, wyzwania, [online] <https://tfc.trans.eu/wp-content/uploads/2024/12/Raport-%E2%80%93-Rynek-transportowy-2024-2025-PL-.pdf>, (dostęp: 10.12.2024).

¹⁹⁷ Branża TSL przed nowymi wyzwaniami, a w tle miliardowe długi, [online] <https://krd.pl/centrum-prasowe/informacje-prasowe/2024/branza-tsl-przed-nowymi-wyzwaniami-a-w-tle-miliardowe-dlugi>, (dostęp: 10.12.2024).

¹⁹⁸ Dłużnik jest niewypłacalny, jeżeli utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Domniemywa się, że dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych przekracza trzy miesiące. Dłużnik będący osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, jest niewypłacalny także wtedy, gdy jego zobowiązania pieniężne przekraczają wartość jego majątku, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące. Art. 11 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 794 z póź. zm.

¹⁹⁹ Coface: 4465 niewypłacalności firm w okresie I-III kw. 2024, [online] <https://www.egospodarka.pl/189553,Coface-4465-niewypłacalnosci-firm-w-okresie-I-III-kw-2024,1,39,1.html> (dostęp: 08.12.2024).

przyczyniła się do nadmiernych inwestycji. Wzrost sprzedaży internetowej, będący efektem lockdownów i zmiany preferencji nabywców, stworzył krótkoterminowy boom na usługi logistyczne i transportowe. Oczekując utrzymania tego trendu firmy sektora TSL zainwestowały znaczne środki w infrastrukturę transportową, magazyny itp. Jednak wraz z zakończeniem pandemii i globalnym spadkiem konsumpcji, zapotrzebowanie na usługi transportowe zaczęło spadać. Obecnie część majątku okazuje się zbędna, a leasing pojazdów i kredyty inwestycyjne stanowią znaczące obciążenie i źródło problemów z utrzymaniem płynności finansowej²⁰⁰.

Okres pandemii w dłuższej perspektywie pokazał nieracjonalność decyzji biznesowych opartych na krótkoterminowych trendach, a sektor TSL znalazł się „w pułapce” rosnących kosztów i zmniejszających się zysków. Na ekonomiczno-finansowe skutki pandemii w polskich firmach logistycznych nakłada się kwestia wzrostu kosztów zatrudnienia. Z jednej strony jest to konsekwencja podwyżek płacy minimalnej, a z drugiej strony skutek nowych zasad rozliczania wynagrodzeń kierowców. Pakiet Mobilności zredukował możliwość zawierania większości wynagrodzeń w dietach oraz swobodę w zakresie stawek. Obecnie kierowcy na trasach międzynarodowych muszą otrzymywać wynagrodzenie zgodne ze stawką obowiązującą w kraju wykonywania przewozu, a nie zatrudnienia czy rejestracji firmy²⁰¹.

Należy też pamiętać, iż wiele sektorów w europejskiej gospodarce pozostaje w recesji lub rozwija się bardzo powoli, co generuje niższy popyt na usługi przewozowe. Szczególne obawy budzi stan niemieckiej gospodarki, silnie wpływającej na branżę logistyczną w Polsce. Dodatkowo firmy transportowe stoją przed koniecznością dalszego wdrażania wymogów Pakietu Mobilności i wymiany floty na bardziej ekologiczną. Poza tym sektor odczuwa głęboki deficyt kierowców spowodowany odpływem pracowników pochodzących z Ukrainy, starzeniem się kadr oraz niewystarczającym prestiżem zawodowym tej grupy²⁰².

²⁰⁰ Maroszyk M., Czy możemy liczyć na poprawę trudnej sytuacji branży TSL w 2025 roku? [online] <https://tkancelaria.eu/czy-mozemy-liczyc-na-poprawe-trudnej-sytuacji-branzy-tsl-w-2025-roku/> (dostęp: 10.12.2024).

²⁰¹ Finansowy Indeks Branży TSL 2024, [online] <https://transcash.eu/wp-content/uploads/Indeks-Finansowy-Branzy-TSL-2024-1-1.pdf> (dostęp: 11.12.2024).

²⁰² Kamińska B., Dynamiczny wzrost niewypłacalności trwa. Coface przedstawia raport po I połowie 2024 roku, [online] <https://gu.com.pl/dynamiczny-wzrost>

Eksperci szacują, że koszty w sektorze logistyki w 2025 roku mogą wzrosnąć nawet o 10%²⁰³.

Kolejnym niezmiernie ważnym problemem przedsiębiorstw sektora TSL są opóźnienia w płatnościach. W dużej mierze jest to rezultat powszechnej akceptacji długich terminów płatności, wynoszących około 60 dni oraz wysokiego poziomu tolerancji dla płatności po terminie. Ponad 60% firm sektora logistycznego wskazuje, że na pogorszenie ich sytuacji finansowej miało wpływ opóźnienie lub brak płatności od niektórych kontrahentów. Długi czas oczekiwania na spływ należności przekłada się na zwyczaje płatnicze wśród przedsiębiorców z omawianego sektora. Według informacji pochodzących z raportu Finansowy Indeks Branży TSL przedsiębiorcy ci zapytani o to, które zobowiązania regulują w pierwszej kolejności, własne płatności na rzecz dostawców i zleceniobiorców umieścili na końcu listy priorytetów²⁰⁴.

Eksperci wskazują, że w celu poprawy kondycji finansowej przedsiębiorstw sektora logistycznego konieczne jest wdrożenie bardziej rygorystycznych procedur weryfikacji kontrahentów oraz przyznawania limitów kredytowych. Tylko dzięki właściwej weryfikacji ryzyka związanego z zadłużeniem w dużym stopniu będzie można uniknąć niekontrolowanego wzrostu długów i zapewnić firmom stabilność, co jest szczególnie ważne w okresie znacznie rosnących kosztów, stagnacji gospodarczej i nasilających się problemów płatniczych. Jak podkreśla prezes Związku Pracodawców Transport i Logistyka Maciej Wroński: „Dziś firmy walczą o utrzymanie płynności, a nie o zarobek”²⁰⁵.

-niewyplacalnosci-trwa-coface-przedstawia-raport-po-i-polowie-2024-roku/ (dostęp: 10.12.2024).

²⁰³ Trendy i sytuacja na rynku TSL – Raport „Rynek transportowy 2024/2025”, [online] <https://www.logistyka.net.pl/aktualnosci/item/95841-trendy-i-sytuacja-na-ryнку-tsl-raport-rynek-transportowy-2024-2025> (dostęp: 12.12.2024).

²⁰⁴ Finansowy Indeks Branży TSL, op. cit., s. 7.

²⁰⁵ Branża TSL: Przewoźnicy walczą o przetrwanie, [online] <https://forsal.pl/transport/aktualnosci/artykuly/9677620,branza-tsl-przewoźnicy-walczą-o-przetrwanie.html> (dostęp: 12.12.2024).

4. Zakończenie

Utrzymanie płynności finansowej jest podstawowym warunkiem przetrwania przedsiębiorstwa w warunkach gospodarki rynkowej. Problem ten jest szczególnie aktualny i ważny dla przedsiębiorstw sektora TSL, w którym notuje się wyraźny wzrost zadłużenia oraz udziału firm tego sektora w grupie podmiotów niewypłacalnych.

Przedsiębiorstwa logistyczne mierzą się obecnie z szeregiem wyzwań będących efektem decyzji podjętych w okresie pandemii COVID-19 czy implementacji rozwiązań zawartych w Pakiecie Mobilności. Silne obawy budzi także spadek popytu na usługi przewozowe oraz stan niemieckiej gospodarki, mającej duży wpływ na polskie przedsiębiorstwa sektora TSL. Niepokojące są także zwyczaje płatnicze wśród przedsiębiorców tego sektora.

Zmiany obserwowane w praktyce gospodarczej i otoczeniu przedsiębiorstw sektora logistycznego w Polsce winny skłonić je do skupienia szczególnej uwagi na działaniach mających na celu implementację rozwiązań sprzyjających skutecznemu i efektywnemu zarządzaniu płynnością finansową.

Bibliografia

- Bolek M. Gniadkowska-Szymańska A. (2019). Financial liquidity as a factor determining the economic condition of companies on the capital market in relation to bankruptcy law in Poland. *E-Finanse*, 15(1).
- Branża TSL przed nowymi wyzwaniami, a w tle miliardowe długi, [online] <https://krd.pl/centrum-prasowe/informacje-prasowe/2024/branza-tsl-przed-nowymi-wyzwaniami-a-w-tle-miliardowe-dlugi> (dostęp: 10.12.2024).
- Branża TSL: Przewoźnicy walczą o przetrwanie, [online] <https://forsal.pl/transport/aktualnosc/artykuly/9677620,branza-tsl-przewoznicy-walcza-o-przetrwanie.html> (dostęp: 12.12.2024).
- Coface: 4465 niewypłacalności firm w okresie I-III kw. 2024, [online] <https://www.egospodarka.pl/189553,Coface-4465-niewypalalnosci-firm-w-okresie-I-III-kw-2024,1,39,1.html> (dostęp: 08.12.2024).
- Dawidziuk M. (2019). Płynność finansowa a zjawisko upadłości przedsiębiorstw. *Przedsiębiorstwo & Finanse*, 4.

- Fauzi R., Elwisam, Digdowiseiso K. (2024). Analysis the effect of profitability, liquidity, company size, and sales growth on capital structure. *Journal of Social Science*, 5(3).
- Finansowy Indeks Branży TSL 2024, [online] <https://transcash.eu/wp-content/uploads/Indeks-Finansowy-Branzy-TSL-2024-1-1.pdf> (dostęp: 11.12.2024).
- Grabowska M. (2012). *Zarządzanie płynnością finansową przedsiębiorstw*. CeDeWu, Warszawa.
- Kamińska B., Dynamiczny wzrost niewypłacalności trwa. Coface przedstawia raport po I połowie 2024 roku, [online] <https://gu.com.pl/dynamiczny-wzrost-niewypłacalności-trwa-coface-przedstawia-raport-po-i-półowie-2024-roku/> (dostęp: 10.12.2024).
- Kosińska J., Cicirko T. (2010). *Podstawy zarządzania płynnością finansową przedsiębiorstwa*. Oficyna Ekonomiczna SGH, Warszawa.
- Kowalska M. red. (2024). *Transport, spedycja i logistyka – szanse, zagrożenia, perspektywy*, Wydawnictwo Rys, Poznań.
- Kowalska M. (2020). Innowacyjność a płynność finansowa polskich przedsiębiorstw sektora H — transport i gospodarka magazynowa. *Gospodarka Materiałowa i Logistyka*, 5.
- Kreczmańska-Gigol K. (red.), *Analiza płynności finansowej przedsiębiorstwa: płynność strukturalna, płynność potencjalna, zdolność płatnicza*. Difin, Warszawa.
- Kuciński A. (2018). Statyczna ocena płynności finansowej przedsiębiorstwa – ujęcie teoretyczne. *Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce – teoria i praktyka*, 2.
- Maroszyk M., Czy możemy liczyć na poprawę trudnej sytuacji branży TSL w 2025 roku? [online] <https://tckancelaria.eu/czy-mozemy-liczyc-na-poprawe-trudnej-sytuacji-branzy-tsl-w-2025-roku/> (dostęp: 10.12.2024).
- Maślanka, T. (2019). *Płynność finansowa determinantą zdolności kontynuacji działalności przedsiębiorstwa*. CeDeWu, Warszawa.
- Misztal A. (2022). Profitability, financial liquidity and the sustainable development of manufacturing enterprises in Poland. *Studia Prawno-Ekonomiczne*, 125.
- Nowicki J., Ratajczak P., Szutowski D. (2024). Influence of macroeconomic factors on financial liquidity of companies: Evidence from Poland. *Risks*, 12(7).
- Nasution M. H., Siregar S., Tambunan K. (2024). Analysis of the effect of fixed asset intensity, leverage, and liquidity on fixed asset revaluation in manufacturing companies listed on the Indonesia Stock Exchange. *Jurnal Impresi Indonesia*, 3(9).

- Paduszyńska M. (2023). Financial liquidity and profitability assessment of transport and logistics companies listed on the Warsaw Stock Exchange. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie*, 180.
- Panigrahi A., Chaudhury S. K., Vachhani K., Sisodia M. (2022). Predicting financial distress through liquidity analysis: A study of Indian steel companies. *Journal of Applied Finance*, 28(4).
- Prognozy na 2025 rok dla sektora TSL, [online] <https://www.trade.gov.pl/wiedza/prognozy-na-2025-rok-dla-sektora-tsl/> (dostęp: 08.12.2024).
- Sierpińska M., Jachna T. (2009). *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Sierpińska M., Wędzki D. (2017). *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Szałek J., Szymański M., Rynek transportowy 2024/2025. Wnioski, prognozy, wyzwania, [online] <https://tfc.trans.eu/wp-content/uploads/2024/12/Raport-%E2%80%93-Rynek-transportowy-2024-2025-PL-.pdf> (dostęp: 10.12.2024).
- Tokarski, A., Tokarski, M., Mosionek-Schweda, M. (2023). *Pomiar i ocena płynności finansowej podmiotu gospodarczego*. CeDeWu, Warszawa.
- Trendy i sytuacja na rynku TSL – Raport „Rynek transportowy 2024/2025”, [online] <https://www.logistyka.net.pl/aktualnosci/item/95841-trendy-i-sytuacja-na-rynku-tsl-raport-rynek-transportowy-2024-2025> (dostęp: 12.12.2024).
- Tulung, J.E., Sondakh, J.J., Wangke, S.J.C., Posumah, R.F.K. (2024). Effects of capital ratio, quality of receivables, liquidity, and gearing ratio on profitability: A study financial institutions' governance. *Journal of Governance and Regulation*, 13(3).
- Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 794 z póź. zm.
- Wędzki D. (2003). *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa*. Oficyna Ekonomiczna, Kraków.
- Wieczorek-Kosmala M., Doś A., Błach J., Gorczyńska M. (2016). Working capital management and liquidity reserves: The context of risk retention. *Journal of Economics and Management*, 23 (1) 5-20.

Rozdział XIV

Giędy transportowe w Unii Europejskiej jako przedsiębiorstwa świadczące usługi logistyczne

Dr Renata Pisarek-Bartoszewska

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Wraz z rozwojem handlu międzynarodowego i wzrostem popytu na przewozy towarów, dynamicznie rozwija się sektor logistyczny. Jediną gałęzią transportu, świadczącą usługi „od drzwi do drzwi” (*door-to-door*), jest transport drogowy, który uczestniczy również w przewozach multimodalnych, w tym intermodalnych. Usługi transportu drogowego, w zakresie przewozu towarów, podlegają zasadom ekonomiki transportu. Przedsiębiorstwa transportowe dążą do możliwie jak najlepszego wykorzystania przepustowości środków transportu na całej trasie przewozu, w celu osiągnięcia jak najlepszego efektu skali. W dążeniu do maksymalizacji zysku i optymalizacji działalności, firmy starają minimalizować ilość tzw. „pustych przebiegów” oraz niewykorzystanej ładowności pojazdów.

Giędy transportowe powstały jako narzędzie, mające pomóc przedsiębiorstwom przewozowym, posiadającą wolną przestrzeń ładunkową oraz innym interesariuszom, zgłaszającym ładunki do przewiezienia, w znalezieniu i dopasowaniu się, aby móc skorzystać z wystawionej oferty. Są niewątpliwie innowacyjnym, nowoczesnym narzędziem, funkcjonującym w oparciu o elektroniczne platformy oraz aplikacje, które w czasie rzeczywistym łączą oferentów i klientów. Są też zgodne z założeniami zrównoważonego rozwoju, przez ograniczenie zużycia paliwa i optymalizację wykonanej pracy przewozowej.

Celem rozdziału jest przedstawienie istoty i roli giędy transportowych w sektorze logistycznym oraz świadczonych usług o charakterze podstawowym i dodatkowym, a także porównanie kilku tego typu

podmiotów gospodarczych. Zakresem badania objęto wybrane otwarte giełdy transportowe, funkcjonujące na terenie Unii Europejskiej, które przeanalizowano pod względem przyjętych kryteriów, takich jak: okres funkcjonowania na rynku, liczba obsługiwanych krajów i specjalizacja obszarowa, liczba użytkowników, dzienna liczba ofert oraz oferowane funkcje dodatkowe, stanowiące istotną wartość dodaną.

2. Giełdy transportowe – istota i rodzaje

Szybki rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) umożliwia dynamiczny rozkwit platform internetowych, które inicjują i wspierają dostawców usług poprzez dopasowywanie sprzedawców i kupujących. Dotyczy to nie tylko sprzedaży towarów, ale również usług transportowych²⁰⁶. Giełda transportowa, wykorzystująca technologię informatyczną, przybiera formę platformy internetowej, na której możliwa jest wymiana informacji i zawieranie transakcji, dotyczących wolnych ładunków i przestrzeni ładunkowej, pomiędzy przedsiębiorstwami transportowymi, spedycyjnymi, produkcyjnymi i innymi.

Giełdy transportowe są istotnym narzędziem, ułatwiającym organizację procesów transportowych²⁰⁷. Mogą mieć charakter otwarty, przez zapewnienie dostępu wszystkim zainteresowanym użytkownikom lub zamknięty (dedykowany), ograniczający możliwość korzystania z platformy jedynie wybranym kontrahentom²⁰⁸. Na rynku można wyróżnić również niszowe giełdy transportowe, które ofertę kierują do wybranej grupy odbiorców, zgodnie z przyjętą segmentacją. W przypadku braku sprecyzowania grupy docelowej, platforma ma charakter uniwersalny, co determinuje konieczność konkurencji z relatywnie największymi

²⁰⁶ Park A., Chen R., Cho S., Zhao Y. (2023). *The determinants of online matching platforms for freight services*. Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review, Volume 179, 103284. .

²⁰⁷ Rosa G. (2013). *Konkurencja na rynku usług transportowych*. Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa, 145.

²⁰⁸ Moroz M., Nicu C. C., Pavel I. D. D., Pólkowski Z. (2014). *The transformation of logistics into e-logistics with the example of Electronic Freight Exchange*. Zeszyty Naukowe Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki, nr 3, 119.

giełdami o ugruntowanej pozycji, a w konsekwencji może prowadzić do marginalizacji²⁰⁹.

Na rynku istnieje wiele zróżnicowanych giełd transportowych, ale wszystkie mają tę samą zasadę działania, a mianowicie oferują wolne ładunki, ładunki powrotne i wolne pojazdy. Niektóre giełdy do dyspozycji użytkowników mają również szereg innych usług oprócz wymiany danych, takich jak aplikacje wspomagające zarządzanie firmą transportową, kalkulatory różnego rodzaju, czy aplikacje do planowania tras²¹⁰. Obserwuje się znaczną fragmentację rynku giełd transportowych w Unii Europejskiej, w wyniku funkcjonowania ponad stu podmiotów, co w perspektywie może prowadzić do konsolidacji, w wyniku np. wykupu, wrogiego przejęcia lub dobrowolnej integracji²¹¹.

3. Determinanty rozwoju giełd transportowych

Sektor logistyczny i prowadzące w nim działalność przedsiębiorstwa, funkcjonują w zmiennym otoczeniu bliższym i dalszym, które ma istotny wpływ na ich dalszy rozwój. Czynniki w skali makro determinujące rozwój giełd transportowych to m.in. otoczenie: ekonomiczne, technologiczne, prawne, społeczne oraz środowiskowe. Zestawienie w tabeli nr 1, prezentuje wybrane determinanty rozwoju giełd transportowych, ze szczególnym uwzględnieniem tych o charakterze ekonomicznym i technologicznym, które uznano za najistotniejsze, wskazując także na pewne aspekty i korzyści środowiskowe.

Gospodarka w wymiarze międzynarodowym, podlega procesom globalizacji, charakteryzując się rozszerzaniem rynków sprzedaży, z czym wiąże się wzrost zapotrzebowania na usługi transportowe i spedycyjne oraz odpowiednią obsługę online. Regionalna integracja państw, której przykładem jest Unia Europejska, sprzyja eliminacji barier handlowych,

---

²⁰⁹ Kostek, R., Maziarczyk, A. (2014). *Wybrane giełdy transportowe w Polsce*. Logistyka, nr 4, 5087.

²¹⁰ Duda S., Kulińska E., Masłowski D. (2021). *Analiza i ocena giełd transportowych w wybranej firmie z branży TSL*. *Ekonomika i Organizacja Logistyki*, 5(4), 5–19.

²¹¹ Kisielewski, P., Leśniakiewicz, M. (2016). *Charakterystyka i analiza porównawcza europejskich elektronicznych giełd transportowych*. *Autobusy – Technika, Eksploatacja, Systemy Transportowe*, nr 6, 1369.

w tym celnych, umożliwiając swobodę przepływu usług, towarów, pracy, osób i kapitału. Internacjonalizacja przedsiębiorstw, rozwój outsourcingu i offshoringu, a także dynamiczny rozwój branży e-commerce, prowadzą do wzrostu popytu na usługę przewozową.

Tabela 1. Uwarunkowania rozwoju giełd transportowych i korzyści użytkowników

Rodzaj otoczenia	Determinanty rozwoju giełd transportowych	Korzyści dla użytkowników
Ekonomiczne	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost gospodarczy; • globalizacja; • liberalizacja i integracja rynków; • rozszerzające się rynki zbytu; • wzrost popytu na usługi transportowe i spedycyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • redukcja pustych przebiegów; • łagodzenie sezonowości; • redukcja kosztów; • optymalizacja działalności; • rozwój usług kabotażowych w całej Unii Europejskiej.
Technologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • dynamiczny rozwój technologii internetowej; • stworzenie i rozwój transgranicznych platform elektronicznych; • nowe technologie teleinformatyczne, zapewniające nieprzerwany dostęp do informacji oraz lokalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • dostęp do ofert i możliwości ich zamieszczenia 24 h/dobę; • śledzenie ładunków; • łatwy dostęp do informacji; • eliminacja istniejących barier geograficzno-przestrzennych; • geolokalizacja/mapy.
Ekologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • aspekty środowiskowe: dążenie do ograniczenia emisji CO₂, hałasu i innych negatywnych efektów zewnętrznych transportu. 	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie zużycia paliwa; • redukcja emisji spalin; • ograniczenie hałasu; • mniejsza antropopresja itp.

Źródło: opracowanie własne.

Przedsiębiorstwa w sektorze TSL, w poszukiwaniu przewagi konkurencyjnej, dążą do wzrostu optymalizacji działalności i większej efektywności, co można uzyskać, zgodnie z rachunkiem ekonomicznym w wyniku m.in. redukcji kosztów, przez eliminowanie „pustych przewozów” i niewykorzystanych przestrzeni ładunkowych, dostęp do relatywnie tańszych i sprawdzonych przewoźników. Gielchy transportowe umożliwiają pozyskanie zleceń transportowych na terenie całej Unii Europejskiej, w tym w szczególności dotyczących kabotażu, czyli wykonywania przewozu krajowego na terenie państwa, nie będącego krajem pochodzenia przewoźnika²¹². W konsekwencji, świadczenie usług kabotażowych, staje się specjalnością wielu polskich przedsiębiorstw spedycyjnych i transportowych.

Gielchy transportowe stają się również narzędziem łagodzenia zjawiska sezonowości na rynkach transportowych, poprzez możliwość zdobycia dodatkowych zleceń²¹³. Większa efektywność wykorzystania taboru przewozowego, ma również wymiar środowiskowy, z uwagi na redukcję negatywnych efektów zewnętrznych, m.in.: emisji spalin, hałasu, kongestii²¹⁴.

Dynamiczny rozwój Internetu i szybkości transferu danych, umożliwiły powstawanie coraz bardziej efektywnych giełd transportowych, charakteryzujących się rosnącą liczbą użytkowników, którzy mogą w dowolnym czasie zorganizować transport i zawrzeć umowę przewozu²¹⁵.

---

²¹² Sternberg, H.S., Hofmann, E. and Overstreet, R.E. (2020), *Perils of road freight market deregulation: cabotage in the European Union*, International Journal of Logistics Management, Volume 31, Issue 2, 333-355.

²¹³ Huk K. (2024). *Transport exchanges as transport and forwarding management systems*. Engineering Management in Production and Services, 16 (2), 1-3.

²¹⁴ Cavallaro F., Costa C., De Biasi I., Fabio A., Nocera S. (2024). *Sustainable pathways for mitigating externalities in long-distance terrestrial transport*, Transport Policy, Volume 154, 207-221.

²¹⁵ Kostek R., Maziarczyk A. (2014). *Wybrane giełdy transportowe w Polsce*. Logistyka, nr 4, 5087.

4. Rola i funkcjonowanie wybranych giełd transportowych w UE

Giełdy transportowe, jako interaktywne platformy, stanowią narzędzie integracji na międzynarodowym rynku usług logistycznych, łącząc przedsiębiorstwa przewozowe, spedycyjne, a także produkcyjne i handlowe, wpisując się w proces globalizacji i internacjonalizacji. Umożliwiają umieszczanie szczegółowych informacji dotyczących wolnych pojazdów i przestrzeni ładunkowych, mogących służyć realizacji usług transportowych oraz informacji kontaktowych z dysponentami²¹⁶.

Tabela 2. Czynności wykonywane przez podmioty gospodarcze użytkujące giełdy transportowe.

Rodzaj przedsiębiorstwa	Wykonywane czynności
Przedsiębiorstwo produkcyjne/ handlowe	– wystawianie ładunku – wyszukiwanie wolnej przestrzeni ładunkowej
Przewoźnik	– wystawianie wolnej przestrzeni ładunkowej – wyszukiwanie ładunku
Spedytor	– wyszukiwanie/wystawianie ładunku – wyszukiwanie/wystawianie wolnej przestrzeni ładunkowej

Źródło: opracowanie własne.

Użytkownicy wskazują na wiele zalet giełd transportowych, w tym m.in.: łatwość dostępu, prostota obsługi, nieskomplikowana integracja systemów informatycznych uczestników, szybkość użytkowania i skuteczność działania²¹⁷. Kluczowe aspekty prowadzenia nowoczesnego

²¹⁶ Kos, B. (2011). *Internetowe giełdy transportowe w działalności przedsiębiorstw TSL (Transport-Spedycja-Logistyka)*. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług, nr 73, 590.

²¹⁷ Poniatowska-Jaksch M., Nowicka K. (2021). *Transport platforms in the EU towards sustainable development*. European Research Studies Journal, Vol. 24, Issue 2, 779-797.

przedsiębiorstwa z branży TSL (Transport-Spedycja-Logistyka), w które wpisują się giełdy transportowe, przyczyniające się do uzyskiwania relatywnie wyższej efektywności działania, obejmują m.in.²¹⁸:

- czas,
- bezpieczeństwo,
- łatwość i szybkość dostępu do informacji,
- kontakt z rzetelnymi i sprawdzonymi kontrahentami,
- koszty.

Rozwój technologii i marketingowa orientacja przedsiębiorstw, polegająca na dążeniu do jak najlepszego zaspokojenia potrzeb klientów oraz kreowania nowych wartości dodanych, przyczyniły się do wykształcenia dodatkowych funkcji giełd transportowych, wśród których można wymienić m.in.²¹⁹:

- komunikatory biznesowe i fora transportowe,
- możliwość oceny i komentowania partnerów biznesowych,
- weryfikacja nowych użytkowników,
- systemy ochrony finansowej,
- funkcje geolokalizacji,
- dodatkowe usługi: ubezpieczeniowe, finansowe itp.

Sektor usług logistycznych, a w szczególności giełdy transportowe, stanowią swoistego rodzaju barometr gospodarki, uwidaczniając trendy na rynku w branży TSL i wyprzedzając publikację danych statystycznych przez analityków. Przedsiębiorstwa transportowe na bazie ilości dostępnych transakcji na giełdzie, na bieżąco odnotowują zmienność popytu na usługę przewozową, a także wzrost lub spadek wolumenu ilości ładunków²²⁰.

---

²¹⁸ Osypchuk O. (2018). *Wykorzystanie giełd transportowych a kształtowanie jakości usług transportowych w drogowych przewozach ładunków*. W: R. Knosala (red.), *Innowacje w zarządzaniu i inżynierii produkcji (tom II)*. Oficyna Wydawnicza Polskiego Towarzystwa Zarządzania Produkcją, Opole.

²¹⁹ Sosnowski J., Nowakowski Ł. (2015). *Elektroniczne giełdy transportowe*. Difin, Warszawa.

²²⁰ Kisielewski P., Leśniakiewicz M. (2016). *Charakterystyka i analiza porównawcza europejskich elektronicznych giełd transportowych*. *Autobusy – Technika, Eksploatacja, Systemy Transportowe*, nr 6, 1368.

Tabela 3. Porównanie wybranych giełd transportowych funkcjonujących w UE.

Nazwa giełdy transportowej	Teleroute	TimoCom	WTransnet	123cargo	Raaltrans	Trans.eu
Rok założenia	1985	1997	1996	2001	1992	2004
Kraj rejestracji	Francja	Niemcy	Hiszpania	Rumunia	Czechy	Polska
Specjalizacja (obszar)	Francja Kraje Beneluxu	Kraje niemieckojęzyczne Europa Zachodnia	Hiszpania Portugalia	Rumunia	Czechy Słowacja	Europa Środkowo-Wschodnia
Liczba użytkowników w 2018 r. (w tys.)	70	127	11	16	10	40
Liczba użytkowników w 2024 r. (w tys.)	85	55	11	16	10,5	125
Dobowa liczba oferowanych ładunków w 2018 r. (w tys.)	200	750	31	32	150	400
Dobowa liczba oferowanych ładunków w 2024 r. (w tys.)	350	1000	40	30	150	342

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z giełd transportowych.

W Unii Europejskiej w 2019 r. odnotowano funkcjonowanie około stu giełd transportowych. Ostatnia dekada charakteryzowała się postępującą fragmentacją rynku. W przyszłości należy natomiast oczekiwać konsolidacji rynku. Relatywnie mniej efektywne giełdy, zgodnie z przewidywaniami, mogą podlegać procesom przejść i fuzji lub zawieszenia działalności. Przykładem może być kooperacyjne połączenie w sierpniu 2018 r. giełdy transportowej Wtransnet z Teleroute i 123Cargo, które należą do portfolio usług Grupy Alpega.

Relatywnie największe giełdy transportowe to Trans.eu, TimoCom i Teleroute. W 2024 r. znacznie zwiększyła się liczba użytkowników i zasięg giełdy Trans.eu, natomiast w przypadku TimoCom i Teleroute warto zauważyć większą dobową liczbę ofert.

5. Zakończenie

Giełdy transportowe stają się coraz bardziej popularnym narzędziem w sektorze TSL, m.in. w wyniku powszechnego dostępu do technologii teleinformatycznych, w tym Internetu, a także swobody prowadzenia działalności, przepływu usług i towarów na jednolitym rynku Unii Europejskiej. Współcześnie gospodarka oraz w szczególności logistyka, funkcjonują w warunkach cyfryzacji, globalizacji, nowoczesnych technologii oraz możliwości wykorzystania informacji i danych. Obecnie systemy informatyczne są w stanie pozyskiwać i przechowywać różnorodne informacje. Przepływ strumieni informacji jest również jedną z głównych idei efektywnego zarządzania łańcuchem dostaw. W logistyce potrzeba zarządzania informacją jest widoczna we wszystkich obszarach.

Ideą giełd transportowych jest wymiana informacji o usługach transportowych i magazynowych między stronami, ale mają one dodatkowe korzyści, takie jak masowe bazy danych o popycie, podaży i cenach tych usług. Dwie najpopularniejsze giełdy transportowe na polskim rynku: Trans.eu i TimoCom udostępniają takie bazy danych swoim klientom. Niestety, niewiele firm obecnie korzysta z tych baz danych, chociaż jest to jedno z rozwiązań odpowiadających na niestabilną sytuację na rynku usług transportowych. Bazy danych mogą wspierać analizę popytu i podaży oraz elastyczne dostosowywanie się do istniejących

warunków i zmianę strategii, np. w zakresie ceny lub kierunków obsługiwanych przez firmę.

Elektroniczne giełdy transportowe, będąc jedną z kluczowych możliwości pozyskiwania zamówień przewozowych na międzynarodowym rynku, w konsekwencji doprowadziły do zmiany i modernizacji istniejących modeli biznesowych. Istnieje również pozytywny związek pomiędzy rozwojem rynku transportu drogowego i rosnącą liczbą podmiotów, korzystających z giełd transportowych, a w konsekwencji liczbą zawieranych transakcji. Giełdy transportowe ewoluują w kierunku bardziej złożonych, kompleksowych platform i wykorzystując postęp technologiczny, stają się coraz bardziej innowacyjne, w czym można również upatrywać ich źródła przewagi konkurencyjnej i umacniania pozycji rynkowej.

Bibliografia

- Cavallaro F., Costa C., De Biasi I., Fabio A., Nocera S. (2024). *Sustainable pathways for mitigating externalities in long-distance terrestrial transport*, Transport Policy, Volume 154, 207-221.
- Duda S., Kulińska E., Masłowski D. (2021). *Analiza i ocena giełd transportowych w wybranej firmie z branży TSL*. *Ekonomika i Organizacja Logistyki*, 5(4), 5–19.
- Huk K. (2024). *Transport exchanges as transport and forwarding management systems*. *Engineering Management in Production and Services*, 16 (2), 1-13.
- Kisielewski P., Leśniakiewicz M. (2016). *Charakterystyka i analiza porównawcza europejskich elektronicznych giełd transportowych*. *Autobusy – Technika, Eksploatacja, Systemy Transportowe*, nr 6, 1368-1377.
- Kos B. (2011). *Internetowe giełdy transportowe w działalności przedsiębiorstw TSL (Transport-Spedycja-Logistyka)*. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług*, nr 73, 587-595.
- Kostek R., Maziarczyk A. (2014). *Wybrane giełdy transportowe w Polsce*. *Logistyka*, nr 4, 5087-5094.
- Moroz M., Nicu C. C., Pavel I. D. D., Pólkowski Z. (2014). *The transformation of logistics into e-logistics with the example of Electronic Freight Exchange*. *Zeszyty Naukowe Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki*, nr 3, 111-128.

- Osyphuk O. (2018). *Wykorzystanie giełd transportowych a kształtowanie jakości usług transportowych w drogowych przewozach ładunków*. W: R. Knosala (red.), *Innowacje w zarządzaniu i inżynierii produkcji* (tom II). Oficyna Wydawnicza Polskiego Towarzystwa Zarządzania Produkcją, Opole.
- Park A., Chen R., Cho S., Zhao Y. (2023). *The determinants of online matching platforms for freight services*. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, Volume 179, 103284.
- Poniatowska-Jaksch M., Nowicka K. (2021). *Transport platforms in the EU towards sustainable development*. *European Research Studies Journal*, Vol. 24, Issue 2, 779-797.
- Rosa G. (2013). *Konkurencja na rynku usług transportowych*. Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa.
- Sosnowski J., Nowakowski Ł. (2015). *Elektroniczne giełdy transportowe*, Warszawa: Difin.
- Sternberg H.S., Hofmann E., Overstreet R.E. (2020). *Perils of road freight market deregulation: cabotage in the European Union*, *International Journal of Logistics Management*, Volume 31, Issue 2, 333-355.

Rozdział XV

Polityka transportowa Unii Europejskiej i zielona transformacja w kontekście zrównoważonego rozwoju

Dr Renata Pisarek-Bartoszewska

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Polityka transportowa należy do obszarów wspólnej polityki UE od ponad 30 lat²²¹. Oprócz otwarcia rynków transportowych na konkurencję i stworzenia sieci transeuropejskich TEN-T, coraz większego znaczenia nabiera zagadnienie zrównoważonej mobilności, szczególnie w kontekście stałego wzrostu poziomu emisji gazów cieplarnianych w tym sektorze, który to wzrost niesie ze sobą ryzyko zniweczenia celów klimatycznych Unii Europejskiej²²². Transport jest jedynym sektorem UE, w którym emisje gazów cieplarnianych wzrosły w ciągu ostatnich trzech dekad (w latach 1990-2019) aż o 35%²²³.

W niniejszym rozdziale przedstawiono zarys wybranych zagadnień z zakresu polityki transportowej oraz klimatycznej i energetycznej Unii Europejskiej, w wąskim zakresie, mającym związek z funkcjonowaniem i rozwojem transportu, w szczególności niskoemisyjnego, a także ograniczeniem negatywnego wpływu na środowisko naturalne poszczególnych gałęzi transportu. Zrównoważony rozwój zawarty w polityce transportowej, wiąże się z ograniczaniem

²²¹ Whitelegg J. (2021). *Transport policy in the EEC*. Routledge, London, 2-17.

²²² Bednarz-Okrzyńska, K. (2024). *Transport Policy of European Union Member States in the Period 2008-2023*. *European Research Studies Journal*, 27(4), 1479-1489.

²²³ European Environment Agency (2022). *Transport and environment report 2021. Decarbonising road transport — the role of vehicles, fuels and transport demand*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

negatywnych efektów i kosztów zewnętrznych, takich jak presja środowiskowa (hałas, zanieczyszczenie, emisje gazów cieplarnianych) oraz kongestia²²⁴.

2. Cele i zasady polityki transportowej Unii Europejskiej w Białych Księgach

Podstawą funkcjonowania Unii Europejskiej jest jednolity rynek wewnętrzny, na którym zapewniona jest swoboda przepływu towarów, osób, usług i kapitału. Transport, jako sektor gospodarki, umożliwia przemieszczanie się osób oraz przewóz ładunków. Podstawowym celem polityki transportowej Unii Europejskiej jest tworzenie jednolitego rynku transportowego i jego trwały, zrównoważony rozwój. Rozwój infrastruktury transportu powinien umożliwić osiągnięcie następujących celów ogólnych, do których należą m.in.²²⁵:

- zapewnienie odpowiedniej mobilności osób, dóbr i usług,
- wspieranie globalnej konkurencyjności gospodarki europejskiej,
- poprawa jakości życia mieszkańców.

Wymienione kierunki działań podzielone są na cele szczegółowe, wśród których można wyróżnić następujące²²⁶:

- stworzenie jednolitych zasad organizacji i funkcjonowania rynków transportowych, w tym reguł dostępu do rynku i warunków konkurencji,
- kształtowanie relacji międzygałęziowych w transporcie,
- harmonizacja warunków konkurencji między różnymi gałęziami transportu,
- poprawa jakości funkcjonowania i bezpieczeństwa transportu,
- budowa jednolitego, spójnego systemu transportowego,
- stworzenie infrastrukturalnej sieci transportowej TEN-T (Transeuropejskich Korytarzy Transportowych) o priorytetowym znaczeniu dla Unii Europejskiej.

²²⁴ Annema J. A., Banister D., Pudāne B., van Wee B. (2023). *The transport system and transport policy: an introduction*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 3.

²²⁵ Neider J. (2012), *Transport międzynarodowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 171-172.

²²⁶ Ibidem, 172.

Mechanizmy rynkowe uznano za niewystarczające do realizacji powyższych celów. Do działań podejmowanych przez Unię Europejską zaliczyć można m.in.: tworzenie odpowiedniego otoczenia prawnego oraz zapewnianie niezbędnych środków finansowych. Wspólną politykę transportową, zakładającą liberalizację i deregulację rynków, wspierają też inne rodzaje polityk, takie jak: konkurencji, regionalna, fiskalna, ekologiczna itp.

Istotne znaczenie dla wytyczania kierunków rozwoju wspólnej polityki transportowej mają tzw. Białe Księgi, nakreślające wieloletnie programy działania, główne kierunki, szczegółowe cele i instrumenty, a także zarysowane harmonogramy realizacji²²⁷. W pierwszej białej księdze z 1992 r. pt. „*Przyszły rozwój wspólnej polityki transportowej*” za najważniejsze zadanie uznano stworzenie i realizację zrównoważonego rozwoju rynku transportu (*sustainable development*), promując pozaekonomiczne, czyli ekologiczne i społeczne aspekty przemieszczania się²²⁸. Kolejna biała księga z 2001 r. pt. „*Europejska polityka transportowa do 2010 – czas na decyzje*” to nawiązanie do Strategii Lizbońskiej oraz określenie w sposób przejrzysty koncepcji wspólnej polityki transportowej, zmierzającej do wspierania rozwoju proekologicznych gałęzi i form przewozów²²⁹.

Trzecia biała księga, z 2011 r., nosi tytuł „*Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu*”. Podkreślono zasadę zrównoważonego rozwoju, z uwagi na konieczność ograniczania negatywnych efektów zewnętrznych transportu takich jak m.in.: wypadki, zanieczyszczenie środowiska, emisja gazów cieplarnianych i kongestia²³⁰. Sformułowano dziesięć głównych celów do osiągnięcia w ciągu kolejnych dekad w perspektywie do 2050 r.,

²²⁷ Grzelakowski A. (2010), *Polityka transportowa UE na II dekadę XXI wieku: kontynuacja strategii zrównoważonego rozwoju transportu*, „Przegląd Komunikacyjny”, nr 1-2.

²²⁸ White Paper: *The Future Development of the Common Transport Policy* (1992), 494 final, Komisja Europejska, Bruksela.

²²⁹ White Paper: *European Transport Policy for 2010 – Time to Decide* (2001), 370 final, Komisja Europejska, Bruksela.

²³⁰ White Paper: *Roadmap to a Single European Transport Area – Towards a Competitive and Resource Efficient Transport System* (2011), 144 final, Komisja Europejska, Bruksela.

które można podzielić na pewne kategorie, grupujące cele szczegółowe, w tym m.in.²³¹:

- rozwój i wprowadzenie nowych paliw i systemów napędowych zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- optymalizacja działania multimodalnych łańcuchów logistycznych, m.in. poprzez większe wykorzystanie bardziej energooszczędnych środków transportu,
- wzrost efektywności korzystania z transportu i infrastruktury dzięki systemom informacji i zachętom rynkowym.

W ramach wymienionych powyżej trzech priorytetowych kierunków działań na rzecz utworzenia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu w Unii Europejskiej, wyznaczono następujących dziesięć celów, w tym m.in.:

- zmniejszenie o połowę liczby samochodów o napędzie konwencjonalnym w transporcie miejskim do 2030 r.; ich eliminacja z miast do 2050 r.; osiągnięcie zasadniczo wolnej od emisji CO₂ logistyki w dużych ośrodkach miejskich do 2030 r.,
- osiągnięcie poziomu 40 % wykorzystania paliwa niskoemisyjnego w transporcie lotniczym do 2050 r., zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju; ograniczenie emisji z morskich paliw płynnych o 40 % (a w miarę możliwości o 50 %) również do 2050 r.,
- do 2030 r. 30 % drogowego transportu towarów na odległościach większych niż 300 km należy przenieść na inne środki transportu, np. kolej lub transport wodny, zaś do 2050 r. powinno to być ponad 50 % tego typu transportu (ułatwi to rozwój efektywnych ekologicznych korytarzy transportowych, wymaga rozbudowy stosownej infrastruktury),
- ukończenie szybkiej europejskiej sieci kolejowej do 2050 r., trzykrotny wzrost istniejącej sieci szybkich kolei do 2030 r. oraz zachowanie gęstej sieci kolejowej we wszystkich państwach członkowskich, do 2050 r. większa część ruchu pasażerskiego na średnie odległości powinna odbywać się koleją,
- stworzenie do 2030 r. w pełni funkcjonalnej ogólnej unijnej multimodalnej sieci bazowej TEN-T, zaś do 2050 r. osiągnięcie wysokiej

---

²³¹ Wojewódzka-Król K., Rolbiecki R. (2013), *Polityka rozwoju transportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 104-105.

jakości i przepustowości tej sieci, jak również stworzenie odpowiednich usług informacyjnych,

- do 2050 r. połączenie wszystkich lotnisk należących do sieci bazowej z siecią kolejową, najlepiej z szybkimi kolejami; zapewnienie, aby wszystkie najważniejsze porty morskie miały dobre połączenie z kolejowym transportem towarów oraz, w miarę możliwości, systemem wodnego transportu śródlądowego,
- wprowadzenie w Europie do 2020 r. zmodernizowanej infrastruktury zarządzania ruchem lotniczym (SESAR) oraz zakończenie prac nad Wspólnym Europejskim Obszarem Lotniczym. Wprowadzenie równoważnych systemów zarządzania transportem lądowym i wodnym (ERTMS, ITS, SSN i LRIT, RIS), wprowadzenie do użytku europejskiego systemu nawigacji satelitarnej (Galileo),
- do 2020 r. ustanowienie ram europejskiego systemu informacji, zarządzania i płatności w zakresie transportu multimodalnego,
- do 2050 r. osiągnięcie prawie zerowej liczby ofiar śmiertelnych w transporcie drogowym, do 2020 r. UE dąży do zmniejszenia o połowę ofiar wypadków drogowych, zagwarantowanie, aby UE była światowym liderem w zakresie bezpieczeństwa i ochrony w odniesieniu do wszystkich rodzajów transportu,
- przejście na pełne zastosowanie zasad „użytkownik płaci” i „zanieczyszczający płaci” oraz zaangażowanie sektora prywatnego w celu eliminacji zakłóceń, w tym szkodliwych dotacji, zapewnienie przychodów i finansowania przyszłych inwestycji transportowych.

Unia Europejska od początku 2014 r. realizowała nową politykę, finansowaną m.in. z instrumentu „Łącząc Europę”, dotyczącą infrastruktury transportowej i dokończenia budowy sieci transeuropejskich korytarzy transportowych TEN-T, której celem jest połączenie całego kontynentu i zniwelowanie różnic pomiędzy krajowymi sieciami transportowymi, a także usunięcie przeszkód utrudniających funkcjonowanie jednolitego rynku, w tym technicznych jakimi są m.in. niespójne standardy w ruchu kolejowym²³². Priorytet nadano poprawie bezpieczeństwa oraz zmniejszaniu kongestii, a także coraz większemu zaangażowaniu relatywnie najbardziej ekologicznych gałęzi trans-

²³² Komisja Europejska Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji Społecznej (2014). Zrozumieć politykę Unii Europejskiej. Transport. Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg.

portu, co oznacza dążenie do redukcji udziału transportu drogowego. Największy nacisk położono na rozbudowę sieci kolejowej, w szczególności kolei dużych prędkości oraz połączenie portów lotniczych z centrami miast połączeniem kolejowym. Transport kolejowy oraz wodny, mają odegrać istotną rolę w multimodalnych łańcuchach logistycznych, w przejęciu części ładunków przewożonych samochodami ciężarowymi. Budowa i konserwacja infrastruktury, to kosztowne przedsięwzięcia, które wymagają kapitałochłonnych inwestycji w UE w ciągu kolejnych dekad.

3. Polityka klimatyczna Zielony Ład i pakiet „Fit for 55” w sektorze transportu

Unijny Zielony Ład (*The European Green Deal*), ogłoszony w 2019 r., to plan osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. Aby go wdrożyć, konieczne są dostosowania strukturalne²³³. Jeden z nich to pakiet „Gotowi na 55” (*Fit for 55*), ogłoszony w 2021 r., jako bezprecedensowy zestaw polityk i instrumentów, mających na celu zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych w 2030 r. o 55%, w porównaniu z 1990 r. i osiągnięcie zerowej emisji netto do 2050 r.²³⁴ Założenia rozwiązań, przyjętych w *Fit for 55* wynikają z następujących przesłanek²³⁵:

- zmniejszenie negatywnego oddziaływania na zmiany klimatu,
- zwiększenie odporności UE na zmiany cen i inne zakłócenia w dostawach kopalin (ropa naftowa i jej pochodne, gaz), spowodowane przez dominujących dostawców,
- stopniowe uniezależnianie się od dostaw nośników energii w wyniku zastępowania ich paliwami alternatywnymi oraz pozyskanymi ze źródeł odnawialnych,

²³³ Stockmann N. (2024). *Now they can cope? The Green Deal and the contested meaning of sustainability in EU sectoral governance*. *Frontiers in Political Science*, 6, 1356897.

²³⁴ Rodrigues A. A. (2024). *“Fit for 55”: The EU Plan for a Green Transition*. In *Sustainable Finances and the Law: Between Public and Private Solutions*. Springer Nature Switzerland, Cham, 333-344.

²³⁵ Liberadzki B. (2024). *Droga do zielonego transportu w Europie*. [w:] Cichosz M., Wolański M. (red.). *Sektory mobilności i logistyki w nowych ramach działania*. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, 98-99.

- dążenie do niższego tempa wzrostu pracy przewozowej transportu niż tempo wzrostu PKB w UE,
- zwiększenie efektywności energetycznej – przez zużycie mniejszej ilości energii na wykonywaną pracę przewozową,
- osiągnięcie zauważalnego przesunięcia przewozów z dróg na transport kolejowy i wodny. Szczególne wyzwania dotyczą sektora kolejowego: niewydajnego, zawodnego, niezintegrowanego w skali kontynentu (uważa się, że koleje amerykańskie są prawie 10-krotnie bardziej wydajne niż koleje europejskie),
- pozostanie przez UE jednym z konkurencyjnych liderów w innowacyjności w dziedzinie produkcji środków transportu. Istnieje realne zagrożenie nie nadążania UE za USA, Chinami, Japonią i Koreą Południową.
- UE wypracowała koncepcję, finansowanie zielonego ładu i cyfryzację w formie Funduszu Odbudowy i Wzmocnienia Odporności.

Zmiana klimatu jest wielowymiarowym wyzwaniem, które dotyczy każdego aspektu społeczeństwa, dlatego też ten zestaw polityk obejmuje wszystkie dziedziny, od energetyki i transportu po użytkowanie gruntów i podatki. W tym dokumencie omówione są różne propozycje polityki w europejskim sektorze transportu – obejmujące samochody osobowe, dostawcze, ciężarówki, lotnictwo i żeglugę.

Sektor transportu, odpowiadał za 27% całkowitej emisji gazów cieplarnianych (GHG), w UE w 2017 r. Głównymi źródłami emisji są sektor samochodów osobowych i dostawczych (51%), a następnie sektor ciężarówek i autobusów (21%), lotnictwo (14%) i żegluga (13%). Polityki, mające na celu zmniejszenie emisji dwutlenku węgla, w sektorze transportu UE, powinny zatem koncentrować się na wszystkich czterech sektorach. Według Europejskiej Agencji Środowiska ok. 1/4 całkowitej emisji CO₂ w UE w 2019 r. pochodziło z sektora transportu. Można zauważyć tendencję rosnąco, ponieważ w 2019 r. ok. 71,7% emisji CO₂ pochodziło z transportu drogowego, a w 2022 r. było to 73,7 %²³⁶. W ramach działań mających na celu redukcję emisji CO₂ i aby osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r., zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem, do 2050 r. mu-

²³⁶ European Environment Agency. (2024). *Greenhouse gas emissions from transport in Europe*, [online] <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/greenhouse-gas-emissions-from-transport> (dostęp: 07.01.25).

simy ograniczyć emisje gazów cieplarnianych o 90%, w porównaniu z poziomami z 1990 r.²³⁷.

W niedoskonałym świecie istnieją dziesiątki nieefektywności rynku, których nie można rozwiązać wyłącznie za pomocą podatku węglowego. Oprócz negatywnych efektów zewnętrznych emisji dwutlenku węgla, występuje: nieuwaga konsumentów, zatory, efekty sieciowe, skutki uboczne wiedzy i uczenia się przez działanie, siła rynkowa, lokalne zanieczyszczenie powietrza i hałas, a także problemy z bezpieczeństwem energetycznym. Istnieją również ograniczenia polityczne, w wyniku podejmowania decyzji przez 27 państw członkowskich. Unia Europejska stosuje szereg polityk i instrumentów w celu zwalczania zmian klimatycznych.

2. System EU ETS w transporcie

Unijny system handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS – *European Union Emissions Trading System*) opiera się na systemie „limitów i handlu” (*cap and trade*). Ustalono w nim maksymalny limit całkowitej ilości gazów cieplarnianych, które mogą być emitowane przez spółki na obszarze UE w danym roku, w określonych branżach, corocznie zmniejszany. Spółki podlegające EU ETS muszą kupować uprawnienia w oparciu o ilość emitowanych gazów cieplarnianych i odpowiednio je wygaszać. Od początku EU ETS w 2005 r. do 2023 r., emisje w UE zostały zredukowane o ok. 41%. Zakłada się rozszerzenie EU ETS m.in. na wybrane sektory transportu, w tym m.in.²³⁸:

- objęcie systemem emisji z transportu morskiego (od stycznia 2024 r.),
- wprowadzenie mechanizmu kompensacji i redukcji CO₂ dla lotnictwa międzynarodowego (CORSIA – Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation), początkowo dobrowolnego (od 2021 r.), a następnie obowiązkowego (od 2027 r.),

²³⁷ Szpak K. (2020). *Polityka klimatyczna Unii Europejskiej w perspektywie 2050 roku*. Polityka klimatyczna, 35.

²³⁸ Schinas O., Bergmann N. (2021). *Emissions trading in the aviation and maritime sector: Findings from a revised taxonomy*. *Cleaner Logistics and Supply Chain*, 1, 100003.

- utworzenie nowego, odrębnego systemu uprawnień do emisji dla transportu drogowego (od 2027 r.) i paliw w dodatkowych sektorach (EU ETS II)²³⁹.

Od stycznia 2024 r., system EU ETS rozszerzono o emisje z transportu morskiego. Wprowadzono dodatkową opłatę, dla wszystkich przesyłek na pokładzie statków zawijających do portów europejskich. Koszty uprawnień zmieniają się w zależności od wartości sprzedanej na aukcji, są dostosowywane do wyników indeksu. W systemie EU ETS rząd ustala maksymalną dozwoloną ilość emisji, co oznacza, że linie żeglugowe muszą kupować i wygaszać (=wykorzystywać) uprawnienia do emisji EU ETS za każdą t zgłoszonych emisji CO₂e i przenieść te koszty na swoich klientów. Powyższe zmiany obejmą²⁴⁰:

- statki o tonażu brutto powyżej 5000 t,
- wszystkie statki wpływające i wypływające z portów UE, niezależnie od flagi,
- 100% emisji, które występują między dwoma portami UE, a także 50% emisji z rejsów rozpoczynających się lub kończących poza UE (również porty znajdujące się w odległości mniejszej niż 300 mil morskich poza UE).

Zmiany będą wprowadzane stopniowo począwszy od 40% zweryfikowanych emisji od 2024 r., 70% emisji w 2025 r. i 100% w 2026 r. Uprawnienia do emisji mogą być nabywane na rynku pierwotnym w drodze aukcji, ale także na rynku wtórnym, na którym uprawnienia mogą być sprzedawane dwustronnie lub za pośrednictwem różnych instrumentów pochodnych oferowanych przez instytucje finansowe. W październiku 2023 r. cena EU ETS wynosiła około 80 EUR za tonę CO₂. Przełomowy będzie 2027 r., w którym obowiązkiem EU ETS zostaną objęte sektory drogowy i lotniczy (międzynarodowy).

---

²³⁹ Leenders E., Liefferink D., Smeets S. (2024). *Leadership in EU policy-making: a deep dive into the extension of the EU emissions trading system*. *Journal of European Public Policy*, 1-23.

²⁴⁰ Liu X., Zhou S., Zhuo X., Chen J., Deng L. (2024). Opportunities and challenges of EU ETS to the global marine industry. *Frontiers in Marine Science*, 11, 1393047.

5. Zakończenie

UE emituje ok. 4 mln kiloton ekwiwalentu CO₂ rocznie, co stanowi ok. 7% wartości światowej ogółem. Zgodnie z danymi Global Carbon Atlas, największym emitentem są Chiny (30% światowej emisji CO₂), które nie wdrażają analogicznej do UE polityki. Kwestią problematyczną pozostaje utrzymanie globalnej konkurencyjnej gospodarki UE wobec ambitnych celów klimatycznych, które mogą działać jak „terapia szokowa”, wywołując niepożądane skutki i efekty gospodarcze. Według aktualnych prognoz, spadek emisji z transportu do 2050 r. wyniesie zaledwie 22%, co znacznie odbiega od ambicji UE²⁴¹.

Istotna jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportu w UE, w szczególności uwzględniająca relatywnie niskoemisyjne gałęzi transportu, m.in.: kolejowy (w tym kolej dużych prędkości), wodny śródlądowy i in.. W poszczególnych krajach członkowskich obserwuje się zrównoważony jakościowo i ilościowo poziom wyposażenia w infrastrukturę, stanowiący niekiedy próg rozwoju gospodarek. W szczególności kraje członkowskie Europy Środkowo-Wschodniej mają do nadrobienia cywilizacyjną różnicę, do zadań na najbliższe dekady wpisując m.in. wybudowanie pierwszych linii kolei dużych prędkości oraz usprawnienie i zwiększenie efektywności kolei konwencjonalnej dla przewozów cargo. Kolej uznaje się za relatywnie mało emisyjną. Rozwój niezbędnej infrastruktury, dla przewozów towarowych i pasażerskich, zgodnie z szeroko pojętą polityką UE: transportową, klimatyczną i energetyczną, może przyczynić się do wzrostu efektywności gospodarowania i jakości życia.

Bibliografia

- Annema J. A., Banister D., Pudāne B., van Wee B. (2023). *The transport system and transport policy: an introduction*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Bednarz-Okrzyńska, K. (2024). *Transport Policy of European Union Member States in the Period 2008-2023*. European Research Studies Journal, 27(4), 1479-1489.

---

²⁴¹ European Environment Agency (2024). *Greenhouse gas emissions from transport in Europe*, [online] <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/greenhouse-gas-emissions-from-transport> (dostęp: 07.01.25).

- European Environment Agency (2024). [online] *Greenhouse gas emissions from transport in Europe*, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/greenhouse-gas-emissions-from-transport> (dostęp:07.01.25).
- European Environment Agency (2022). *Transport and environment report 2021. Decarbonising road transport — the role of vehicles, fuels and transport demand*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Grzelakowski A. (2010), *Polityka transportowa UE na II dekadę XXI wieku: kontynuacja strategii zrównoważonego rozwoju transportu*, „Przegląd Komunikacyjny”, nr 1-2.
- Komisja Europejska Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji Społecznej (2014). *Zrozumieć politykę Unii Europejskiej. Transport*. Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg.
- Liberadzki B. (2024). *Droga do zielonego transportu w Europie*. [w:] Cichosz M., Wolański M. (red.). *Sektory mobilności i logistyki w nowych ramach działania*. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Liu X., Zhou S., Zhuo X., Chen J., Deng L. (2024). *Opportunities and challenges of EU ETS to the global marine industry*. *Frontiers in Marine Science*, 11, 1393047.
- Neider J. (2012), *Transport międzynarodowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Rodrigues A. A. (2024). *“Fit for 55”: The EU Plan for a Green Transition*. In *Sustainable Finances and the Law: Between Public and Private Solutions*. Springer Nature Switzerland, Cham, 333-344.
- Schinas O., Bergmann N. (2021). *Emissions trading in the aviation and maritime sector: Findings from a revised taxonomy*. *Cleaner Logistics and Supply Chain*, 1, 100003.
- Stockmann N. (2024). *Now they can cope? The Green Deal and the contested meaning of sustainability in EU sectoral governance*. *Frontiers in Political Science*, 6, 1356897.
- Szpak K. (2020). *Polityka klimatyczna Unii Europejskiej w perspektywie 2050 roku*. *Polityka klimatyczna*, 35.
- Whitelegg J. (2021). *Transport policy in the EEC*. Routledge, London.
- White Paper: *The Future Development of the Common Transport Policy* (1992), 494 final, Komisja Europejska, Bruksela.
- White Paper: *European Transport Policy for 2010 – Time to Decide* (2001), 370 final, Komisja Europejska, Bruksela.
- White Paper: *Roadmap to a Single European Transport Area – Towards a Competitive and Resource Efficient Transport System* (2011), 144 final, Komisja Europejska, Bruksela.
- Wojewódzka-Król K., Rolbiecki R. (2013), *Polityka rozwoju transportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.

ISBN 978-83-68006-77-3

DOI 10.48226/978-83-68006-77-3